

Δικαστική ανάλυση
Υποδοχή αιτούντων
διεθνή προστασία
(Οδηγία για τις
συνθήκες υποδοχής
2013/33/ΕΕ)

*EASO Professional Development Series
for members of courts and tribunals*

2020

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο έχει εκπονήσει υλικό επαγγελματικής κατάρτισης σε συνεργασία με δικαστικούς λειτουργούς σχετικά με τα εξής θέματα:

- Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου για τα δικαστήρια.
- Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ).
- Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης.
- Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου.
- Άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ).
- Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ).
- Τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ).
- Πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής.
- Κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου.
- Νομικά πρότυπα για την υποδοχή αιτούντων διεθνή προστασία (οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής 2013/33/ΕΕ).
- Η ευαλωτότητα στο πλαίσιο αιτήσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας.

Η σειρά εκδόσεων για την επαγγελματική κατάρτιση των δικαστικών λειτουργών περιλαμβάνει δικαστικές αναλύσεις, σημειώματα καθοδήγησης δικαστικών εκπαιδευτών και συλλογές νομοίας για κάθε εξεταζόμενο θέμα, πέρα από τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής, που περιλαμβάνουν έναν πρακτικό οδηγό για τους δικαστικούς λειτουργούς συνοδευόμενο από συλλογή νομολογίας. Όλο το υλικό συντάσσεται στα αγγλικά. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις εκδόσεις και τη διαθεσιμότητα των διαφόρων εκδόσεων ανά γλώσσα θα βρείτε στη διεύθυνση <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/courts-and-tribunals>.

Δικαστική ανάλυση
**Υποδοχή αιτούντων
διεθνή προστασία**
(Οδηγία για τις
συνθήκες υποδοχής
2013/33/ΕΕ)

*Σειρά εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική
εξέλιξη των δικαστικών λειτουργών*

2020

Η παρούσα μετάφραση δεν έχει ελεγχθεί ως προς την ποιότητά της από τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Εάν διαπιστώσετε ότι η μετάφραση δεν συμφωνεί με τη σχετική ορολογία σε εθνικό επίπεδο, παρακαλείστε να επικοινωνήσετε με την ΕΥΑΑ.

Ημερομηνία σύνταξης: Απρίλιος 2020.

Ούτε η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο ενεργεί εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο ευθύνεται για ενδεχόμενη χρήση των παρακάτω πληροφοριών.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022

Εικονογράφηση εξωφύλλου, baldyrgan © Shutterstock

Φωτογραφία εξωφύλλου, Vladstudioraw, © iStock, 27 Αυγούστου 2016

Print ISBN 978-92-9465-113-6 doi:10.2847/176832 BZ-04-19-298-EL-C

PDF ISBN 978-92-9465-114-3 doi:10.2847/973683 BZ-04-19-298-EL-N

© Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, 2022

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας της EASO πρέπει να ζητείται απευθείας η άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) είναι οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαδραματίζει καίριο ρόλο στην έμπρακτη ανάπτυξη του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Συγκροτήθηκε με σκοπό την ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας σε θέματα ασύλου και την παροχή συνδρομής στα κράτη μέλη για την εκπλήρωση των ευρωπαϊκών και διεθνών υποχρεώσεών τους όσον αφορά την παροχή προστασίας σε πρόσωπα που την έχουν ανάγκη.

Το άρθρο 6 του ιδρυτικού κανονισμού της EASO ⁽¹⁾ ορίζει ότι η Υπηρεσία καταρτίζει και αναπτύσσει θεματικές ενότητες κατάρτισης και εργαλεία που διατίθενται για τα μέλη των δικαστηρίων στα κράτη μέλη. Για τον σκοπό αυτόν, η EASO επωφελείται της εμπειρογνωσίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και άλλων συναφών οργανισμών και λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη συνεργασία της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα, με πλήρη σεβασμό στην ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΕ L 132 της 29.5.2010, σ. 11).

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Το περιεχόμενο συντάχθηκε από ομάδα εργασίας απαρτιζόμενη από τους δικαστές **Αικατερίνη Κουτσοπούλου** (Ελλάδα, συντονίστρια της ομάδας εργασίας), **Marie-Cécile Moulin-Zys** (Γαλλία, συντονίστρια της ομάδας εργασίας), **Ute Blum-Idehen** (Γερμανία) και **Otto P. G. Vos** (Κάτω Χώρες), τους δικαστικούς υπαλλήλους **Thomas Gruber** και **Katharina Pernsteiner** (Αυστρία) και **Marina Pier** (Κάτω Χώρες), και τον **Samuel Boutruche**, συντονιστή δικαστικής συνεργασίας στην Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR). Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζονται προς τον **Jeff Walsh**, αξιωματικό σύνδεσμο στην UNHCR, για την πολύτιμη συνεισφορά του στη διαδικασία σύνταξης.

Τα μέλη της ομάδας εργασίας προσκλήθηκαν για τον σκοπό αυτόν από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) σύμφωνα με τη μεθοδολογία που περιγράφεται στο προσάρτημα Γ. Η πρόσληψη των μελών της ομάδας εργασίας υλοποιήθηκε σύμφωνα με τη διαδικασία που συμφωνήθηκε μεταξύ της EASO και των μελών του δικτύου δικαστικών της EASO, το οποίο περιλαμβάνει εκπροσώπους της Διεθνούς Ένωσης Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου και Μετανάστευσης (International Association of Refugee and Migration Judges, IARMJ) και της Ένωσης Ευρωπαϊκών Διοικητικών Δικαστών (Association of European Administrative Judges, AEAJ).

Η ομάδα εργασίας συνεδρίασε τρεις φορές, τον Μάρτιο, τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο του 2019, στην έδρα της EASO, στη Βαλέτα (Μάλτα). Τον Αύγουστο πραγματοποιήθηκε χωριστή συνεδρίαση των συντονιστών της ομάδας εργασίας.

Παρατηρήσεις επί σχεδίου συζήτησης υπέβαλαν μέλη του δικτύου δικαστηρίων της EASO, και συγκεκριμένα οι δικαστές Jacek Chlebny (Πολωνία), Ildiko Figula (Ουγγαρία), Concerpción Mónica Montero Elena (Ισπανία) και Bostjan Zalar (Σλοβενία — πρόεδρος της IARMJ-Europe). Παρατηρήσεις υπέβαλαν επίσης μέλη του συμβουλευτικού φόρουμ της EASO, και συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE), το ολλανδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το Γραφείο του Ερυθρού Σταυρού στην ΕΕ και η Accem. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό κανονισμό της EASO, η UNHCR προσκλήθηκε να διατυπώσει παρατηρήσεις επί του σχεδίου της δικαστικής ανάλυσης, και το έπραξε δεόντως.

Παρατηρήσεις επί του σχεδίου υποβλήθηκαν επίσης από τον δικαστή Lars Bay Larsen του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό την προσωπική του ιδιότητα.

Η παρούσα δικαστική ανάλυση θα επικαιροποιείται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που περιγράφεται στο προσάρτημα Γ.

Πρόλογος

Ο σκοπός της παρούσας δικαστικής ανάλυσης είναι να τεθεί στη διάθεση των δικαστικών λειτουργών ως πρακτικό εργαλείο για την κατανόηση των διατάξεων της **οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση) 2013/33/ΕΕ**, η οποία επιδιώκει τη σύγκλιση σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θεσπίζοντας κοινά πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία.

Η δικαστική ανάλυση προορίζεται να χρησιμοποιηθεί κυρίως από δικαστικούς λειτουργούς των κρατών μελών της ΕΕ οι οποίοι εκδικάζουν προσφυγές ή διενεργούν δικαστικό έλεγχο αποφάσεων για θέματα που άπτονται της υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία. Θεωρείται δεδομένο ότι ο αναγνώστης θα είναι εξοικειωμένος με το δίκαιο που αφορά τη διεθνή προστασία, όπως εφαρμόζεται στο πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, καθώς και με το εθνικό δίκαιο και τις πρακτικές που αφορούν την υποδοχή αιτούντων διεθνή προστασία στο κράτος μέλος στο οποίο έχει δικαιοδοσία. Ωστόσο, το εργαλείο αυτό αποσκοπεί να είναι χρήσιμο τόσο για τους δικαστές που διαθέτουν ελάχιστη ή καθόλου πείρα στην εκδίκαση υποθέσεων στον συγκεκριμένο τομέα όσο και για εκείνους που διαθέτουν σχετική πείρα ή εξειδίκευση.

Η δικαστική ανάλυση υποστηρίζεται από προσάρτημα, στο οποίο παρατίθενται σχετικές διατάξεις, καθώς και από ένα δενδροδιάγραμμα αποφάσεων που χρησιμεύει ως οδηγός γρήγορης αναφοράς για τα ζητήματα που ανακύπτουν όσον αφορά την υποδοχή. Υποστηρίζεται επίσης από συλλογή νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και από εθνική νομολογία, κατά περίπτωση. Οι σχετικές αναφορές περιλαμβάνονται στο κύριο μέρος της ανάλυσης. Η εν λόγω συλλογή νομολογίας δεν προορίζεται να είναι, και πράγματι δεν μπορεί να είναι, εξαντλητική και συνιστάται στον αναγνώστη να αναζητεί πάντα το πλέον πρόσφατο και συναφές υλικό κατά την εξέταση υποθέσεων υποδοχής.

Η υποδοχή αιτούντων διεθνή προστασία είναι ένας ταχέως εξελισσόμενος τομέας δικαίου και η παρούσα ανάλυση, όπως και όλες οι υπόλοιπες δικαστικές αναλύσεις της σειράς εκδόσεων της EASO, θα επικαιροποιούνται τακτικά.

Περιεχόμενα

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο	3
Συντελεστές	4
Πρόλογος	5
Κατάλογος συντομογραφιών	10
1. Εισαγωγή	12
1.1. Η έκδοση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	12
1.2. Η διάρθρωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	14
1.3. Ο στόχος της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	15
1.4. Κράτη μέλη που δεσμεύονται από την ΟΣΥ και την αναδιατύπωσή της	17
1.5. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2016 για αναδιατύπωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	18
1.6. Η αλληλοσυσχέτιση μεταξύ της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και άλλων πηγών δικαίου	19
1.6.1. Ευρωπαϊκές πηγές	19
1.6.2. Η Σύμβαση για τους πρόσφυγες, το πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων και ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες	22
1.6.3. Άλλοι κανόνες του διεθνούς δικαίου	23
2. Πεδίο εφαρμογής	26
2.1. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής	25
2.2. Εδαφικό πεδίο εφαρμογής	30
2.3. Περιπτώσεις στις οποίες δεν εφαρμόζεται η ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	31
3. Βασικές αρχές και ορισμοί	32
3.1. Επαρκές και αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης	32
3.2. Οι έννοιες της ευαλωτότητας και των ειδικών αναγκών υποδοχής	34
3.3. Εκτίμηση της ευαλωτότητας	37
3.4. Ανήλικοι και ασυνόδευτοι ανήλικοι	38
3.5. Το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού	38
3.6. Εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος: ανήλικοι και ενότητα της οικογένειας ...	42
4. Διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας	44
4.1. Ελεύθερη κυκλοφορία στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής	44
4.2. Οριζόμενη περιοχή	45
4.3. Τόπος διαμονής	46
4.4. Προσωρινή άδεια απομάκρυνσης	48
4.5. Σύνδεση της παροχής των υλικών συνθηκών υποδοχής με την πραγματική διαμονή	48
5. Μη υλικές συνθήκες υποδοχής	49
5.1. Νομικές διατάξεις, όροι και πεδίο εφαρμογής	49
5.2. Εκπαίδευση και μαθητεία	50
5.2.1. Εισαγωγή: το δικαίωμα των ανηλίκων στην εκπαίδευση	50
5.2.2. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	50

5.3.	Απασχόληση και πρόσβαση στην αγορά εργασίας	52
5.3.1.	Γενικές αρχές πρόσβασης στην αγορά εργασίας	52
5.3.1.1.	Πρόσβαση στην αγορά εργασίας το αργότερο 9 μήνες μετά την υποβολή της αίτησης διεθνούς προστασίας	52
5.3.1.2.	Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση: άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιатύπωση)	53
5.3.1.3.	Συμπληρωματικές παράμετροι	53
5.3.2.	Επαγγελματική κατάρτιση	54
5.4.	Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	54
5.4.1.	Πεδίο εφαρμογής των ιατρικών εξετάσεων	56
5.4.2.	Πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	56
5.4.3.	Οικονομική συνεισφορά στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	56
6.	Υλικές συνθήκες υποδοχής: άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιатύπωση)	58
6.1.	Νομικές διατάξεις, όρος και πεδίο εφαρμογής	58
6.2.	Υποχρεωτικές διατάξεις	59
6.3.	Προαιρετικές διατάξεις	60
6.4.	Θετική υποχρέωση	60
6.5.	Βάση στοιχείων και νομικά κριτήρια για την αξιολόγηση παραβάσεων των υλικών συνθηκών υποδοχής	62
6.6.	Αξιολόγηση του «βαθμού βαρύτητας» με βάση όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης	64
6.7.	Στέγαση	66
6.7.1.	Μορφές στέγασης	66
6.7.2.	Γενικές αρχές σχετικά με τη στέγαση	67
6.7.2.1.	Όταν η στέγαση παρέχεται αποκλειστικά σε είδος από ένα κράτος μέλος	67
6.7.2.2.	Όταν η στέγαση δεν παρέχεται, ή δεν παρέχεται αποκλειστικά, σε είδος	69
6.7.2.3.	«Ενότητα της οικογένειας» και «οικογενειακή ζωή» σε σχέση με τη στέγαση	69
6.7.2.4.	«Επικοινωνία» έναντι «πρόσβασης»	70
6.7.3.	Η στέγαση στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης	71
6.7.4.	Διαφορετικές λεπτομέρειες	72
6.8.	Τροφή	73
6.9.	Ρουχισμός	73
6.10.	Οικονομικό βοήθημα, δελτία και βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα	73
6.11.	Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση	75
6.12.	Η προϋπόθεση των «επαρκών πόρων» για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	77
7.	Περιορισμός και ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής: άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιатύπωση)	79
7.1.	Εισαγωγή	79
7.2.	Λόγοι περιορισμού και ανάκλησης	81
7.2.1.	Εγκατάλειψη του τόπου διαμονής και μη συμμόρφωση με υποχρεώσεις δήλωσης στοιχείων	81

7.2.2.	Μεταγενέστερη αίτηση	82
7.2.3.	Παράλειψη υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας το συντομότερο δυνατόν	82
7.2.4.	Απόκρυψη οικονομικών πόρων	82
7.2.5.	Σοβαρή παραβίαση των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας / επίδειξη ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς	83
7.3.	Απαιτήσεις όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων	88
8.	Κράτηση	89
9.	Διαδικαστικές εγγυήσεις και δικαίωμα προσφυγής	91
9.1.	Εισαγωγή	93
9.2.	Πρόσβαση στις συνθήκες υποδοχής — διαδικαστικές εγγυήσεις	93
9.2.1.	Η υποχρέωση ενημέρωσης του αιτούντος	93
9.2.1.1.	Εντός 15 ημερών από την υποβολή της αίτησης	93
9.2.1.2.	Ενημέρωση παρεχόμενη γραπτώς, σε γλώσσα που κατανοεί ο αιτών	94
9.2.2.	Υποχρέωση χορήγησης στον αιτούντα εγγράφου σχετικά με το καθεστώς του	95
9.3.	Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για ευάλωτα πρόσωπα	96
9.3.1.	Η αναγνώριση των προσώπων με ειδικές ανάγκες	96
9.3.2.	Εγγυήσεις σχετικά με το χρονοδιάγραμμα και την παρακολούθηση της εκτίμησης ευαλωτότητας	97
9.3.3.	Διαδικαστικές εγγυήσεις για ανηλίκους	99
9.4.	Πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος προσφυγής βάσει του άρθρου 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	100
9.4.1.	Αποφάσεις όσον αφορά την παροχή, την απόσυρση ή τον περιορισμό πλεονεκτημάτων	100
9.4.2.	Αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) σχετικά με τη «Διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας»	101
9.5.	Συνθήκες προσφυγής	101
9.5.1.	«Επανεξέταση για νομικούς ή πραγματικούς λόγους» βάσει του άρθρου 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	101
9.5.2.	«Ακρόαση ενώπιον δικαστικής αρχής» βάσει του άρθρου 26 παράγραφοι 1 και 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	102
9.6.	Το άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ και η δικονομική αυτονομία των κρατών μελών	102
9.7.	Δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση	103
9.7.1.	Δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση διαθέσιμη «κατόπιν αιτήματος»	103
9.7.2.	Πώς πρέπει να παρέχεται η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση;	104
9.7.2.1.	«Έλεγχος πόρων»	104
9.7.2.2.	«Καθορίζονται ειδικά για συνδρομή και εκπροσώπηση των αιτούντων»	105
9.7.2.3.	«Έλεγχος του βάσιμου της αίτησης»	105
	Προσάρτημα Α — Συναφείς διατάξεις διεθνούς δικαίου	107
	Προσάρτημα Β — Δενδροδιάγραμμα αποφάσεων	121
	Προσάρτημα Γ — Μεθοδολογία	123
	Προσάρτημα Δ — Βιβλιογραφία	131

Κατάλογος συντομογραφιών

ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΣΑΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα
ΔΣΟΚΜΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΚΔ	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστών
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών
Κανονισμός Δουβλίνο II	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας
Κανονισμός Δουβλίνο III	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση)
ΚΕΣΑ	Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
ΜΚΟ	Μη κυβερνητική οργάνωση
ΟΔΑ	Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα («οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου»)
ΟΔΑ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)
ΟΕΑΑ	Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους («οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου»)

ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση)
ΟΣΥ	Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη («οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής»)
ΟΣΥ (αναδιατύπωση)	Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση)
ΣΔΠ	Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Σύμβαση για τους πρόσφυγες	Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων (1951), όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλό της (1967)
Χάρτης της ΕΕ	Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
AIDA	Βάση δεδομένων ασύλου
EASO	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο
ECRE	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους
ELENA	Ευρωπαϊκό Νομικό Δίκτυο για το Άσυλο
FRA	Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
IARMJ	Διεθνής Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου και Μετανάστευσης
UNHCR	Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

1. Εισαγωγή

1.1. Η έκδοση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Όπως είχε ανακοινωθεί στο **σχέδιο πολιτικής για το άσυλο** ⁽²⁾, στις 9 Δεκεμβρίου 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (στο εξής «η αρχική ΟΣΥ») ⁽³⁾.

Η πρόταση καταρτίστηκε με βάση έκθεση αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας ⁽⁴⁾, η οποία κατέδειξε ορισμένες ελλείψεις στη νομοθεσία και την πολιτική των κρατών μελών. Η αρχική ΟΣΥ δεν διασφάλιζε πάντοτε επαρκή πρότυπα μεταχείρισης των αιτούντων άσυλο, ιδίως όσον αφορά α) την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, β) τις εγγυήσεις σχετικά με το επίπεδο και τη μορφή των υλικών συνθηκών υποδοχής, γ) τις ανάγκες των ευάλωτων προσώπων, δ) την κράτηση και ε) το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Επιπλέον, αναγνωρίστηκε ότι τα διαφορετικά πρότυπα μεταχείρισης μεταξύ ευάλωτων αιτούντων άσυλο και ευάλωτων υπηκόων θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διακρίσεις. Η έλλειψη εναρμονισμένων συνθηκών υποδοχής θα μπορούσε να αυξήσει τις δευτερογενείς μετακινήσεις των αιτούντων άσυλο, κάτι το οποίο με τη σειρά του θα επιβάρυνε άδικα τις εθνικές διοικήσεις και τους ίδιους τους αιτούντες άσυλο.

Η μεγάλη πλειονότητα των τροπολογιών που προτάθηκαν εγκρίθηκε με τη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Μαΐου 2009 ⁽⁵⁾. Στη συνέχεια, η Επιτροπή υπέβαλε την τροποποιημένη πρότασή της, με σκοπό την ενίσχυση των εργασιών για την επίτευξη ενός πραγματικά κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ), **όπως προβλεπόταν στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε του 1999**.

Η πρόταση του 2008 και η τροποποιημένη πρόταση αποτέλεσαν μέρος μιας δέσμης νομοθετικών μέτρων στον τομέα του ασύλου με στόχο τη δημιουργία του ΚΕΣΑ έως το 2012. Η εν λόγω δέσμη νομοθετικών μέτρων ήταν σύμφωνη με το **Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο** ⁽⁶⁾ που εκδόθηκε στις 16 Οκτωβρίου 2008 και με το οποίο επιβεβαιώθηκαν εκ νέου οι στόχοι του **προγράμματος της Χάγης** ⁽⁷⁾ και κλήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις με σκοπό τη θέσπιση, το αργότερο το 2012, ενιαίας διαδικασίας ασύλου που θα περιλάμβανε την παροχή κοινών εγγυήσεων.

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο πολιτικής για το άσυλο — Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της προστασίας σε όλη την ΕΕ, COM(2008) 360 της 17ης Ιουνίου 2008.

⁽³⁾ Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ L 31 της 6.2.2003, σ. 18).

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη — Σύνοψη της εκτίμησης των επιπτώσεων, SEC(2008) 2945 της 3ης Δεκεμβρίου 2008.

⁽⁵⁾ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ελάχιστοι κανόνες για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο (αναδιατύπωση) — Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Μαΐου 2009 σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (αναδιατύπωση) [COM(2008) 815 — C6-0477/2008 — 2008/0244(COD)] (ΕΕ C 212 Ε της 5.8.2010, σ. 348).

⁽⁶⁾ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο», 24 Σεπτεμβρίου 2008.

⁽⁷⁾ Το πρόγραμμα της Χάγης, το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Νοέμβριο του 2004, κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ολοκληρώσει την αξιολόγηση των νομικών πράξεων της πρώτης φάσης και να υποβάλει τις πράξεις της δεύτερης φάσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Το πρόγραμμα της Χάγης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (ΕΕ C 53 της 3.3.2005, σ. 1).

Στο ίδιο πλαίσιο, το **πρόγραμμα της Στοκχόλμης** ⁽⁸⁾, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδό του στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 2009, υπογράμμισε την ανάγκη για τη δημιουργία «ενός κοινού χώρου προστασίας και αλληλεγγύης, βάσει κοινής διαδικασίας ασύλου και ομοιόμορφου καθεστώτος για τα πρόσωπα στα οποία χορηγείται διεθνής προστασία», με βάση «υψηλές προδιαγραφές ασφαλείας» και «δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες», έως το 2012. Επίσης προέβλεπε ότι θα πρέπει να προσφέρεται στα πρόσωπα, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλουν αίτηση διεθνούς προστασίας, ισότιμο επίπεδο συνθηκών υποδοχής.

Η **οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (αναδιατύπωση)** [στο εξής «ΟΣΥ (αναδιατύπωση)»] ⁽⁹⁾ εκδόθηκε το 2013 και τέθηκε σε ισχύ στις 19 Ιουλίου 2013, ενώ η καταληκτική ημερομηνία για τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών ήταν η 20ή Ιουλίου 2015.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρεται στα προγράμματα της Χάγης και της Στοκχόλμης στις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5, όπως φαίνεται κατωτέρω.

Αιτιολογική σκέψη 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά τη σύνοδό του της 4ης Νοεμβρίου 2004, ενέκρινε το **πρόγραμμα της Χάγης**, το οποίο όρισε τους προς υλοποίηση στόχους στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για την περίοδο 2005-2010. Στο πλαίσιο αυτό, το πρόγραμμα της Χάγης κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ολοκληρώσει την αξιολόγηση των νομικών εργαλείων της πρώτης φάσης και να υποβάλει τα εργαλεία και τα μέτρα της δεύτερης φάσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.»

Αιτιολογική σκέψη 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά τη σύνοδό του στις 10-11 Δεκεμβρίου 2009, ενέκρινε το **πρόγραμμα της Στοκχόλμης**, το οποίο επανέλαβε τη δέσμευσή του στον στόχο της δημιουργίας, έως το 2012, ενός κοινού χώρου προστασίας και αλληλεγγύης, βάσει κοινής διαδικασίας ασύλου και ομοιόμορφου καθεστώτος για τα πρόσωπα στα οποία χορηγείται διεθνής προστασία με βάση πρότυπα υψηλής προστασίας καθώς και δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες. Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης προβλέπει ακόμη ότι είναι σημαντικό να προσφέρεται στα πρόσωπα, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο ασκούν αίτηση διεθνούς προστασίας, το ίδιο επίπεδο μεταχείρισης όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής.»

⁽⁸⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες» (ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1). Βλέπε επίσης Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη στην υπηρεσία των πολιτών», 2 Δεκεμβρίου 2009.

⁽⁹⁾ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 96).

1.2. Η διάρθρωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια, τα οποία περιγράφονται ως εξής:

Πίνακας 1: Διάρθρωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Κεφάλαιο I	Σκοπός, ορισμοί και πεδίο εφαρμογής	Άρθρα 1-4
Κεφάλαιο II	Γενικές διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής	Άρθρα 5-19
Κεφάλαιο III	Περιορισμός ή ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής	Άρθρο 20
Κεφάλαιο IV	Διατάξεις σχετικά με τα ευάλωτα πρόσωπα	Άρθρα 21-25
Κεφάλαιο V	Διαδικασία προσφυγής	Άρθρο 26
Κεφάλαιο VI	Μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος υποδοχής	Άρθρα 27-29
Κεφάλαιο VII	Τελικές διατάξεις	Άρθρα 30-34

Το **κεφάλαιο I** περιλαμβάνει τον σκοπό και το πεδίο εφαρμογής της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τα οποία ορίζονται στα άρθρα 1 και 3 αντίστοιχα. Το άρθρο 2 περιλαμβάνει τους ορισμούς των βασικών όρων της οδηγίας, όπως για παράδειγμα σε τι συνίστανται οι «συνθήκες υποδοχής». Το άρθρο 4 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία και των στενών συγγενών τους υπό ειδικούς περιορισμούς.

Το **κεφάλαιο II** περιλαμβάνει τις γενικές διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής, όπως είναι η υποχρέωση ενημέρωσης των αιτούντων για τις τυχόν παροχές που προβλέπονται, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και τη δυνατότητα νομικής βοήθειας (άρθρο 5), καθώς και η υποχρέωση να τους παρέχονται επίσημα έγγραφα (άρθρο 6). Το άρθρο 7 αφορά τη διαμονή και την ελευθερία κυκλοφορίας των αιτούντων, ενώ τα άρθρα 8 έως 11 αναφέρονται στην κράτηση αιτούντων. Το άρθρο 12 αναφέρεται στην υποχρέωση διατήρησης της ενότητας της οικογένειας. Τα άρθρα 13 έως 19 αναφέρονται στις ειδικές υποχρεώσεις των κρατών μελών ή των αιτούντων, και ειδικότερα τη δυνατότητα υποβολής σε ιατρικές εξετάσεις (άρθρο 13), την πρόσβαση των ανηλίκων σε μαθητεία και εκπαίδευση (άρθρο 14), την πρόσβαση σε απασχόληση (άρθρο 15) και την πρόσβαση σε επαγγελματική κατάρτιση (άρθρο 16). Το άρθρο 17 προβλέπει τους γενικούς κανόνες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, το άρθρο 18 προβλέπει τις λεπτομέρειες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και το άρθρο 19 διασφαλίζει το δικαίωμα πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Το **κεφάλαιο III** περιλαμβάνει τις διατάξεις του άρθρου 20 σχετικά με τον περιορισμό ή την ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής.

Το **κεφάλαιο IV** αφορά τα ευάλωτα πρόσωπα. Ειδικότερα, το άρθρο 21 προβλέπει τις γενικές αρχές για την ευαλωτότητα, ενώ το άρθρο 22 περιγράφει την αξιολόγηση των ειδικών αναγκών υποδοχής των ευάλωτων προσώπων. Το άρθρο 23 αφορά τους ανηλίκους, το άρθρο 24 τους ασυνόδευτους ανηλίκους και το άρθρο 25 τα θύματα βασανιστηρίων και βίας.

Το **κεφάλαιο V** αναφέρεται στις διαδικασίες προσφυγής (άρθρο 26).

Το **κεφάλαιο VI** προβλέπει τις αρμόδιες αρχές (άρθρο 27), το σύστημα προσανατολισμού, παρακολούθησης και ελέγχου (άρθρο 28) καθώς και το προσωπικό και τους πόρους (άρθρο 29).

Το **κεφάλαιο VII** περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τις εκθέσεις (άρθρο 30), τη μεταφορά (άρθρο 31), τις καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 32), την έναρξη ισχύος και την εφαρμογή (άρθρο 33) και τους αποδέκτες (άρθρο 34).

1.3. Ο στόχος της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Η βασική διαφορά μεταξύ της αρχικής ΟΣΥ και της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) είναι ότι η αναδιατύπωση ενισχύει την εναρμόνιση των συνθηκών υποδοχής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο στόχος αυτός εκδηλώνεται με την επιλογή του νομοθέτη να αποφύγει την έκφραση «ελάχιστες απαιτήσεις». Αυτό καθίσταται εμφανές από το γράμμα του άρθρου 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Αυτά τα κοινά πρότυπα, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 11, πρέπει να επαρκούν ώστε να εξασφαλίζουν για τους αιτούντες α) **αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης** και β) **συγκρίσιμες συνθήκες διαβίωσης** σε όλα τα κράτη μέλη.

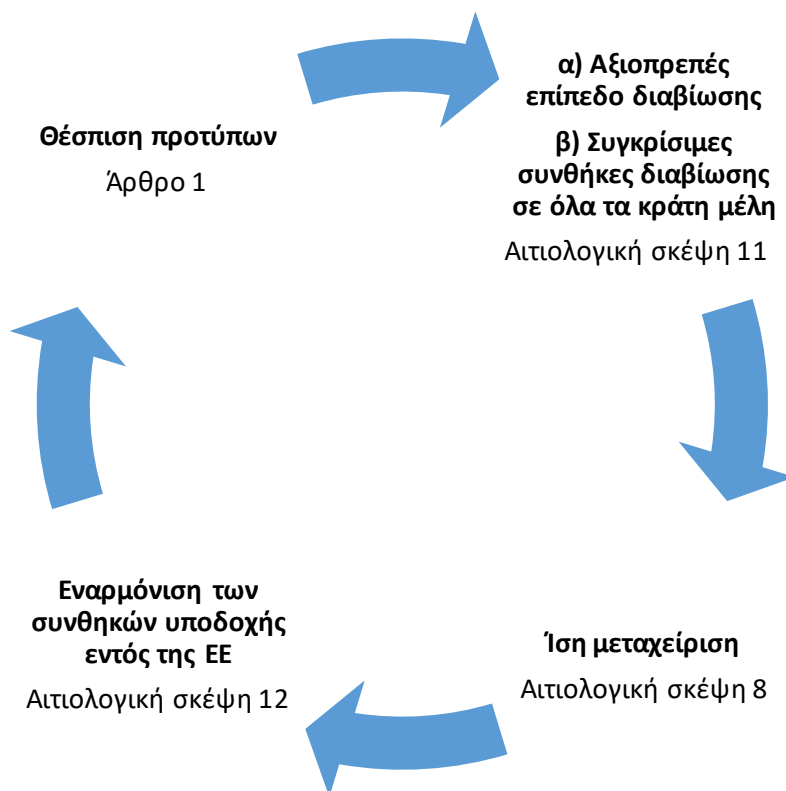
Με τη θέσπιση κοινών προτύπων που αποσκοπούν στην παροχή κατάλληλων και συγκρίσιμων συνθηκών υποδοχής σε ολόκληρη την ΕΕ, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επιδιώκει να διασφαλίσει την ίση μεταχείριση των αιτούντων, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 8. Ωστόσο, τα κράτη μέλη διατηρούν τη δυνατότητα να θεσπίζουν ευνοϊκότερες διατάξεις [άρθρο 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)].

Εξασφαλίζοντας την ίση μεταχείριση των αιτούντων, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) συμβάλλει στην επίτευξη υψηλότερου βαθμού **εναρμόνισης** του δικαίου περί ασύλου εντός της ΕΕ ⁽¹⁰⁾.

Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12, η εναρμόνιση των συνθηκών υποδοχής των αιτούντων θα πρέπει να συμβάλλει στον περιορισμό των **δευτερογενών μετακινήσεων** των αιτούντων, οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν ως αποτέλεσμα της ανομοιογένειας των συνθηκών υποδοχής τους. Ο όρος «**δευτερογενής μετακίνηση**» στο πλαίσιο αυτό καλύπτει, μεταξύ άλλων, το φαινόμενο των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι, για διάφορους λόγους, μετακινούνται από το κράτος μέλος στο οποίο έφθασαν για πρώτη φορά, και όπου έχουν ή θα μπορούσαν να έχουν ζητήσει διεθνή προστασία, σε άλλα κράτη μέλη στα οποία μπορούν να ζητήσουν τέτοιου είδους προστασία. Ως εκ τούτου, ένας από τους στόχους της οδηγίας είναι να συμβάλει στην ενίσχυση του βαθμού εναρμόνισης και στη βελτίωση των προτύπων υποδοχής προκειμένου να περιοριστούν οι δευτερογενείς μετακινήσεις, οι οποίες οφείλονται κυρίως στην αποκλίνουσα εφαρμογή των κανόνων που ορίζονται στο ενωσιακό δίκαιο στα διάφορα κράτη μέλη.

⁽¹⁰⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, Mehrdad Ghezalbash κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 60.

Διάγραμμα 1: Ο στόχος της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Άρθρο 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση προτύπων για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (“αιτούντες”) στα κράτη μέλη.»

Αιτιολογική σκέψη 11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Είναι σκόπιμο να θεσπισθούν πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων, τα οποία, θα επαρκούν για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου και συγκρίσιμων συνθηκών διαβίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.»

Αιτιολογική σκέψη 8 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Για να εξασφαλισθεί η ίση μεταχείριση των αιτούντων στο σύνολο της Ένωσης, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια και τους τύπους διαδικασιών που αφορούν τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας, σε όλους τους χώρους και τις εγκαταστάσεις που φιλοξενούν αιτούντες και για όσο διάστημα έχουν τη δυνατότητα παραμονής στο έδαφος των κρατών μελών ως αιτούντες.»

Αιτιολογική σκέψη 12 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Η εναρμόνιση των συνθηκών υποδοχής των αιτούντων θα πρέπει να συμβάλλει στον περιορισμό των δευτερογενών μετακινήσεων των αιτούντων, οι οποίες επηρεάζονται από την ανομοιογένεια των συνθηκών υποδοχής τους.»

1.4. Κράτη μέλη που δεσμεύονται από την ΟΣΥ και την αναδιατύπωσή της

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) είναι δεσμευτική για **όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ** ⁽¹¹⁾ με εξαίρεση τη Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Η **Δανία** δεν συμμετέχει στη λήψη μέτρων βάσει του άρθρου 78 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και, ως εκ τούτου, δεν δεσμεύεται από την ΟΔΑ (αναδιατύπωση) ως ενωσιακή πράξη ⁽¹²⁾.

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** είχε αποφασίσει να υπαχθεί στην αρχική ΟΣΥ το 2003, αλλά δεν συμμετείχε στην έκδοση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Ως εκ τούτου, το Ηνωμένο Βασίλειο εξακολουθεί να δεσμεύεται από τις διατάξεις της αρχικής ΟΣΥ. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στις 29 Μαρτίου 2017 το Ηνωμένο Βασίλειο κοινοποίησε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 50 παράγραφος 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), την πρόθεσή του να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽¹³⁾. Δεδομένου ότι το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων για τη μελλοντική σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την ΕΕ εκκρεμεί ακόμη, εξακολουθεί να είναι ασαφής ο τρόπος με τον οποίο θα διαμορφωθεί η σχέση του με το ΚΕΣΑ (και συγκεκριμένα στο πλαίσιο των συνθηκών υποδοχής) ⁽¹⁴⁾.

Ωστόσο, επισημαίνεται ότι το High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) της Ιρλανδίας υπέβαλε στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις μεταφορές στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου, υπό το πρίσμα της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (γνωστή και ως Brexit) στο πλαίσιο του άρθρου 17 του κανονισμού Δουβλίνο III. Επί της ουσίας, το High Court υπέβαλε το ερώτημα αν, σε περίπτωση κατά την οποία ένα κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως «υπεύθυνο» δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο III έχει δηλώσει την πρόθεσή του να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το άρθρο 17 παράγραφος 1 του κανονισμού Δουβλίνο III υποχρεώνει το προσδιορίζον κράτος μέλος να εξετάσει το ίδιο, δυνάμει της ρήτρας διακριτικής ευχέρειας που καθορίζεται στο άρθρο 17 παράγραφος 1, τη σχετική αίτηση προστασίας.

Στην υπόθεση C-661/17, **Μ.Α. και Λουίσι** ⁽¹⁵⁾, το ΔΕΕ έκρινε ότι η γνωστοποίηση από κράτος μέλος της πρόθεσής του να αποχωρήσει από την ΕΕ σύμφωνα με το άρθρο 50 της ΣΕΕ δεν έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, το οποίο εξακολουθεί να ισχύει πλήρως στο εν λόγω κράτος μέλος έως την ημερομηνία της πραγματικής αποχώρησης.

⁽¹¹⁾ Η Ιρλανδία αρχικά είχε αποφασίσει να μην υπαχθεί στην οδηγία, αλλά εντέλει αποφάσισε να συμμετάσχει επισήμως τον Ιούλιο του 2018: Ιρλανδία, νομοθετική πράξη S.I. 230 του 2018, κανονισμοί των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (συνθήκες υποδοχής) 2018.

⁽¹²⁾ Πρωτόκολλο αριθ. 22 σχετικά με τη θέση της Δανίας, το οποίο προσαρτάται στη ΣΛΕΕ (ΕΕ C 202 της 7.6.2016, σ. 298).

⁽¹³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Κοινοποίηση του Ηνωμένου Βασιλείου σύμφωνα με το άρθρο 50 της ΣΕΕ», 29 Μαρτίου 2017.

⁽¹⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο – οικοδόμηση μιας νέας εταιρικής σχέσης».

⁽¹⁵⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2019, Μ.Α. και Λουίσι, C-661/17, ΕΥ:C:2019:53, σκέψη 54 και πρώτο άρθρο της απόφασης.

1.5. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2016 για αναδιατύπωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Όσον αφορά τις δυνητικές εξελίξεις σε σχέση με το ΚΕΣΑ, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν το περιεχόμενο της παρούσας δικαστικής ανάλυσης στο μέλλον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις 6 Απριλίου 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε ανακοίνωση με τίτλο «**Μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και προώθηση των νόμιμων οδών προς την Ευρώπη**»⁽¹⁶⁾. Το περιεχόμενο του εν λόγω εγγράφου προέκυψε από τα πορίσματα της Επιτροπής, σύμφωνα με τα οποία, παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την ανάπτυξη του ΚΕΣΑ, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Αυτό παρατηρείται τόσο στις συνθήκες υποδοχής που παρέχονται στους αιτούντες όσο και σε άλλους τομείς. Επισημάνθηκε ότι οι εν λόγω αποκλίσεις συμβάλλουν στις **δευτερογενείς μετακινήσεις** (ορισμένες φορές αναφέρονται και ως «αναζήτηση του ευνοϊκότερου κράτους υποδοχής από τους αιτούντες άσυλο») και τελικά οδηγούν σε άνιση κατανομή μεταξύ των κρατών μελών της ευθύνης για την παροχή προστασίας σε όσους τη χρειάζονται.

Στις 4 Μαΐου 2016 η Επιτροπή εξέδωσε την πρώτη δέσμη προτάσεων της για τη μεταρρύθμιση του ΚΕΣΑ και στις 13 Ιουλίου 2016 υπέβαλε τη δεύτερη δέσμη.

Η δεύτερη δέσμη περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, προτάσεις στοχευμένων τροποποιήσεων της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ως αποτέλεσμα της μεταναστευτικής κρίσης του 2015 και του 2016, με σκοπό να εναρμονιστούν περαιτέρω οι συνθήκες υποδοχής σε ολόκληρη την ΕΕ και να μειωθούν τα κίνητρα για δευτερογενείς μετακινήσεις. Η πρόταση αποσκοπεί στην αύξηση της αυτάρκειας και των πιθανών προοπτικών ένταξης των αιτούντων με τη μείωση του χρονικού ορίου για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Αποσκοπεί επίσης στην αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων προβλημάτων που υπάρχουν σε ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την τήρηση των απαιτήσεων υποδοχής και την παροχή αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης σε όσους υποβάλλουν αίτηση διεθνούς προστασίας.

Ως εκ τούτου, η νέα πρόταση έχει ως **στόχο**:

- α) να καταστήσει τις **συνθήκες υποδοχής πιο συνεκτικές** σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση·
- β) να **μειώσει τα κίνητρα για δευτερογενείς μετακινήσεις** που απορρέουν από τις διαφορετικές απαιτήσεις όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής στα κράτη μέλη· και
- γ) να **αυξήσει την αυτάρκεια και τις πιθανές προοπτικές ένταξης των αιτούντων** με τη μείωση του χρονικού ορίου για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και προώθηση των νόμιμων οδών προς την Ευρώπη, COM(2016) 197 final της 6ης Απριλίου 2016.

⁽¹⁷⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 της 13ης Ιουλίου 2016, σ. 3.

1.6. Η αλληλοσυσχέτιση μεταξύ της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και άλλων πηγών δικαίου

1.6.1. Ευρωπαϊκές πηγές

Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας την 1η Ιανουαρίου 2009, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: «Χάρτης της ΕΕ») θεωρείται πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ και έχει το ίδιο «νομικό κύρος με τις Συνθήκες»⁽¹⁸⁾, μολονότι το πεδίο εφαρμογής του στον τομέα της διεθνούς προστασίας είναι περιορισμένο. Ο Χάρτης της ΕΕ ενισχύει την ανάγκη ερμηνείας του παράγωγου δικαίου της ΕΕ υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως στον Χάρτη της ΕΕ (αιτιολογική σκέψη 35), και τονίζει επίσης την υποχρέωση των κρατών μελών να συμμορφώνονται πλήρως με τον Χάρτη της ΕΕ (αιτιολογική σκέψη 9).

Μεταξύ των δικαιωμάτων του Χάρτη της ΕΕ και των διατάξεων της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) μπορεί να προκύψει πιθανή αλληλεπίδραση όσον αφορά τα ακόλουθα:

- α) την **κράτηση** [άρθρα 8-11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και το **δικαίωμα στην ελευθερία** (άρθρο 6 του Χάρτη της ΕΕ).
- β) την υποχρέωση χορήγησης **επίσημων εγγράφων** στους αιτούντες [άρθρο 6 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], την **κράτηση** [άρθρο 9 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] ή την **αξιολόγηση των ειδικών αναγκών υποδοχής** [άρθρο 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και το **δικαίωμα ακρόασης πριν ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος προσώπου**, ως γενική αρχή του δικαίου της ΕΕ.

Όσον αφορά το **δικαίωμα ακρόασης πριν ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος προσώπου**, το ΔΕΕ επισήμανε στην απόφασή του της 5ης Νοεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-166/13⁽¹⁹⁾ (στο εξής «**Mukarubega**») ότι:

«44. [...] από το γράμμα του άρθρου 41 του Χάρτη προκύπτει σαφώς ότι απευθύνεται όχι στα κράτη μέλη αλλά αποκλειστικώς στα θεσμικά και άλλα όργανα της Ένωσης [...]

45. Αντιθέτως, το εν λόγω δικαίωμα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των δικαιωμάτων άμυνας, τα οποία συνιστούν γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης.

46. Το δικαίωμα ακρόασης εγγυάται σε όλους τη δυνατότητα να γνωστοποιούν λυσιτελώς την άποψή τους κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και πριν την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως που θα μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά τους».

⁽¹⁸⁾ Άρθρο 6 παράγραφος 1 της Συνθήκης της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ C 306 της 17.12.2007, σ. 1).

⁽¹⁹⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2014, *Sophie Mukarubega κατά Préfet de Police et Préfet de la Seine-Saint-Denis*, C-166/13, EU:C:2014:2336, σκέψεις 44-46.

- γ) την **κράτηση** [άρθρο 9 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], τις **προσφυγές** [άρθρο 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], την **ανάκληση των συνθηκών υποδοχής** [άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και το **δικαίωμα πραγματικής προσφυγής** (άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ) ⁽²⁰⁾ με τις διάφορες πτυχές του. Σε αυτές περιλαμβάνονται το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ⁽²¹⁾ (πρώτη περίοδος) και το δικαίωμα δίκαιης και δημόσιας εκδίκασης της υπόθεσης (δεύτερη περίοδος), συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ακρόασης ⁽²²⁾, καθώς και η παροχή δικαστικής αρωγής (τρίτη περίοδος).
- δ) το **επίπεδο υλικών συνθηκών υποδοχής** [άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και την **ανάκλησή τους** [άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], που ενδέχεται να εμπίπτουν επίσης στο πεδίο εφαρμογής του **δικαιώματος στην αξιοπρέπεια** (άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ) και της **απαγόρευσης της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης** (άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ) ⁽²³⁾.
- ε) τους **ανηλίκους, τους ασυνόδευτους ανηλίκους** [άρθρα 23 και 24 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και τα **δικαιώματα του παιδιού** (άρθρο 24 του Χάρτη της ΕΕ).
- στ) την **πρόσβαση σε απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση** όσον αφορά τη μεταχείριση των αιτούντων σε σύγκριση με τη μεταχείριση των ημεδαπών και την **αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων** (άρθρο 21 του Χάρτη της ΕΕ).

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το ΔΕΕ υπογράμμισε στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις **N.S., M.E. και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου και Ιρλανδίας** ότι το εθνικό δικαστήριο που καλείται να εφαρμόσει διατάξεις του δικαίου της ΕΕ (εν προκειμένω του Χάρτη της ΕΕ) οφείλει να διασφαλίσει την πλήρη εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων ⁽²⁴⁾. Όπως επισήμανε το ΔΕΕ στη σκέψη 77 της εν λόγω απόφασης:

«Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην ερμηνεύουν νομοθέτημα του παράγωγου δικαίου κατά τρόπο αντίθετο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η έννομη τάξη της Ένωσης ή προς τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης (βλ., σχετικώς, αποφάσεις C-101/01, Lindqvist, Συλλογή 2003, σ. I-12971, σκέψη 87, και C-305/05, *Ordre des barreaux francophones et germanophone* κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-5305, σκέψη 28).» ⁽²⁵⁾

Επισημαίνεται επίσης ότι το άρθρο 6 παράγραφος 3 της ΣΕΕ προβλέπει ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης ⁽²⁶⁾. Ωστόσο, αυτό δεν έχει ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση

⁽²⁰⁾ ECRE, *An examination of the Reception Conditions Directive and its recast in light of Article 41 and 47 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 2013, σ. 16.

⁽²¹⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2012, *Europese Gemeenschap κατά Otis NV και λοιπών*, C-199/11, EU:C:2012:684, σκέψη 49· ΔΕΕ, απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, *Földgáz Trade Zrt κατά Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal*, C-510/13, EU:C:2015:189.

⁽²²⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, *Khaled Boudjlida κατά Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:203, σκέψη 45.

⁽²³⁾ Για περισσότερα βλ. ECRE, *Reception and detention conditions of applicants for international protection in light of the Charter of Fundamental Rights of the EU*, 2015.

⁽²⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, *N.S., M.E. και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου και Ιρλανδίας*, C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψεις 119-121.

⁽²⁵⁾ ΔΕΕ, 2011, NS, ό.π., υποσημείωση 24, σκέψη 77.

⁽²⁶⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, *Åklagaren κατά Hans Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 44.

των διατάξεων της ΕΣΔΑ στο δίκαιο της ΕΕ. Το άρθρο 6 παράγραφος 3 κωδικοποιεί τη νομολογία του ΔΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω κανόνες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να χρησιμεύουν στο ΔΕΕ ως πηγή έμπνευσης του δικαίου της ΕΕ όσον αφορά την ερμηνεία της νομοθεσίας της ΕΕ.

Η ΕΣΔΑ και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) αποτελούν τέτοιου είδους σημαντικές πηγές έμπνευσης. Όπως προκύπτει από το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον Χάρτη και αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ έχουν την ίδια έννοια και έκταση με εκείνες που τους αποδίδει η ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύονται από τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Το άρθρο 52 παράγραφος 2 του Χάρτη αποσκοπεί στη διασφάλιση συνέπειας μεταξύ του Χάρτη της ΕΕ και της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, η ανωτέρω διάταξη δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.

Παραδείγματα πιθανής αλληλεπίδρασης μεταξύ της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και της ΕΣΔΑ μπορούν να προκύψουν στους ακόλουθους τομείς:

- α) **κράτηση** [άρθρα 8-11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και **συνθήκες υποδοχής** (υλικές και μη υλικές) στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) σε σχέση με την **απαγόρευση των βασανιστηρίων** όπως ορίζεται στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ·
- β) **κράτηση** [άρθρα 8-11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και **διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας** [άρθρο 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] σε σχέση με το άρθρο 5 της ΕΣΔΑ, **δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια**, το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, **δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής** και το άρθρο 2 του πρωτοκόλλου 4 της ΕΣΔΑ·
- γ) **προσφυγές** [άρθρο 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και άρθρα 5 και 13 της ΕΣΔΑ, **δικαίωμα πραγματικής προσφυγής**.

Το ΔΕΕ επισήμανε στην υπόθεση **J.N. κατά Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie** ότι:

«[...] όπως επιβεβαιώνεται από το άρθρο 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τα αναγνωρισμένα από την ΕΣΔΑ θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τμήμα του δικαίου της Ένωσης ως γενικές αρχές και το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη επιβάλλει να αναγνωρίζεται στα περιεχόμενα στον εν λόγω Χάρτη δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ η ίδια έννοια και η ίδια εμβέλεια με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση, η ΕΣΔΑ δεν συνιστά εντούτοις, ενόσω η Ένωση δεν έχει προσχωρήσει σε αυτή, νομική πράξη τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ένωσης [...] Επομένως, το κύρος του άρθρου 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο ε), της οδηγίας 2013/33 πρέπει να εξεταστεί μόνο υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη [...] Εξάλλου, σύμφωνα με γενική ερμηνευτική αρχή, μια πράξη της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύεται, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπον ώστε να μη θίγεται το κύρος της και σύμφωνα με το σύνολο του πρωτογενούς δικαίου και, μεταξύ άλλων, με τις διατάξεις του Χάρτη» ⁽²⁷⁾.

⁽²⁷⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2016, J.N. κατά Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie, C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, σκέψεις 45, 46 και 48.

1.6.2. Η Σύμβαση για τους πρόσφυγες, το πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων και ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

Το άρθρο 78 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ προβλέπει ότι η κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση για τους πρόσφυγες και το πρωτόκολλό της, της 31ης Ιανουαρίου 1967⁽²⁸⁾, καθώς και με «άλλες συναφείς συμβάσεις». Παρότι δεν αναφέρεται ρητά στις διαδικασίες ασύλου, η Σύμβαση για τους πρόσφυγες μπορεί να είναι συναφής στο πλαίσιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Σημαντικά στοιχεία της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της διάταξης περί μη επαναπροώθησης (άρθρο 33) και της απαγόρευσης της τιμωρίας για παράνομη είσοδο (άρθρο 31), εφαρμόζονται για τους πρόσφυγες πριν από την επίσημη αναγνώριση του καθεστώτος τους. Για τους αιτούντες άσυλο εφαρμόζονται κατ' ελάχιστον οι διατάξεις της Σύμβασης για τους πρόσφυγες που δεν συνδέονται με τη νόμιμη παραμονή ή διαμονή στον βαθμό που αφορούν τη μη βάνουση μεταχείριση και τον σεβασμό των βασικών δικαιωμάτων⁽²⁹⁾. Τα άρθρα 20 και 22 που αφορούν το σύστημα δελτίου και την εκπαίδευση φαίνεται ότι είναι τα πιο συναφή από την άποψη αυτή⁽³⁰⁾.

Το ΔΕΕ έχει επιβεβαιώσει επανειλημμένα ότι η Σύμβαση για τους πρόσφυγες αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της νομικής προστασίας των αιτούντων διεθνή προστασία.

Η αιτιολογική σκέψη 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρει ρητά τη Σύμβαση για τους πρόσφυγες και το πρωτόκολλό της και υπογραμμίζει τον στόχο της οδηγίας να διασφαλίσει την πλήρη και συνολική εφαρμογή της Σύμβασης.

Το άρθρο 35 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες προσδιορίζει επίσης τον ρόλο της UNHCR και την εποπτική της ευθύνη, η οποία ασκείται εν μέρει με την έκδοση ερμηνευτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την έννοια των διατάξεων και των όρων που περιέχονται σε διεθνείς πράξεις για τους πρόσφυγες, ιδίως στη Σύμβαση για τους πρόσφυγες. Τέτοιου είδους κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνονται στο εγχειρίδιο της UNHCR για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων και τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διεθνή προστασία⁽³¹⁾.

Επιπλέον, το πρόγραμμα της Χάγης, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 4 Νοεμβρίου 2004, περιγράφει τον ρόλο της UNHCR όσον αφορά την αξιολόγηση της πρώτης φάσης των πράξεων του ΚΕΣΑ⁽³²⁾.

Όσον αφορά την ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τον Μάιο του 2016 η Επιτροπή ζήτησε τη γνώμη της UNHCR σχετικά με τις βασικές ιδέες της για τη μεταρρύθμιση, όπως εκτίθενται σε έγγραφο προβληματισμού. Στη συνέχεια, η UNHCR διατύπωσε σχόλια «για την παροχή συμβουλών σε νομοθέτες και φορείς χάραξης πολιτικής στα κράτη μέλη της ΕΕ σχετικά με τη μεταφορά των διατάξεων της αναδιατυπωμένης οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής στο εθνικό τους δίκαιο». Η UNHCR επικεντρώθηκε ειδικά στις διατάξεις που ήταν λιγότερο σαφείς και

⁽²⁸⁾ Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συνθηκών, τόμος 189, 28 Ιουλίου 1951, όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συνθηκών, τ. 606, 31 Ιανουαρίου 1967.

⁽²⁹⁾ UNHCR, «Global Consultations on International Protection/Third Track — Reception of asylum-seekers, including standards of treatment, in the context of individual asylum systems», 2001, παράγραφος 3.

⁽³⁰⁾ UNHCR, *Reception Standards for Asylum Seekers in the European Union*, 2000.

⁽³¹⁾ UNHCR, *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, 2019.

⁽³²⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Το πρόγραμμα της Χάγης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (ΕΕ C 53 της 3.3.2005, σ. 1).

στις διατάξεις τις οποίες θεώρησε προβληματικές από την άποψη του δικαίου για τους πρόσφυγες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα σχόλια αφορούσαν επίσης ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή, όπου η UNHCR προέβλεπε ότι θα ανέκυπταν πιθανά προβλήματα και κενά σε εθνικό επίπεδο ⁽³³⁾.

Το άρθρο 18 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρεται ρητά στον ρόλο της UNHCR.

1.6.3. Άλλοι κανόνες του διεθνούς δικαίου

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα διεθνών νομικών πράξεων, όπως το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ/ICCPR) του 1966 και το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα (ΔΣΟΚΜΔ/ICESCR) της ίδιας ημερομηνίας ⁽³⁴⁾. Θα μπορούσε επίσης να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ/CRC) του 1989 ⁽³⁵⁾, καθώς επίσης υπό το πρίσμα της ερμηνείας των εν λόγω πράξεων από τις αρμόδιες επιτροπές ⁽³⁶⁾.

Τα δικαιώματα που απορρέουν από το ΔΣΑΠΔ, το ΔΣΟΚΜΔ και τη ΣΔΠ ισχύουν για όλους τους αιτούντες άσυλο που βρίσκονται στην επικράτεια των συμβαλλόμενων μερών, καθώς και εξωεδαφικά εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις για εξωεδαφική εφαρμογή. Και οι τρεις νομικές πράξεις απαγορεύουν τις διακρίσεις κατά την άσκηση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στα ανωτέρω σύμφωνα για λόγους, μεταξύ άλλων, εθνικής καταγωγής.

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται οι διατάξεις των προαναφερόμενων διεθνών νομικών πράξεων που ενδέχεται να είναι συναφείς για την ερμηνεία των συνθηκών υποδοχής, όπως ορίζονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Πίνακας 2: Νομικές διατάξεις συναφείς για την ερμηνεία της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, 1966	<p>Άρθρο 7 — Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης</p> <p>Άρθρο 9 — Το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια του προσώπου</p> <p>Άρθρο 12 — Ελεύθερη μετακίνηση</p> <p>Άρθρο 13 — Απέλαση από το έδαφος κράτους</p> <p>Άρθρο 17 — Δικαίωμα στην ιδιωτική, την οικογενειακή και την οικιακή ζωή</p> <p>Άρθρο 23 — Οικογενειακά δικαιώματα</p> <p>Άρθρο 24 — Δικαιώματα των παιδιών</p> <p>Άρθρο 26 — Ισότητα έναντι του νόμου</p>
---	--

⁽³³⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 4.

⁽³⁴⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, *Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα*, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 993, 16 Δεκεμβρίου 1966, σ. 3· Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων, απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Conference of European Churches (CEC) κατά Κάτω Χωρών, προσφυγή αριθ. 90/2013.

⁽³⁵⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, *Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού*, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συνθηκών, τ. 1577, 20 Νοεμβρίου 1989.

⁽³⁶⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, *Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα*, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 999, 16 Δεκεμβρίου 1966, σ. 171· όργανα των συνθηκών των Ηνωμένων Εθνών, όπως η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, 1966	<p>Άρθρο 11 — Δικαίωμα σε επαρκές επίπεδο διαβίωσης</p> <p>Άρθρο 12 — Δικαίωμα σε κατάλληλη υγειονομική περίθαλψη</p> <p>Άρθρο 13 — Δικαίωμα μόρφωσης</p> <p>Άρθρο 15 — Δικαίωμα στην επιμορφωτική ζωή</p>
Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, 1989	<p>Άρθρο 2 — Απαγόρευση διακρίσεων</p> <p>Άρθρο 3 — Συμφέρον του παιδιού</p> <p>Άρθρο 9 — Οικογενειακή ενότητα</p> <p>Άρθρο 12 — Γνώμη του παιδιού</p> <p>Άρθρο 13 — Πρόσβαση σε πληροφορίες</p> <p>Άρθρο 16 — Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή</p> <p>Άρθρο 22 — Δικαιώματα των παιδιών-αιτούντων άσυλο και των παιδιών-προσφύγων</p> <p>Άρθρο 23 — Δικαιώματα των ανάπηρων παιδιών</p> <p>Άρθρο 24 — Δικαίωμα σε υγειονομική περίθαλψη</p> <p>Άρθρο 26 — Δικαίωμα κοινωνικής πρόνοιας</p> <p>Άρθρα 28 και 29 — Δικαίωμα στην εκπαίδευση</p> <p>Άρθρο 31 — Δικαίωμα στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και στην ανάπαυση</p> <p>Άρθρο 32 — Προστασία από την οικονομική εκμετάλλευση</p> <p>Άρθρο 37 — Απαγόρευση των βασανιστηρίων ή άλλης σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης· προστασία κατά τη διάρκεια της κράτησης· στέρηση της ελευθερίας</p>

2. Πεδίο εφαρμογής

Το άρθρο 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αφορά τόσο το καθ' ύλην όσο και το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

2.1. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής

Στο άρθρο 2 στοιχείο β) ο όρος «αιτών» ορίζεται ως ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής «ο οποίος **έχει ασκήσει αίτηση** παροχής διεθνούς προστασίας, επί της οποίας δεν έχει ληφθεί ακόμη οριστική απόφαση».

Το άρθρο 3 προβλέπει ότι η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) εφαρμόζεται σε όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών και τους ανιθαγενείς που ασκούν αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας, σε όλα τα στάδια και τους τύπους διαδικασιών που αφορούν τις εν λόγω αιτήσεις, όπως προβλέπεται στην αιτιολογική σκέψη 8 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Αυτό ισχύει εφόσον τους επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος ως αιτούντες, καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους, εφόσον καλύπτονται από τέτοιες αιτήσεις για παροχή διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

Από τη συνδυασμένη ανάγνωση του άρθρου 2 στοιχείο β) και του άρθρου 3 προκύπτει σαφώς ότι οι υποχρεώσεις των κρατών μελών που απορρέουν από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αρχίζουν να ισχύουν **αμέσως μόλις** ένα πρόσωπο «ασκήσει» αίτηση. Στην απόφασή του της 12ης Νοεμβρίου 2019 στην υπόθεση C-233/18 (στο εξής «**Haqbin**»), το ΔΕΕ επιβεβαίωσε τη δήλωση αυτή υπογραμμίζοντας ότι «[κ]ατά το άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2013/33, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε να παρέχονται υλικές συνθήκες υποδοχής στους αιτούντες όταν αυτοί υποβάλλουν αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας»⁽³⁷⁾. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι ο καθορισμός του χρόνου άσκησης της αίτησης είναι κρίσιμος στο πλαίσιο της υποδοχής.

Ο χρόνος άσκησης της αίτησης διευκρινίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο β) της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου (αναδιατύπωση) [στο εξής «ΟΔΑ (αναδιατύπωση)»]⁽³⁸⁾, το οποίο προβλέπει ότι:

«[...] “αίτηση διεθνούς προστασίας” ή “αίτηση”: η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας μη εμπόρουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς».

Ομοίως, το άρθρο 2 στοιχείο η) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου [στο εξής «ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση)»]⁽³⁹⁾ ορίζει ότι:

⁽³⁷⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Zubair Haqbin κατά Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers, C-233/18, EU:C:2019:956, σκέψη 33.

⁽³⁸⁾ Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 60).

⁽³⁹⁾ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 337 της 20.12.2011, σ. 9).

«[...] “αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας”, η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας, μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς».

Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 27 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) αναφέρεται ότι δεδομένου ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών και οι ανιθαγενείς που έχουν εκφράσει την επιθυμία να αιτηθούν διεθνή προστασία είναι αιτούντες διεθνή προστασία, θα πρέπει να τηρούν τις υποχρεώσεις και να απολαύουν των δικαιωμάτων κατά την ΟΔΑ (αναδιατύπωση) και την ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Προς τούτο, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταχωρίζουν το γεγονός ότι τα εν λόγω πρόσωπα αποτελούν αιτούντες διεθνή προστασία το ταχύτερο δυνατό.

Ως εκ τούτου, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι: «ως υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας νοείται η **πράξη της έκφρασης, καθ’ οιονδήποτε τρόπο και ενώπιον οιασδήποτε αρχής, της επιθυμίας ενός ατόμου να του χορηγηθεί διεθνής προστασία**. Οιοσδήποτε έχει εκφράσει την πρόθεσή του να αιτηθεί διεθνή προστασία λογίζεται ως αιτών και καθίσταται φορέας όλων των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτό το καθεστώς»⁽⁴⁰⁾.

Ένα άλλο συναφές ζήτημα εν προκειμένω είναι η υποχρέωση των κρατών μελών να **παρέχουν πραγματικά στους υπηκόους τρίτων χωρών ή στους ανιθαγενείς τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση** διεθνούς προστασίας, όπως τόνισε το ΕΔΔΑ στην απόφασή του της 23ης Φεβρουαρίου 2012, **Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας**⁽⁴¹⁾. Στην περίπτωση αυτή, τα πραγματικά περιστατικά είναι σημαντικά: μια ομάδα 200 ατόμων εγκατέλειψαν τη Λιβύη αφού επιβιβάστηκαν σε τρία πλωτά μέσα με σκοπό να προσεγγίσουν τις ιταλικές ακτές. Τα πλωτά μέσα αναχαιτίστηκαν από ιταλικά πλοία και οι επιβαίνοντες μεταφέρθηκαν σε ιταλικά στρατιωτικά πλοία. Κατά τη διάρκεια του εν λόγω ταξιδιού «διάσωσης», το οποίο δεν διήρκεσε περισσότερο από 10 ώρες, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι οι ιταλικές αρχές δεν τους ενημέρωσαν για τον πραγματικό τους προορισμό: ήταν πεπεισμένοι ότι θα αποβιβάζονταν στην Ιταλία και ισχυρίστηκαν ότι «εξαπατήθηκαν» από τις ιταλικές αρχές. Επιπλέον, οι ιταλικές αρχές δεν προέβησαν σε ενέργειες αναγνώρισής τους ούτε σε συλλογή πληροφοριών σχετικά με την ατομική τους κατάσταση κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί κανένα επίσημο αίτημα για άσυλο. Επέστρεψαν στη Λιβύη μετά από 10 ώρες στη θάλασσα.

Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ως εξής:

«[...] όταν οι προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν στη Λιβύη, οι ιταλικές αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι δεν υπήρχαν επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των εν λόγω μερών από τον κίνδυνο της αυθαίρετης επιστροφής στις χώρες καταγωγής τους, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως την έλλειψη οιασδήποτε διαδικασίας ασύλου και την αδυναμία να αναγνωρίσουν οι αρχές της Λιβύης το καθεστώς του πρόσφυγα που χορηγήθηκε από την UNHCR [...]. Επιπλέον, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι η Ιταλία δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που υπέχει το άρθρο 3 της Σύμβασης [ΕΣΔΑ] επειδή οι προσφεύγοντες δεν ζήτησαν άσυλο ή δεν περιέγραψαν τους κινδύνους που αντιμετώπιζαν, ως αποτέλεσμα της έλλειψης συστήματος ασύλου στη Λιβύη. Επαναλαμβάνει ότι οι ιταλικές αρχές θα

⁽⁴⁰⁾ EASO και Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, Πρακτικός οδηγός: Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, 2016, σ. 4.

⁽⁴¹⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2012, *Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 27765/09, σκέψεις 9–11, 85–87 και 156–158.

έπρεπε να έχουν βεβαιωθεί για το πώς οι αρχές της Λιβύης εκπλήρωναν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους σε σχέση με την προστασία των προσφύγων. [...] Επομένως, η μεταφορά των προσφευγόντων στη Λιβύη συνιστούσε επίσης παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης [ΕΣΔΑ], διότι εξέθεσε τους προσφεύγοντες στον κίνδυνο αυθαίρετου επαναπατρισμού.»

Η παροχή στους αιτούντες της δυνατότητας να ασκήσουν αίτηση ασύλου συνεπάγεται επίσης πρόσβαση σε επαρκείς πληροφορίες και υπηρεσίες διερμηνείας (42).

Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι οι **υποθέσεις που υπάγονται στον κανονισμό Δουβλίνο III** εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Στην απόφασή του της 27ης Σεπτεμβρίου 2012 στην υπόθεση C-179/11 (στο εξής «**Cimade και GISTI**»), το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι δεν υπάρχει διάταξη που να αποκλείει από τον ορισμό του αιτούντος διεθνή προστασία ένα πρόσωπο του οποίου η αίτηση δεν εξετάστηκε βάσει του κανονισμού Δουβλίνο II από άλλο κράτος μέλος (43). Επιπλέον, στην υπόθεση **Cimade και GISTI**, το ΔΕΕ έκρινε ότι δεν υπάρχει διάταξη που να αποκλείει τους αιτούντες που υπάγονται στη διαδικασία του Δουβλίνου από τις ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο που προβλέπονται στην αρχική ΟΣΥ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι μεταγενέστερες αιτήσεις εμπίπτουν επίσης στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), δεδομένου ότι η οδηγία δεν κάνει διάκριση μεταξύ της αρχικής αίτησης διεθνούς προστασίας και τυχόν μεταγενέστερων αιτήσεων. Αυτό ορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο γ) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Ως εκ τούτου, η υποβολή αίτησης ή η έκφραση της επιθυμίας ενός προσώπου να υποβάλει εκ νέου αίτηση διεθνούς προστασίας θα μπορούσε να εντάξει και πάλι το εν λόγω πρόσωπο στο πεδίο εφαρμογής της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Το Συμβούλιο της Επικρατείας των Κάτω Χωρών (44) έχει επισημάνει ότι οι αιτούντες που υποβάλλουν μεταγενέστερη αίτηση είναι επιλέξιμοι για υλικές συνθήκες υποδοχής από τη στιγμή που εκφράζουν την επιθυμία να υποβάλουν μεταγενέστερη αίτηση. Για τον λόγο αυτόν, ακύρωσε την απόφαση της COA (Centraal Orgaan orvang asielzoekers — της ολλανδικής υπηρεσίας για τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο), σύμφωνα με την οποία η υπηρεσία υποχρεούνταν να παρέχει υλικές συνθήκες υποδοχής μόνο μετά την υποβολή της επίσημης αίτησης.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) εφαρμόζεται επίσης στα **μέλη της οικογένειας**. Το άρθρο 2 στοιχείο γ) ορίζει τα πρόσωπα που θεωρούνται μέλη της οικογένειας αιτούντος διεθνή προστασία για τους σκοπούς της οδηγίας. Προβλέπει ότι ως μέλη της οικογένειας θεωρούνται:

- « — ο/η σύζυγος ή ο εκτός γάμου συμβιών με τον αιτούντα στα πλαίσια σταθερής σχέσης, υπό την προϋπόθεση ότι ο νόμος ή η πρακτική του οικείου κράτους μέλους αντιμετωπίζει τα άγαμα ζεύγη κατά τρόπο συγκρίσιμο προς τα έγγαμα, δυνάμει της περιή των υπηκόων τρίτων χωρών νομοθεσίας του,
- τα ανήλικα τέκνα ζευγαριών που μνημονεύονται στην πρώτη περίπτωση ή τα τέκνα του αιτούντος, υπό την προϋπόθεση ότι είναι άγαμα, χωρίς να έχει σημασία αν γεννήθηκαν εντός ή εκτός γάμου ή αν είναι υιοθετημένα, όπως ορίζεται από το εθνικό δίκαιο,

(42) ΕΔΔΑ, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2014, *Sharifi και λοιποί κατά Ιταλίας και Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 16643/09, σκέψη 177· ΕΔΔΑ, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2018, *M.A. και λοιποί κατά Λιθουανίας*, προσφυγή αριθ. 59793/17, σκέψη 108.

(43) ΔΕΕ, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, *Cimade και Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) κατά Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, C-179/11, EU:C:2012:594, σκέψη 40.

(44) Κάτω Χώρες, Συμβούλιο της Επικρατείας (Raad van State), απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, NL:RVS:2018:2157.

- ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικας που έχει την ευθύνη του αιτούντος είτε σύμφωνα με τον νόμο είτε σύμφωνα με την πρακτική του οικείου κράτους μέλους, αν ο εν λόγω αιτών είναι ανήλικος και άγαμος».

Ο πρώτος περιορισμός απορρέει από το γεγονός ότι η οικογένεια πρέπει **να υπήρχε ήδη** στη χώρα καταγωγής. Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν λαμβάνει υπόψη οικογενειακές σχέσεις που έχουν συναφθεί εκτός της χώρας καταγωγής και οι οποίες μπορεί να έχουν συσταθεί ενόσω οι αιτούντες διεθνή προστασία ζούσαν σε άλλο κράτος, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους ή στο ίδιο το κράτος μέλος ασύλου. Μια γραμματική ερμηνεία θα μπορούσε επίσης να αποκλείσει τα τέκνα που έχουν γεννηθεί στο πλαίσιο των εν λόγω σχέσεων από τα προνόμια των εγγυήσεων αυτών. Ωστόσο, αυτό αντιβαίνει σε ορισμένες από τις θεμελιώδεις αρχές της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), όπως η διατήρηση της ενότητας της οικογένειας που προβλέπεται στο άρθρο 12 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), για τα **άγαμα ζεύγη** ισχύουν δύο προϋποθέσεις προκειμένου να θεωρηθούν μέλη οικογένειας για την εφαρμογή της ΟΣΥ (αναδιατύπωση):

- α) η σχέση τους πρέπει να είναι σταθερή· και
- β) ο νόμος ή η πρακτική του κράτους μέλους πρέπει να αντιμετωπίζει τα άγαμα ζεύγη κατά τρόπο συγκρίσιμο προς τα έγγαμα, δυνάμει της περί υπηκόων τρίτων χωρών νομοθεσίας του.

Επιπλέον, οι **καταχωρισμένες σχέσεις συμβίωσης** και οι **γάμοι μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου** δεν αναφέρονται ρητά. Ως εκ τούτου, επαφίεται στα κράτη μέλη να τους αναγνωρίσουν ως «μέλη της οικογένειας» με βάση το δίκαιο και τις πρακτικές του εκάστοτε κράτους μέλους.

Οι **έγγαμοι ανήλικοι** εξαιρούνται από τον ορισμό των «μελών της οικογένειας» των γονέων τους. Ωστόσο, εάν δεν συνοδεύονται από τον/την σύζυγό τους, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «ασυνόδευτοι ανήλικοι» σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο ε) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Επιπλέον, τα ανήλικα αδέρφια δεν αναγνωρίζονται ως «μέλη της οικογένειας» κατά την έννοια της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ⁽⁴⁵⁾.

Ωστόσο, το άρθρο 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επιτρέπει στα κράτη μέλη:

«[...] να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων και άλλων στενών συγγενών του αιτούντος που ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος όταν εξαρτώνται από αυτόν ή για ανθρωπιστικούς λόγους, υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές συμβιβάζονται με την παρούσα οδηγία».

Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, το εθνικό δίκαιο μπορεί επίσης να περιλαμβάνει: α) σχέσεις που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια ή μετά τη φυγή από τη χώρα καταγωγής· και β) πρόσωπα τα οποία, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), δεν είναι «μέλη της οικογένειας» των γονέων τους, όπως τα έγγαμα

⁽⁴⁵⁾ Αρχικά υπήρχε πρόταση της Επιτροπής που περιλάμβανε σε ορισμένες περιπτώσεις αυτές τις ομάδες ατόμων στον ορισμό των «μελών της οικογένειας». Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (αναδιατύπωση), COM(2011) 320 της 1ης Ιουνίου 2011, άρθρο 2 στοιχείο γ).

τέκνα των οποίων ο/η σύζυγος δεν βρίσκεται στο κράτος μέλος και τα οποία εξαρτώνται άλλως από τους γονείς τους.

Στην πρόταση της Επιτροπής του 2016 για την εκ νέου αναδιατύπωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ο ορισμός των μελών της οικογένειας διευρύνεται:

«Ο ορισμός των μελών οικογένειας διευρύνεται περιλαμβάνοντας οικογενειακές σχέσεις που δημιουργήθηκαν μετά την αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής αλλά πριν από την άφιξη στο έδαφος του κράτους μέλους (άρθρο 2 παράγραφος 3). Αυτό αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα της μετανάστευσης σήμερα, όπου οι αιτούντες παραμένουν συχνά για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της χώρας καταγωγής τους πριν φθάσουν στην ΕΕ, παραδείγματος χάρη σε στρατόπεδα προσφύγων. Η διεύρυνση του ορισμού αναμένεται να μειώσει τον κίνδυνο παράτυπων μετακινήσεων ή διαφυγής των ατόμων που καλύπτονται από τους διευρυμένους κανόνες» ⁽⁴⁶⁾.

Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι ένα πρόσωπο εξακολουθεί να είναι αιτών και, ως εκ τούτου, εξακολουθεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΟΣΥ (αναδιατύπωση) έως ότου ληφθεί **τελεσίδικη απόφαση**, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 8 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Ως «τελεσίδικη απόφαση» ορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο ε) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση):

«[...] η απόφαση που ορίζει κατά πόσον χορηγείται στον υπήκοο τρίτης χώρας ή στον ανιθαγενή καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95/ΕΕ και η οποία δεν υπόκειται πλέον σε άσκηση ένδικου μέσου στο πλαίσιο του κεφαλαίου V της παρούσας οδηγίας, ασχέτως εάν με την άσκηση τέτοιου ένδικου μέσου οι αιτούντες αποκτούν τη δυνατότητα να παραμένουν στα εν λόγω κράτη μέλη μέχρις ότου εκδοθεί η σχετική απόφαση».

Αντιθέτως, το άρθρο 3 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας περιορίζεται στο διάστημα για το οποίο επιτρέπεται στους αιτούντες να παραμείνουν στο έδαφος ως αιτούντες.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και της οδηγίας για την επιστροφή ⁽⁴⁷⁾ έχει αποσαφηνιστεί με την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **Gnandi κατά État Belge**. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να λάβει απόφαση επιστροφής παράλληλα με την απόρριψη αίτησης διεθνούς προστασίας, με αποτέλεσμα ο (πρώην) αιτών να υπαχθεί αμέσως στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την επιστροφή. Ωστόσο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι η διαδικασία επιστροφής και, συνεπώς, η εφαρμογή της οδηγίας για την επιστροφή θα αναστέλλονται κατά τη διάρκεια της προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής κατά της απορριπτικής απόφασης και μέχρι την εκδίκαση αυτής της προσφυγής. Κατά την περίοδο αυτή, το πρόσωπο διατηρεί την ιδιότητα του αιτούντος διεθνή προστασία μέχρι την τελική έκβαση της προσφυγής και «ο αιτών αυτός δύναται, κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, να απολαύει των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει της οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη» ⁽⁴⁸⁾.

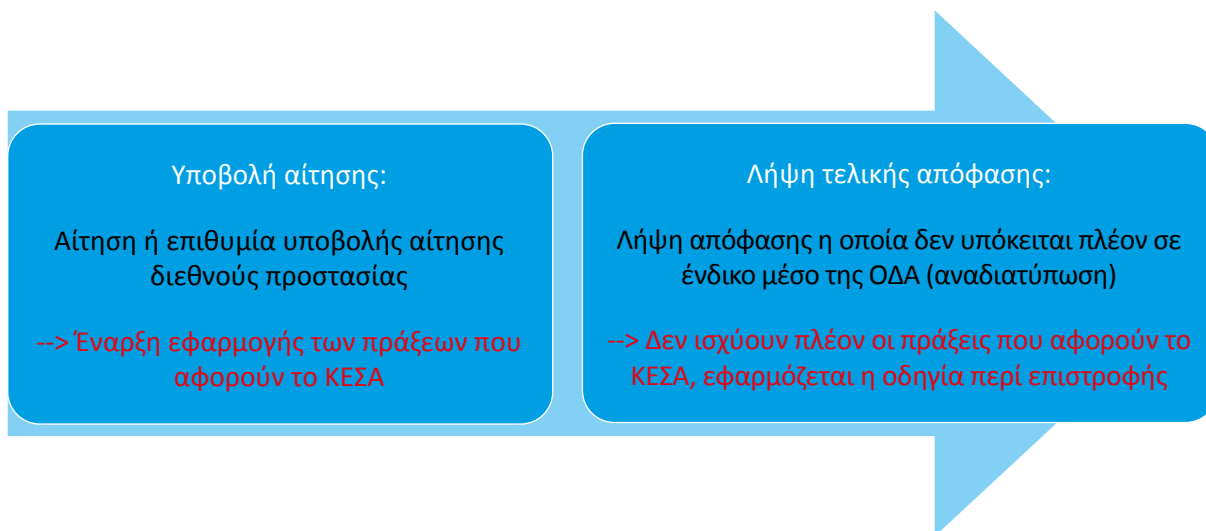
⁽⁴⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 της 13ης Ιουλίου 2016.

⁽⁴⁷⁾ Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ L 348 της 24.12.2008, σ. 98).

⁽⁴⁸⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2018, Sadikou Gnandi κατά État belge, C-181/16, EU:C:2018:465, τελεσίδικη απόφαση.

Στις Κάτω Χώρες, το πρωτοδικείο της Χάγης εξέδωσε απόφαση στις 24 Ιανουαρίου 2018 σχετικά με υπόθεση που αφορούσε αιτούντα άσυλο του οποίου η αίτηση διεθνούς προστασίας απορρίφθηκε και ο οποίος έλαβε απόφαση επιστροφής συνοδευόμενη από 10ετή απαγόρευση εισόδου. Άσκησε προσφυγή κατά και των τριών αποφάσεων αλλά, εν αναμονή της έκβασης της προσφυγής του, ενημερώθηκε σχετικά με την ανάκληση των συνθηκών υποδοχής, διότι το ολλανδικό δίκαιο ορίζει ότι η εν λόγω ανάκληση θα πρέπει να εκδίδεται μετά τη λήξη της περιόδου οικειοθελούς επιστροφής. Το πρωτοδικείο αναγνώρισε ότι οι εν λόγω εθνικές διατάξεις ήταν αντίθετες προς το δίκαιο της ΕΕ και, ως εκ τούτου, ανίσχυρες. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εν αναμονή της έκβασης της προσφυγής του, ο αιτών, ο οποίος δεν είχε ακόμη λάβει οριστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο β) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), μπορούσε να επωφεληθεί από τις συνθήκες υποδοχής έως ότου εκδοθεί απόφαση επί της προσφυγής του κατά της αρνητικής απόφασης τόσο επί της αίτησής του για διεθνή προστασία όσο και επί της απόφασης επιστροφής. Το πρωτοδικείο πρόσθεσε ότι το γεγονός ότι δεν μπορούσε πλέον να θεωρηθεί ότι έχει «νόμιμη διαμονή» βάσει του άρθρου 8 του ολλανδικού νόμου περί αλλοδαπών λόγω της αρνητικής απόφασης ασύλου και της 10ετούς απαγόρευσης εισόδου δεν είχε σημασία υπό αυτές τις περιστάσεις ⁽⁴⁹⁾. Σε υποθέσεις στο πλαίσιο της **διαδικασίας του κανονισμού του Δουβλίνου**, όπως προκύπτει από την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **Cimade και GISTI** ⁽⁵⁰⁾, οι υποχρεώσεις του κράτους μέλους βάσει της αρχικής ΟΣΥ παύουν να υφίστανται μόνον όταν το άτομο **πραγματικά μεταφέρεται** στο υπεύθυνο κράτος μέλος και, ως εκ τούτου, δεν έχει πλέον την ιδιότητα του αιτούντος διεθνή προστασία στο κράτος μέλος το οποίο προβαίνει στη μεταφορά.

Διάγραμμα 2: Πεδίο εφαρμογής των πράξεων που αφορούν το ΚΕΣΑ

2.2. Εδαφικό πεδίο εφαρμογής

Το άρθρο 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι η οδηγία «εφαρμόζεται σε όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών και τους ανιθαγενείς που ασκούν αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας στο έδαφος, περιλαμβανομένων των συνόρων, στα χωρικά ύδατα ή στις ζώνες διέλευσης κράτους μέλους». Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην υπόθεση **Hirsi Jamaa** (βλέπε **ενότητα 2.1**) το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η ΕΣΔΑ, σε αντίθεση με την ΟΣΥ, έχει

⁽⁴⁹⁾ Κάτω Χώρες, Πρωτοδικείο Χάγης (Rechtbank Den Haag), AWB 17/13382, ECLI:NL:RBDHA:2018:655.

⁽⁵⁰⁾ ΔΕΕ, 2012, Cimade και GISTI, ό.π., υποσημείωση 43.

επίσης εξωεδαφική εφαρμογή στο μέτρο που τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των συμβαλλομένων κρατών ⁽⁵¹⁾.

Για περαιτέρω ανάλυση αυτών των όρων, ανατρέξτε στην έκδοση της ΕΑΣΟ *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018.

2.3. Περιπτώσεις στις οποίες δεν εφαρμόζεται η ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 3 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), **η ΟΣΥ δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας για την προσωρινή προστασία** ⁽⁵²⁾. Η οδηγία για την προσωρινή προστασία προβλέπει τη λήψη έκτακτων μέτρων σε περίπτωση μαζικής εισροής. Ως μαζική εισροή νοείται η άφιξη σημαντικού αριθμού εκτοπισθέντων οι οποίοι προέρχονται από καθορισμένη χώρα ή γεωγραφική ζώνη, ανεξαρτήτως του εάν η άφιξή τους στο έδαφος της ΕΕ υπήρξε αυθόρμητη ή υποβοηθούμενη (π.χ. μέσω προγράμματος εκκένωσης). Σκοπός της εν λόγω οδηγίας είναι να θεσπίσει ελάχιστες προδιαγραφές παροχής τέτοιου είδους προσωρινής προστασίας και να επιδιώξει τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων. Η εν λόγω οδηγία περιλαμβάνει τις δικές της διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής. Δεν έχει εφαρμοστεί ποτέ μέχρι σήμερα.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), η ΟΣΥ δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των αιτήσεων χορήγησης **διπλωματικού ή εδαφικού ασύλου που υποβάλλονται σε αντιπροσωπείες των κρατών μελών**. Μολονότι η ορολογία που χρησιμοποιείται σε αυτόν τον τομέα στερείται ομοιογένειας, ο όρος «διπλωματικό άσυλο» χρησιμοποιείται γενικά για να δηλώσει την προστασία που παρέχεται από κράτος εκτός του εδάφους του, ιδίως στις διπλωματικές αποστολές του (διπλωματικό άσυλο υπό στενή έννοια), στα προξενεία του, επί των πλοίων του στα χωρικά ύδατα άλλου κράτους (ναυτικό άσυλο), επί των αεροσκαφών του και στις στρατιωτικές ή παραστρατιωτικές εγκαταστάσεις του σε ξένο έδαφος ⁽⁵³⁾.

⁽⁵¹⁾ ΕΔΔΑ, 2012, Hirsi Jamaa, ό.π., υποσημείωση 41.

⁽⁵²⁾ Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων (ΕΕ L 212 της 7.8.2001, σ. 12).

⁽⁵³⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, «Question of Diplomatic Asylum — Report of the Secretary-General», 22 Σεπτεμβρίου 1975.

3. Βασικές αρχές και ορισμοί

3.1. Επαρκές και αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης

Λαμβανομένων υπόψη των υλικών συνθηκών υποδοχής που καθορίζονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση), είναι σημαντικό να είναι γνωστές οι απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι συνθήκες υποδοχής ώστε να εκπληρώνεται αυτή η θετική υποχρέωση.

Όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ στην υπόθεση **Haqbin** ⁽⁵⁴⁾:

«[...] τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε να παρέχονται υλικές συνθήκες υποδοχής στους αιτούντες όταν αυτοί υποβάλλουν αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και τα θεσπιζόμενα προς τούτο μέτρα να εξασφαλίζουν στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τόσο τη σωματική όσο και την ψυχική τους υγεία».

Το «επαρκές βιοτικό επίπεδο» που αναφέρεται στο άρθρο 17 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αποτελεί σημείο αναφοράς για όλες τις υλικές συνθήκες υποδοχής. Αντικατοπτρίζει το «αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης» [αιτιολογική σκέψη 11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)], καθώς και το **θεμελιώδες δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας** (άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ) που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Η σχέση μεταξύ «επαρκούς» και «αξιοπρεπούς» παραμένει ασαφής, ιδίως υπό το πρίσμα του άρθρου 20 παράγραφος 5, σύμφωνα με το οποίο η αφαίρεση της πρόσβασης στις υλικές συνθήκες υποδοχής που εγγυώνται «επαρκές» επίπεδο πρέπει να διασφαλίζει ότι ο αιτών διατηρεί «αξιοπρεπές» επίπεδο διαβίωσης.

Από τη μία πλευρά, το άρθρο 17 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) απαιτεί **επαρκές βιοτικό επίπεδο** για τους αιτούντες, το οποίο να **διασφαλίζει τη συντήρησή τους** και να **προστατεύει τη σωματική και την ψυχική τους υγεία**. Από την άλλη πλευρά, η αιτιολογική σκέψη 11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρει ότι τα πρότυπα θα πρέπει να επαρκούν για την εξασφάλιση **αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης** των αιτούντων.

Και τα δύο αποτελούν στοιχεία του δικαιώματος σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ο σεβασμός αυτού του βασικού θεμελιώδους δικαιώματος όχι μόνο αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), αλλά έχει επίσης κεντρική θέση σε αποφάσεις σχετικά με τις υλικές συνθήκες υποδοχής, όπως οι αποφάσεις του ΔΕΕ στις υποθέσεις **Saciri και λοιποί** και **Cimade και GISTI** ⁽⁵⁵⁾.

Σε έκθεση του 2017 του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) σχετικά με τις εγκαταστάσεις υποδοχής 14 κρατών μελών σημειώνεται ότι «το ερώτημα τι συνιστά αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και πώς θα πρέπει να επιτευχθεί εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών της ΕΕ». Κατά συνέπεια, στην έκθεση επισημαίνονται «σημαντικές διαφορές στους ορισμούς των εθνικών προτύπων υποδοχής όσον αφορά τη νομική τους φύση, το επίπεδο ποιότητας, το επίπεδο λεπτομέρειας των εν λόγω προτύπων και το επίπεδο σεβασμού των θεμελιωδών

⁽⁵⁴⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 33.

⁽⁵⁵⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers κατά Selver Saciri και λοιπών, C-79/13, EU:C:2014:103, σκέψη 35· ΔΕΕ, 2012, Cimade και GISTI, ό.π., υποσημείωση 43, σκέψεις 42 και 56.

δικαιωμάτων που περιγράφονται»⁽⁵⁶⁾. Η έκθεση καταδεικνύει επίσης ότι υπάρχει έντονα ανομοιογενής κανονιστική πυκνότητα στα επιμέρους κράτη μέλη⁽⁵⁷⁾. Με βάση τα δεδομένα αυτά, δεν μπορεί να δοθεί ένας «ορισμός» των προτύπων υποδοχής που να εξασφαλίζει επαρκές και αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.

Μια ερμηνεία της έννοιας του «επαρκούς βιοτικού επιπέδου» παρέχεται στον ορισμό που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016, ο οποίος περιλαμβάνεται στο σχέδιο της μελλοντικής μεταρρύθμισης της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Η πρόταση περιλαμβάνει τον ακόλουθο ορισμό:

«“επαρκές βιοτικό επίπεδο”: βιοτικό επίπεδο ικανό να διασφαλίσει την υγεία και την ευημερία του αιτούντος και της οικογένειάς του, με ιδιαίτερη έμφαση στην πρόσβαση στα απαραίτητα τρόφιμα, την ένδυση, τη στέγαση, την εκπαίδευση, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες»⁽⁵⁸⁾.

Το άρθρο 11 παράγραφος 1 του ΔΣΟΚΜΔ παρέχει επίσης χρήσιμη καθοδήγηση, καθώς αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε προσώπου για ένα επίπεδο διαβίωσης ανεκτό για το ίδιο και την οικογένειά του, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης διατροφής, ενδυμασίας και κατοικίας, συγχρόνως δε και το δικαίωμα της συνεχούς βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσής του⁽⁵⁹⁾.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η αξιολόγηση του εν λόγω προτύπου πρέπει να διενεργείται υπό το πρίσμα του Χάρτη της ΕΕ και της ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη της ΕΕ προβλέπει ότι, στον βαθμό που ο Χάρτης της ΕΕ περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η ΕΣΔΑ, χωρίς αυτό να εμποδίζει τα κράτη να παρέχουν ευρύτερη προστασία δυνάμει του Χάρτη της ΕΕ.

Πίνακας 3: Οι αντίστοιχες διατάξεις της ΕΣΔΑ και του Χάρτη της ΕΕ

Θεμελιώδες δικαίωμα	Διάταξη
Ανθρώπινη αξιοπρέπεια	Άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ
Δικαίωμα στη ζωή	Άρθρο 2 της ΕΣΔΑ
Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχειρίσεων	Άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ
Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια	Άρθρο 6 του Χάρτη της ΕΕ
Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής	Άρθρο 7 του Χάρτη της ΕΕ Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ
Απαγόρευση διακρίσεων	Άρθρο 21 του Χάρτη της ΕΕ Άρθρο 14 της ΕΣΔΑ
Δικαιώματα του παιδιού	Άρθρο 24 του Χάρτη της ΕΕ
Προστασία της ιδιοκτησίας	Άρθρο 1 του πρώτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ

⁽⁵⁶⁾ FRA, *Current Migration Situation in the EU: Oversight of reception facilities*, Σεπτέμβριος 2017, σ. 4.

⁽⁵⁷⁾ FRA, *Current Migration Situation in the EU: Oversight of reception facilities*, Σεπτέμβριος 2017, σ. 2 και σ. 7, πίνακας 3: Επισκόπηση των πηγών στις οποίες καθορίζονται πρότυπα υποδοχής.

⁽⁵⁸⁾ Σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), τροπολογία 31, COM(2016) 465 – C8-0323/2016 – 2016/0222(COD).

⁽⁵⁹⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 993, 16 Δεκεμβρίου 1966, σ. 3.

Οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης απαιτούν να μην παραβιάζονται τα ακόλουθα άρθρα του Χάρτη της ΕΕ, τα οποία αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) κατωτέρω.

Αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία αποβλέπει στη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στην προώθηση της εφαρμογής των άρθρων 1, 4, 6, 7, 18, 21, 24 και 47 του Χάρτη και πρέπει να εφαρμοσθεί αναλόγως.»

Παραπέμποντας στην αρχική ΟΣΥ ⁽⁶⁰⁾, το ΔΕΕ τόνισε τον σεβασμό των εν λόγω θεμελιωδών δικαιωμάτων στην απόφασή του για την υπόθεση **Cimade και GISTI** ⁽⁶¹⁾.

Η νομολογία του ΔΕΕ αναγνωρίζει στενή σχέση μεταξύ του άρθρου 4 του Χάρτη της ΕΕ, του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ⁽⁶²⁾. Περαιτέρω δε, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρεται επανειλημμένα στην «ανθρώπινη αξιοπρέπεια» ⁽⁶³⁾ Ωστόσο, το άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη ευρύτερες υποχρεώσεις από ό,τι το άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ όσον αφορά τη θετική υποχρέωση των κρατών μελών δυνάμει της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), η οποία, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 35, «αποβλέπει στη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας». Από τη νομολογία του ΔΕΕ καθίσταται όμως σαφές ότι, για να γίνεται σεβαστή η ανθρώπινη αξιοπρέπεια των αιτούντων, δεν πρέπει να στερούνται του ευεργετήματος των ελάχιστων απαιτήσεων που ορίζονται στην οδηγία, ακόμη και για προσωρινή περίοδο ⁽⁶⁴⁾.

3.2. Οι έννοιες της ευαλωτότητας και των ειδικών αναγκών υποδοχής

Η πρώτη γενιά νομοθετικών πράξεων στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ αναγνώρισε την ύπαρξη ειδικής ομάδας αιτούντων άσυλο που θεωρούνται ευάλωτοι. Ωστόσο, σε αυτήν την πρώτη γενιά, η ευαλωτότητα δεν ρυθμιζόταν εκτενώς. Η αρχική ΟΣΥ δεν περιλάμβανε ορισμό της ευαλωτότητας. Ήταν όμως μία από τις ενωσιακές νομικές πράξεις πρώτης γενιάς για το άσυλο που έδωσαν ουσιαστική προσοχή στην κατάσταση των ευάλωτων αιτούντων άσυλο. Ορίζει ότι «πρέπει να επιφυλάσσεται ειδική μεταχείριση» στους αιτούντες άσυλο που αναγνωρίζονται ως ευάλωτα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες. Η αρχική ΟΣΥ απαιτούσε μόνο από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη, στην εθνική τους νομοθεσία, την ειδική κατάσταση των ευάλωτων προσώπων, τα οποία παρατίθενται ενδεικτικά ⁽⁶⁵⁾.

⁽⁶⁰⁾ Η αιτιολογική σκέψη 5 της αρχικής ΟΣΥ έχει παρόμοιο περιεχόμενο με την αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), μολονότι, εκτός από τη γενική αναφορά στον Χάρτη της ΕΕ και στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αναφέρει ρητά μόνο τα άρθρα 1 και 18 του Χάρτη της ΕΕ. Η αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) είναι πιο εκτεταμένη από την αιτιολογική σκέψη 5 της αρχικής ΟΣΥ.

⁽⁶¹⁾ ΔΕΕ, 2012, *Cimade και GISTI*, ό.π., υποσημείωση 43, σκέψη 42.

⁽⁶²⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, *Abubacarr Jawo κατά Bundesrepublik Deutschland*, C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψη 78.

⁽⁶³⁾ Για παράδειγμα, στις αιτιολογικές σκέψεις 11 και 35.

⁽⁶⁴⁾ ΔΕΕ, 2014, *Saciri και λουτοί*, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 35, με παραπομπή στο ΔΕΕ, 2012 *Cimade και GISTI*, ό.π., υποσημείωση 43, σκέψη 56.

⁽⁶⁵⁾ Ως ευάλωτα πρόσωπα αναφέρονται τα εξής: ανήλικοι, ασυνόδευτοι ανήλικοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένοι, εγκυμονούσες, μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά και πρόσωπα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας.

Η ευαλωτότητα εξεταζόταν κυρίως από την άποψη της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας του αιτούντος, δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων των κρατών μελών περιοριζόταν στις διατάξεις της οδηγίας που αφορούσαν τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Επιπλέον, το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης να λαμβάνεται υπόψη η ειδική κατάσταση των εν λόγω αιτούντων άσυλο περιοριζόταν περαιτέρω στην αρχική ΟΣΥ σε εκείνους που διαπιστώνεται ότι έχουν ειδικές ανάγκες μετά από «ατομική εκτίμηση της κατάστασής τους»⁽⁶⁶⁾. Επιπροσθέτως, στην αρχική ΟΣΥ δεν υπήρχε συνέπεια καθώς στο σύνολο του κειμένου γινόταν αναφορά είτε σε «ευάλωτους» αιτούντες άσυλο είτε σε αιτούντες άσυλο που έχουν «ειδικές ανάγκες».

Το ενωσιακό πρόγραμμα της Στοκχόλμης το 2010 καλούσε για καλύτερη προστασία των ευάλωτων προσώπων. Αυτό έχει οριστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως κεντρική προτεραιότητα των πολιτικών της ΕΕ. Γινόταν ειδική αναφορά στους «ασυνόδετους ανηλίκους», οι οποίοι «αποτελούν ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ειδικές απαντήσεις», ιδίως στην περίπτωση ανηλίκων που κινδυνεύουν⁽⁶⁷⁾. Ως αποτέλεσμα, η δεύτερη φάση των νομικών πράξεων του ΚΕΣΑ, η οποία ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2013, προσαρμόστηκε περαιτέρω σε αυτές τις προκλήσεις με τη θέσπιση ειδικών διατάξεων όσον αφορά τους αιτούντες με ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις και ειδικές/ιδιαίτερες ανάγκες, καθώς και με την παροχή ενισχυμένων διαδικαστικών εγγυήσεων για τα ευάλωτα πρόσωπα.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει έναν μη εξαντλητικό ορισμό των ευάλωτων προσώπων. Όπως είναι εμφανές από τη διατύπωση του άρθρου 21, όπου χρησιμοποιείται η έκφραση «όπως», παρέχεται ένας ενδεικτικός κατάλογος των ομάδων ευάλωτων προσώπων. Αυτές είναι:

- οι ανήλικοι·
- οι ασυνόδετοι ανήλικοι·
- τα άτομα με ειδικές ανάγκες·
- οι ηλικιωμένοι·
- οι εγκυμονούσες·
- οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά·
- τα θύματα εμπορίας ανθρώπων·
- τα άτομα με σοβαρές ασθένειες·
- τα άτομα με πνευματικές διαταραχές·
- τα άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας, όπως γυναίκες θύματα ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων.

Το σκεπτικό στο οποίο βασίζεται η έκφραση «όπως» είναι να υπογραμμιστεί ότι ο κατάλογος των προσώπων που θεωρούνται ευάλωτα **δεν είναι εξαντλητικός**. Αυτό συμβαίνει διότι η ευαλωτότητα μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως τα προσωπικά χαρακτηριστικά, η κατάσταση της υγείας, η κοινωνική θέση και οι εμπειρίες του παρελθόντος. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη μπορούν να συμπεριλάβουν και άλλες κατηγορίες⁽⁶⁸⁾.

⁽⁶⁶⁾ Άρθρο 17 παράγραφος 2 της οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ L 31 της 6.2.2003, σ. 18).

⁽⁶⁷⁾ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη στην υπηρεσία των πολιτών», 2 Δεκεμβρίου 2009.

⁽⁶⁸⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 50.

Επιπλέον, το άρθρο 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη την ειδική κατάσταση του αιτούντος διεθνή προστασία. Για να καταστεί δυνατή η πλήρης εφαρμογή του εν λόγω άρθρου, το κράτος μέλος οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), να εκτιμήσει κατά πόσον **ο αιτών έχει ειδικές ανάγκες υποδοχής**. Ενώ στο άρθρο 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) παρατίθεται ένας ενδεικτικός κατάλογος ομάδων ευάλωτων προσώπων, στο άρθρο 2 στοιχείο ια) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζεται ο αιτών με ειδικές ανάγκες υποδοχής ως «ευάλωτο πρόσωπο, σύμφωνα με το άρθρο 21, που χρειάζεται ειδικές εγγυήσεις ώστε να απολαύει των δικαιωμάτων και να συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που προβλέπει η παρούσα οδηγία».

Η συνδυασμένη ανάγνωση των ανωτέρω άρθρων επιβεβαιώνει ότι **κάθε πρόσωπο με ειδικές ανάγκες υποδοχής είναι κατά μείζονα λόγο ευάλωτο πρόσωπο** για τους σκοπούς της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Ωστόσο, ενδέχεται ένα ευάλωτο πρόσωπο να μην έχει ειδικές ανάγκες υποδοχής.

Όπως προαναφέρθηκε, ο κατάλογος των προσώπων που θεωρείται ότι είναι ευάλωτα και έχουν ειδικές ανάγκες υποδοχής δεν είναι εξαντλητικός⁽⁶⁹⁾. Στην αιτιολογική σκέψη 29 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) υπάρχει η έννοια των προσώπων που «χρηζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων», όπου οι συγκεκριμένες ομάδες που αναφέρονται δεν είναι παρόμοιες με εκείνες που προσδιορίζονται στην αρχική ΟΣΥ. Η αυστηρή κατά γράμμα συγκριτική ανάγνωση του άρθρου 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και της αιτιολογικής σκέψης 29 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) θα μπορούσε να οδηγήσει στην εσφαλμένη παραδοχή ότι τα πρόσωπα που εγκαταλείπουν τη χώρα καταγωγής τους για λόγους που σχετίζονται με τον γενετήσιο προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου ενδέχεται να χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής κατά τη διαδικασία ασύλου αλλά δεν παρουσιάζουν σαφείς παράγοντες ευαλωτότητας που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής τους. Η ερμηνεία αυτή θα πρέπει να αποφευχθεί, δεδομένου ότι και οι δύο κατάλογοι είναι ενδεικτικοί, και επιπλέον διότι ο ίδιος μηχανισμός εκτίμησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό των ειδικών αναγκών υποδοχής και των διαδικαστικών αναγκών στο πλαίσιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)⁽⁷⁰⁾.

Η **UNHCR** ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τον μη εξαντλητικό χαρακτήρα του καταλόγου και να τον επεκτείνουν κατά τη μεταφορά της οδηγίας στην εθνική τους νομοθεσία, ώστε να συμπεριλάβουν και άλλες δυνητικά ευάλωτες ομάδες, όπως τα άτομα ΛΟΑΔΜ και τα άτομα με προβλήματα ακοής ή όρασης ή αιτούντες που είναι αναλφάβητοι, δυσλεκτικοί ή ψυχικά ασθενείς⁽⁷¹⁾.

Το ΕΔΔΑ αναγνώρισε την αυξημένη ευαλωτότητα ορισμένων αιτούντων άσυλο. Το δικαστήριο αναγνώρισε ότι μεταξύ των ομάδων αιτούντων άσυλο υπάρχουν άτομα που ανήκουν σε διάφορες ευάλωτες ομάδες. Αυτό διατυπώθηκε ρητά στην υπόθεση **Tarakhel**, η οποία αφορούσε την προτεινόμενη επιστροφή μιας οικογένειας οκτώ ατόμων, μεταξύ των οποίων έξι παιδιά, από την Ελβετία στην Ιταλία. Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα, παραπέμποντας στην απόφασή του στην υπόθεση αριθ. 30696/09, **M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας** (στο εξής «M.S.S.»)⁽⁷²⁾ ότι οι ελβετικές αρχές ήταν υποχρεωμένες να εξασφαλίσουν ατομικές εγγυήσεις για τους αιτούντες, προσαρμοσμένες στην ηλικία τους.

⁽⁶⁹⁾ Για σύγκριση των ορισμών των ευάλωτων ομάδων στην εθνική πρακτική, βλέπε ECRE/(AIDA), *The Concept of Vulnerability in European Asylum Procedures*, 2017, σ. 15 και 16.

⁽⁷⁰⁾ ECRE/AIDA, *The Concept of Vulnerability in European Asylum Procedures*, 2017, σ. 16.

⁽⁷¹⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 50–51.

⁽⁷²⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2011, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 30696/09, ECLI:CE:ECHR:2011:0121JUD003069609.

Κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, το ΕΔΔΑ έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στην «εξαιρετικά ευάλωτη θέση» και στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών, όπως ορίζονται με βάση τόσο την ηλικία τους όσο και την έλλειψη ανεξαρτησίας και το καθεστώς τους ως αιτούντων άσυλο ⁽⁷³⁾.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει επίσης ειδικές διατάξεις για τα ευάλωτα πρόσωπα:

- α) σχετικά με την **υποδοχή και τις υλικές συνθήκες υποδοχής** ευάλωτων προσώπων και προσώπων με ειδικές ανάγκες (άρθρα 12–19).
- β) σχετικά με την **κράτηση** ευάλωτων προσώπων και αιτούντων με ειδικές ανάγκες υποδοχής (άρθρο 11).
- γ) σχετικά με τους **ανηλίκους**, τους **ασυνόδευτους ανηλίκους** και τα **θύματα βασανιστηρίων και βίας** (άρθρα 23, 24 και 25).
- δ) σχετικά με την **ανάκληση** ή τον **περιορισμό** των συνθηκών υποδοχής και τις κυρώσεις για ευάλωτα πρόσωπα, καθώς και την άσκηση **πραγματικής προσφυγής** κατά αποφάσεων άρνησης, ανάκλησης ή περιορισμού των πλεονεκτημάτων υποδοχής για ευάλωτα πρόσωπα (άρθρο 20).

Η έννοια της ευαλωτότητας είναι ζωτικής σημασίας. Η έγκαιρη εκτίμηση της ευαλωτότητας και η αναγνώριση ότι θα πρέπει να παρέχεται ειδική φροντίδα σε ευάλωτα πρόσωπα επιτυγχάνει, στην πράξη, την ισότητα μεταξύ των αιτούντων διεθνή προστασία.

Η σύνδεση μεταξύ ευαλωτότητας και επαρκούς βιοτικού επιπέδου εξετάστηκε από το ΔΕΕ στην υπόθεση **Haqbin**, στην οποία το Δικαστήριο τόνισε ότι:

«[σ]την περίπτωση των “ευάλωτων προσώπων”, κατά την έννοια του άρθρου 21 της ως άνω οδηγίας, στα οποία συγκαταλέγονται οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, [...] το άρθρο 17, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε να “επιτυγχάνεται” ένα τέτοιο βιοτικό επίπεδο για τα πρόσωπα αυτά» ⁽⁷⁴⁾.

3.3. Εκτίμηση της ευαλωτότητας

Υπάρχει ευρύ φάσμα **δεικτών ευαλωτότητας**. Τόσο η EASO ⁽⁷⁵⁾ όσο και η UNHCR ⁽⁷⁶⁾ έχουν αναπτύξει δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται ως εργαλεία ελέγχου. Ορισμένα παραδείγματα είναι η **ηλικία**, το **φύλο**, η **οικογενειακή κατάσταση** και οι **ψυχοκοινωνικές ενδείξεις**.

Έχουν θεσπιστεί ειδικά καθεστώτα ή νομικές πράξεις προστασίας για τις **γυναίκες** [π.χ. η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών ⁽⁷⁷⁾], τα **παιδιά** [π.χ. η ΣΔΠ ⁽⁷⁸⁾] και τα **άτομα με αναπηρίες** [π.χ. η Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων

⁽⁷³⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 2014, Tarakhel κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 29217/12, σκέψη 99.

⁽⁷⁴⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 34.

⁽⁷⁵⁾ Εργαλείο της EASO για την αναγνώριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, 2016.

⁽⁷⁶⁾ UNHCR και International Detention Coalition, *Vulnerability Screening Tool — Identifying and addressing vulnerability: a tool for asylum and migration systems*, 2016.

⁽⁷⁷⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, 18 Δεκεμβρίου 1979.

⁽⁷⁸⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συνθηκών, τ. 1577, 20 Νοεμβρίου 1989.

με αναπηρίες ⁽⁷⁹⁾). Στόχος τους είναι η αντιμετώπιση της ευαλωτότητας με την παροχή ειδικών διασφαλίσεων και μέτρων που παρέχουν στις ομάδες αυτές τη δυνατότητα να απολαμβάνουν πλήρως όλα τα ανθρώπινα δικαιώματά τους.

3.4. Ανήλικοι και ασυνόδευτοι ανήλικοι

Ο ορισμός του **ανηλίκου** παρέχεται στο **άρθρο 2 στοιχείο δ)** της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Άρθρο 2 στοιχείο δ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών».

Ο ορισμός του **ασυνόδευτου ανηλίκου** παρέχεται στο **άρθρο 2 στοιχείο ε)**.

Άρθρο 2 στοιχείο ε) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] ανήλικος που φτάνει στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο υπεύθυνο για αυτόν σύμφωνα με τον νόμο ή την πρακτική του οικείου κράτους μέλους και εφόσον κανένας ενήλικος δεν ασκεί στην πράξη την επιμέλειά του. Ο ορισμός καλύπτει και τον ανήλικο που παύει να συνοδεύεται μετά την είσοδό του στο έδαφος των κρατών μελών».

Ο ορισμός είναι παρόμοιος με εκείνον που παρέχεται από τη UNHCR ⁽⁸⁰⁾. Ο ανήλικος είναι «ασυνόδευτος» ανεξάρτητα από το αν εισήλθε στο έδαφος του κράτους μέλους ασυνόδευτος ή εγκαταλείφθηκε από το πρόσωπο που ήταν υπεύθυνο γι' αυτόν. Παρόμοιος ορισμός έχει υιοθετηθεί και σε άλλα σχετικά κείμενα της ΕΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η νομοθεσία της ΕΕ δεν προβλέπει διάκριση μεταξύ παιδιών που έχουν χωριστεί από την οικογένειά τους και ασυνόδευτων ανηλίκων.

3.5. Το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού

Η αρχή του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού ⁽⁸¹⁾ επαναλαμβάνεται στο **άρθρο 24 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ**.

Άρθρο 24 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ

«Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.»

⁽⁷⁹⁾ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, 13 Δεκεμβρίου 2006, A/RES/61/106.

⁽⁸⁰⁾ UNHCR, Κατευθυντήριες αρχές για την πολιτική και τη διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών, 1997, σ. 1.

⁽⁸¹⁾ EASO, Κατευθυντήριες γραμμές για τις συνθήκες υποδοχής ασυνόδευτων παιδιών: επιχειρησιακά πρότυπα και δείκτες, 2018.

Το ΔΕΕ αναφέρει ρητά την αρχή αυτή στην απόφαση που εξέδωσε τον Ιούνιο του 2013 στην υπόθεση C-648/11 (στο εξής «**ΜΑ και λοιποί**»), επισημαίνοντας ότι το άρθρο 24 παράγραφος 2 του Χάρτη περιλαμβάνει υποχρέωση κατά την οποία «σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο μείζον συμφέρον του παιδιού» ⁽⁸²⁾.

Το μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί «γενική αρχή» που διέπει την ερμηνεία ολόκληρης της ΣΔΠ και αναφέρεται σε διάφορα άρθρα της. Ωστόσο, η βασική διατύπωση βρίσκεται στην πρώτη παράγραφο του **άρθρου 3 της ΣΔΠ**.

Άρθρο 3 παράγραφος 1 της ΣΔΠ

«Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.»

Το άρθρο 3 της ΣΔΠ μπορεί να γίνει πλήρως κατανοητό μόνο με τη μελέτη της ακριβούς διατύπωσής του. Αναφέρεται σε εκτελεστικές, νομοθετικές και δικαστικές αρχές. Εφαρμόζεται σε όλες τις αποφάσεις των εν λόγω αρχών και των σχετικών ιδιωτικών οργανισμών. Είναι επίσης σημαντικό ότι αφορά τα «παιδιά» στον πληθυντικό. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ερμήνευσε τη διατύπωση αυτή υπό την έννοια ότι το άρθρο εφαρμόζεται τόσο σε μεμονωμένες περιπτώσεις όσο και σε σχέση με ομάδες παιδιών ή παιδιά εν γένει —γεγονός που το καθιστά ακόμη πιο σημαντικό από άποψη πολιτικής ⁽⁸³⁾.

Όλες οι νομικές πράξεις που αφορούν το ΚΕΣΑ και στις δύο φάσεις δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στο μείζον συμφέρον του παιδιού —το οποίο πρέπει να αποτελεί πάντοτε πρωταρχικό μέλημα— και δεσμεύουν τα κράτη μέλη να τηρούν την αρχή αυτή.

Το ΔΕΕ είχε την ευκαιρία να τονίσει τη σημασία της προστασίας που παρέχεται στα παιδιά στην απόφασή του της 27ης Ιουνίου 2006 στην υπόθεση C-540/03, **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης** ⁽⁸⁴⁾. Το Δικαστήριο υπογράμμισε τη σημασία της ΣΔΠ, διευκρινίζοντας ότι «συγκαταλέγεται μεταξύ των διεθνών πράξεων περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου τις οποίες το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη για την εφαρμογή των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου» ⁽⁸⁵⁾.

Αυτή η κατευθυντήρια αρχή έχει ενσωματωθεί στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) στο **άρθρο 23 παράγραφος 1**.

⁽⁸²⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, *The Queen*, κατόπιν αιτήσεως των *ΜΑ και λοιπών κατά Secretary of State for the Home Department*, C-648/11, EU:C:2013:367, σκέψη 57.

⁽⁸³⁾ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, «General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)», παράγραφος 32, 29 Μαΐου 2013.

⁽⁸⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C-540/03, EU:C:2006:429.

⁽⁸⁵⁾ ΔΕΕ, 2006, *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ό.π., υποσημείωση 84, σκέψη 37.

Άρθρο 23 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Το μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί το **πρωταρχικό μέλημα** των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας σχετικά με τους ανηλίκους. Τα κράτη μέλη **εξασφαλίζουν στον ανήλικο επίπεδο διαβίωσης κατάλληλο για τη σωματική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.**»

Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 9 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τονίζεται ότι κατά την εφαρμογή της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τα κράτη μέλη «θα πρέπει να επιδιώκουν την επίτευξη πλήρους συμμόρφωσης με τις αρχές του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και της ενότητας της οικογένειας», σύμφωνα με τον Χάρτη της ΕΕ, τη ΣΔΠ και την ΕΣΔΑ.

Το μείζον συμφέρον του παιδιού δεν μπορεί κανονικά να αποτελεί το μοναδικό μέλημα, αλλά θα πρέπει να συγκαταλέγεται μεταξύ των **πρώτων ζητημάτων** που λαμβάνονται υπόψη. Θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο μείζον συμφέρον του παιδιού σε όλες τις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με την υποδοχή ανηλίκων στα εθνικά συστήματα ασύλου. Η αρχή αυτή καθοδηγεί την ερμηνεία της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και τη συνολική εφαρμογή της.

Όσον αφορά την **έννοια του «μείζονος συμφέροντος»**, ούτε η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ούτε άλλες νομικές πράξεις του ΚΕΣΑ παρέχουν οποιαδήποτε σαφή δήλωση σχετικά με το τι συνιστά το μείζον συμφέρον ενός παιδιού σε μια δεδομένη κατάσταση. Ωστόσο, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η αρχή αυτή απαιτεί, σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, να δίνεται πρωταρχική σημασία στο μείζον συμφέρον του παιδιού και η έννοια αυτή να βασίζεται στα δικαιώματα. Συνεπώς, μια πράξη δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί το μείζον συμφέρον του παιδιού εάν αντιβαίνει σε σχετικό δικαίωμα του παιδιού.

Ένας από τους στόχους της αρχής του μείζονος συμφέροντος είναι να εξασφαλίζει **στον ανήλικο επίπεδο διαβίωσης κατάλληλο για τη σωματική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.**

Στην υπόθεση **Saciri και λοιποί**, το ΔΕΕ έκρινε ότι «το ποσό του βοηθήματος αυτού πρέπει να είναι επαρκές για να παράσχει στα ανήλικα τέκνα τη δυνατότητα να συστεγαστούν με τους γονείς τους, έτσι ώστε να μπορέσει να διατηρηθεί η οικογενειακή ενότητα των αιτούντων άσυλο» ⁽⁸⁶⁾.

Στην υπόθεση **MA και λοιποί**, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι οι διαδικασίες του Δουβλίνου δεν θα πρέπει να επιμηκύνονται «πέραν του απολύτως αναγκαίου μέτρου» στην περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων, οι οποίοι θεωρεί ότι αποτελούν «μια ιδιαιτέρως ευάλωτη κατηγορία προσώπων» ⁽⁸⁷⁾.

Οι αρχές αυτές για τα παιδιά στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου ελήφθησαν άμεσα υπόψη για την αναδιατύπωση του κανονισμού του Δουβλίνου. Ο κανονισμός Δουβλίνο III ορίζει στο άρθρο 6 παράγραφος 4 ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενεργούν ταχέως σε

⁽⁸⁶⁾ ΔΕΕ 2014, Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψεις 45-46.

⁽⁸⁷⁾ ΔΕΕ 2013, MA και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 82, σκέψη 55.

σχέση με την επανένωση της οικογένειας. Επί του παρόντος, η επανένωση της οικογένειας είναι ο μόνος λόγος για τη μεταφορά ανηλίκων δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο III.

Το ΕΔΔΑ έχει πάγια νομολογία σχετικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών που ζητούν άσυλο.

Στην υπόθεση **Rahimi** ⁽⁸⁸⁾, η οποία αφορούσε ανήλικο που είχε κρατηθεί σε κέντρο κράτησης ενηλίκων στην Ελλάδα, το ΕΔΔΑ ερμήνευσε την «άκρως» ευάλωτη κατάσταση του προσφεύγοντος, η οποία προέκυπτε από την ηλικία και την προσωπική του κατάσταση ως ασυνόδευτου ανηλίκου, ως παράγοντα που ενέτεινε τη βλάβη που του προκάλεσε η κράτηση. Μολονότι αναγνώρισε ότι η διάρκεια της κράτησης ήταν μόλις 2 ημέρες, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντος ήταν τέτοια ώστε οι σοβαρές ελλείψεις στις συνθήκες κράτησης από άποψη υγιεινής, στέγασης και υποδομών ισοδυναμούσαν με εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Παραπέμποντας σε προηγούμενη νομολογία του, το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι η εκτίμηση της σοβαρότητας της άσχημης μεταχείρισης βάσει του άρθρου 3 είναι κατ' ουσίαν σχετική και πρέπει να λαμβάνει υπόψη διαφορετικές περιστάσεις, μεταξύ άλλων το πλαίσιο, τη διάρκεια και τις σωματικές ή ψυχολογικές επιπτώσεις αυτής της μεταχείρισης, καθώς επίσης, κατά περίπτωση, την ηλικία, το φύλο και την κατάσταση της υγείας του θύματος.

Στην υπόθεση **Sh.D. και λοιποί κατά Ελλάδας, Αυστρίας, Κροατίας, Ουγγαρίας, Βόρειας Μακεδονίας, Σερβίας και Σλοβενίας** (στο εξής: «Sh.D. και λοιποί»), το ΕΔΔΑ τόνισε τις θετικές υποχρεώσεις του κράτους να προστατεύει και να μεριμνά για τα ασυνόδευτα παιδιά-μετανάστες δυνάμει του άρθρου 3, καθώς επίσης δυνάμει του άρθρου 20 της ΣΔΠ, σύμφωνα με το οποίο ένα κράτος πρέπει να παρέχει εναλλακτική επιμέλεια σε παιδί όταν στερείται το οικογενειακό του περιβάλλον. Η υπόθεση αφορούσε πέντε Αφγανούς ασυνόδευτους ανηλίκους, γεννημένους μεταξύ 1999 και 2001, οι οποίοι διέμειναν στον καταυλισμό της Ειδομένης για 1 μήνα τον Μάρτιο του 2016. Το ΕΔΔΑ αναγνώρισε ότι ο καταυλισμός της Ειδομένης ήταν ένας αυτοσχέδιος καταυλισμός τον οποίο διαμόρφωσαν οι ίδιοι οι φιλοξενούμενοι και όπου ζούσαν σε συνθήκες ακραίας επισφάλειας και έχοντας τη βοήθεια μόνο μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Σημείωσε ότι δεν υπήρχε κανένα στοιχείο που να υποδεικνύει ότι ο εισαγγελέας είχε ενημερωθεί από τις αρχές για την παρουσία των ανηλίκων αυτών στο εθνικό έδαφος ⁽⁸⁹⁾.

Στην υπόθεση **Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga**, η οποία αφορούσε την κράτηση ανηλίκων, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι συνθήκες υποδοχής των παιδιών που ζητούν άσυλο πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στην ηλικία τους, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι συνθήκες αυτές δεν δημιουργούν στα παιδιά άγχος και ανησυχία, με ιδιαίτερα τραυματικές συνέπειες ⁽⁹⁰⁾.

Από τη νομολογία του ΕΔΔΑ προκύπτει ότι η εκτίμηση της ευάλωτης κατάστασης είναι ένα από τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνονται στην ανάλυση αναλογικότητας την οποία οφείλουν να διενεργούν τα κράτη όταν ασκούν το περιθώριο εκτίμησης που διαθέτουν βάσει της ΕΣΔΑ.

⁽⁸⁸⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 5ης Απριλίου 2011, *Rahimi κατά Ελλάδας*, προσφυγή αριθ. 8687/08, ECLI:CE:ECHR:2011:0405JUD000868708.

⁽⁸⁹⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2019, *Sh.D. και λοιποί κατά Ελλάδας, Αυστρίας, Κροατίας, Ουγγαρίας, Βόρειας Μακεδονίας, Σερβίας και Σλοβενίας*, προσφυγή αριθ. 14165/16, ECLI:CE:ECHR:2019:0613JUD001416516, σκέψεις 48–62.

⁽⁹⁰⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2006, *Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 13178/03.

3.6. Εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος: ανήλικοι και ενότητα της οικογένειας

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) παρέχει ένα κανονιστικό πλαίσιο που ορίζει έως έναν βαθμό το συμφέρον αυτό όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής του παιδιού.

Η απαίτηση για εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος των παιδιών ενσωματώνεται στο **άρθρο 23 παράγραφος 2**.

Άρθρο 23 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«2. Κατά την εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη **ιδίως** τους ακόλουθους παράγοντες:

- α) τις δυνατότητες επανένωσης της οικογένειας·
- β) την ποιότητα ζωής και την κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη το υπόβαθρο του ανηλίκου·
- γ) ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, ιδίως εάν υπάρχει κίνδυνος να καταστεί ο ανήλικος θύμα εμπορίας ανθρώπων·
- δ) τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.»

Η **αιτιολογική σκέψη 9 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση)** έχει ως εξής:

Αιτιολογική σκέψη 9 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώκουν την επίτευξη πλήρους συμμόρφωσης με τις αρχές του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και της ενότητας της οικογένειας, σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989 και την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών αντίστοιχα.»

Ως γενική αρχή, το άρθρο 12 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) απαιτεί τα κράτη μέλη:

«[να] λαμβάνουν, στο μέτρο του δυνατού, τα κατάλληλα μέτρα για τη διατήρηση της ενότητας οικογένειας που ευρίσκεται στο έδαφός τους, εάν παρέχεται στους αιτούντες στέγαση από το συγκεκριμένο κράτος μέλος. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται με τη συμφωνία του αιτούντος.»

Ως εκ τούτου, στην αιτιολογική σκέψη 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τονίζεται ότι:

«Κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με τις ρυθμίσεις στέγασης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το ύψιστο συμφέρον του παιδιού, καθώς και

τις ιδιαίτερες συνθήκες οποιουδήποτε αιτούντος εξαρτάται από μέλη της οικογένειας ή άλλους στενούς συγγενείς, όπως ανήλικα άγαμα αδέρφια ευρισκόμενα ήδη στο κράτος μέλος.»

Η υποχρέωση εκτίμησης του μείζονος συμφέροντος διασφαλίζει ότι οι πρακτικές των κρατών μελών και η μεταχείριση των παιδιών συνάδουν με τις υποχρεώσεις που υπέχουν δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 1 της ΣΔΠ και του άρθρου 24 παράγραφος 2 του Χάρτη της ΕΕ.

Ο κατάλογος των παραγόντων που παρατίθενται στο άρθρο 23 παράγραφος 2 για την εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού είναι ενδεικτικός και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεκτιμούν πρόσθετους παράγοντες στην εθνική τους νομοθεσία, ή τουλάχιστον στην πρακτική τους. Ορισμένα παραδείγματα πρόσθετων παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη και παρατίθενται στο γενικό σχόλιο αριθ. 14 της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι: η ηλικία, το φύλο, το γένος και η ταυτότητα φύλου, ο γενετήσιος προσανατολισμός, η θρησκεία, η ανατροφή, το επίπεδο σωματικής και διανοητικής ωριμότητας και το επίπεδο (σωματικής, ψυχολογικής και/ή συναισθηματικής) ευαλωτότητας ⁽⁹¹⁾.

Το δικαίωμα στην **οικογενειακή ενότητα** πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα, όπως αποφάνθηκε το ΔΕΕ στην υπόθεση **Saciri και λοιποί** σχετικά με την αρχική ΟΣΥ ⁽⁹²⁾:

«Στο πλαίσιο του καθορισμού των υλικών συνθηκών υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος, τα κράτη μέλη έχουν, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 13, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2003/9, την υποχρέωση να προσαρμόζουν τις εν λόγω συνθήκες υποδοχής στην κατάσταση των προσώπων με ιδιαίτερες ανάγκες τα οποία αφορά το άρθρο 17 της οδηγίας αυτής. Επομένως, το οικονομικό βοήθημα πρέπει να είναι επαρκές για να διαφυλαχθούν η οικογενειακή ενότητα και το απώτερο συμφέρον του τέκνου, το οποίο, βάσει των διατάξεων του άρθρου 18, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, αποτελεί πρωταρχικό μέλημα.»

Η απαίτηση τα συμβαλλόμενα κράτη να εξασφαλίζουν το δικαίωμα του ανηλίκου στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξή του κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της ΣΔΠ.

Σε κάθε απόφαση που αφορά ανηλίκους πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ζητήματα ασφάλειας και προστασίας. Μεταξύ των πολυάριθμων απειλών και κινδύνων που αφορούν τα παιδιά, περιλαμβάνεται το να είναι ή να γίνουν θύματα εμπορίας ⁽⁹³⁾.

Για να καθοριστεί το μείζον συμφέρον του παιδιού, είναι σημαντικό να ακουστεί το ίδιο το παιδί. Όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία και ωριμότητα του παιδιού, τόσο μεγαλύτερη βαρύτητα θα πρέπει να έχουν στην απόφαση οι επιθυμίες και οι απόψεις του.

⁽⁹¹⁾ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, «General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)», 29 Μαΐου 2013.

⁽⁹²⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 41.

⁽⁹³⁾ Βλέπε για παράδειγμα: Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος, *Global Report on Trafficking in Persons 2018*, 2018.

4. Διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας

4.1. Ελεύθερη κυκλοφορία στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής

Άρθρο 7 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Οι αιτούντες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής [...]».

Άρθρο 26 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες

«Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσσει εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτής πρόσφυγας, το δικαίωμα τόσον εκλογής του τόπου διαμονής αυτών όσον και ελευθέρας κυκλοφορίας, υπό την επιφύλαξιν τυχόν υπάρξεως κανόνων εφαρμοζομένων, υπό τας ίδιας συνθήκας, εις αλλοδαπούς εν γένει.»

Το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας του αιτούντος απορρέει από το άρθρο 26 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, με τίτλο «Ελευθέρα κυκλοφορία». Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η Σύμβαση για τους Πρόσφυγες παρέχει το δικαίωμα αυτό ανεξάρτητα από το αν ο αιτών άσυλο εισήλθε νόμιμα ή παράνομα στο κράτος. Ομοίως, το άρθρο 12 παράγραφος 1 του ΔΣΑΠΔ προβλέπει το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας για όσους βρίσκονται «νόμιμα» στο έδαφος κράτους μέλους ⁽⁹⁴⁾. Επιπλέον, το άρθρο 2 παράγραφος 1, του τέταρτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ ορίζει ότι «[ο]ποιοσδήποτε βρίσκεται νομίμως στο έδαφος ενός Κράτους έχει το δικαίωμα να μετακινείται ελεύθερα εντός του εδάφους αυτού και **να επιλέγει ελεύθερα σε αυτό τον τόπο διαμονής του**» ⁽⁹⁵⁾.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, αν και το δικαίωμα αυτό προβλέπεται ρητά στη Σύμβαση για τους πρόσφυγες, δεν μπορεί να καθοριστεί, αποκλειστικά με βάση τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), αν πρέπει να επιτρέπεται στους αιτούντες άσυλο να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους ούτε αν οι αιτούντες πρέπει να είναι σε θέση να επιλέξουν τον τόπο διαμονής τους στο εν λόγω έδαφος. Το γεγονός ότι το άρθρο 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επιγράφεται «Διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας» δεν αρκεί για να αρθούν οι ασάφειες που προκύπτουν από τη διατύπωσή του. Πρώτον, η έκφραση «ελευθερία κυκλοφορίας» δεν χρησιμοποιείται πάντοτε ομοιόμορφα στο δίκαιο της ΕΕ. Σε ορισμένες διατάξεις του δικαίου της ΕΕ γίνεται ρητή διάκριση μεταξύ της ελευθερίας κυκλοφορίας και της ελευθερίας επιλογής του τόπου διαμονής. Σε άλλες χρησιμοποιείται η έκφραση «ελευθερία κυκλοφορίας» κατά τρόπο που να περιλαμβάνει επίσης το δικαίωμα επιλογής του τόπου διαμονής.

⁽⁹⁴⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 13.

⁽⁹⁵⁾ Άρθρο 2 παράγραφος 1 του τέταρτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Ωστόσο, σε αντίθεση με το άρθρο 7 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), το άρθρο 7 παράγραφος 2 προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν σχετικά με τη διαμονή του αιτούντος», διατύπωση που οδηγεί στην παραδοχή ότι το άρθρο 7 παράγραφος 1 περιλαμβάνει τόσο το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας όσο και το δικαίωμα επιλογής του τόπου διαμονής. Πρέπει να σημειωθεί ότι η υποχρέωση διαμονής σε συγκεκριμένο τόπο, κατά το άρθρο 7 παράγραφος 2, δεν εμποδίζει, ωστόσο, τον αιτούντα να κυκλοφορεί ελεύθερα εντός του κράτους μέλους υποδοχής, εκτός αν συντρέχει ειδικός περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας κατά το άρθρο 7 παράγραφος 1.

4.2. Οριζόμενη περιοχή

Άρθρο 7 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Οι αιτούντες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής ή στην περιοχή την οποία τους ορίζει αυτό το κράτος μέλος. Η οριζόμενη περιοχή δεν θίγει την αναπαλλοτρίωτη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής και αφήνει αρκετά περιθώρια για την εξασφάλιση της πρόσβασης σε όλα τα πλεονεκτήματα στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας.»

Ομοίως, σύμφωνα με τη Σύμβαση για τους πρόσφυγες, πρόσωπα τα οποία έχουν εισέλθει παράτυπα και έχουν προσέλθει χωρίς καθυστέρηση στις αρχές, δηλώνοντας σοβαρό λόγο για την είσοδό τους, όπως ο φόβος δίωξης στη χώρα τους, μπορούν να υπόκεινται σε περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας σε «περιοχή η οποία τους έχει οριστεί».

Η διατύπωση του άρθρου 7 παράγραφος 1, και η χρήση του όρου «αιτούντες» αντί του όρου «αιτών», ο οποίος χρησιμοποιείται σε άλλα άρθρα της ΟΣΥ, θα μπορούσαν να ερμηνευθούν υπό την έννοια του ορισμού συγκεκριμένης περιοχής για ομάδα αιτούντων.

Το άρθρο 7 παράγραφος 1 δεν προβλέπει κριτήρια αλλά εγγυήσεις που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την επιβολή περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των αιτούντων διεθνή προστασία και τον ορισμό συγκεκριμένης περιοχής γι' αυτούς. Αυτό αντιβαίνει στο άρθρο 7 παράγραφος 2, το οποίο προβλέπει ότι το κράτος υποδοχής μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τη διαμονή αιτούντων διεθνή προστασία όταν συντρέχουν λόγοι δημόσιου συμφέροντος ή δημόσιας τάξης ή, όταν είναι αναγκαίο, για την ταχεία επεξεργασία και την αποτελεσματική παρακολούθηση της αίτησής τους για παροχή διεθνούς προστασίας⁽⁹⁶⁾.

Το άρθρο 7 παράγραφος 1, προβλέπει επίσης ειδικές εγγυήσεις σχετικά με την οριζόμενη περιοχή, η οποία «δεν θίγει την αναπαλλοτρίωτη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής». Επιπλέον, η οριζόμενη περιοχή πρέπει να αφήνει αρκετά περιθώρια για την εξασφάλιση της πρόσβασης στα πλεονεκτήματα της οδηγίας, διότι διαφορετικά θα οδηγούσε σε παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, η εν λόγω οριζόμενη περιοχή δεν πρέπει να είναι απομονωμένη, όσον αφορά την απόσταση και την πρόσβαση σε μέσα μεταφοράς, δεδομένου ότι αυτό θα εμπόδιζε τους αιτούντες να έχουν πρόσβαση στα πλεονεκτήματα της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), όπως είναι για παράδειγμα η πρόσβαση ενός παιδιού στην εκπαίδευση, οι ιατρικές επισκέψεις, η νομική συνδρομή ή η ψυχοκοινωνική στήριξη.

⁽⁹⁶⁾ Ελλάδα, Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, αριθ. 805/2018, σκέψη 18.

4.3. Τόπος διαμονής

Άρθρο 7 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιатύπωση)

«Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν σχετικά με τη διαμονή του αιτούντος, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, δημόσιας τάξης ή, όταν είναι αναγκαίο, για την ταχεία επεξεργασία και την αποτελεσματική παρακολούθηση της αίτησής του/της για παροχή διεθνούς προστασίας.»

Η διατύπωση της διάταξης και η χρήση του όρου «αιτών» αντί του όρου «αιτούντες» υποδηλώνουν **εξατομικευμένη εκτίμηση** της κατάστασης του αιτούντος πριν από τη λήψη απόφασης σχετικά με τη διαμονή του για τους προαναφερθέντες λόγους.

Επιπλέον, το ΔΕΕ έχει αναπτύξει, ως γενική αρχή, το δικαίωμα κάθε προσώπου σε **ακρόαση** πριν από τη λήψη οποιουδήποτε ατομικού μέτρου το οποίο ενδέχεται να επηρεάσει δυσμενώς το εν λόγω πρόσωπο ⁽⁹⁷⁾ (βλέπε ενότητα 9 «Διαδικαστικές εγγυήσεις και δικαίωμα προσφυγής»). Δεδομένου ότι το δικαίωμα ακρόασης δεν επιβάλλει υποχρέωση πρόβλεψης επίσημης ακρόασης, για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού αρκεί η εκ των προτέρων ειδοποίηση του αιτούντος και η παροχή σε αυτόν της δυνατότητας να γνωστοποιήσει τις απόψεις του με την υποβολή γραπτών παρατηρήσεων. Επομένως, μπορεί εύλογα να υποτεθεί ότι, πριν από την έκδοση απόφασης σχετικά με τη διαμονή, οι αρχές έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν τον αιτούντα προκειμένου να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

Το άρθρο 7 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιатύπωση) περιγράφει δύο λόγους για τη λήψη απόφασης σχετικά με τη διαμονή του αιτούντος: i) το δημόσιο συμφέρον και τη δημόσια τάξη· και ii) όταν είναι αναγκαίο για την ταχεία επεξεργασία και την αποτελεσματική παρακολούθηση της αίτησης για παροχή διεθνούς προστασίας.

Σημειώνεται ότι το άρθρο 7 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιатύπωση) επιβάλλει ρητά την εφαρμογή του **κριτηρίου αναγκαιότητας** πριν από τη λήψη απόφασης σχετικά με τη διαμονή ενός αιτούντος στην περίπτωση ορισθείσας διαμονής για την ταχεία επεξεργασία και την αποτελεσματική παρακολούθηση της αίτησής του. «Αναγκαία» μέτρα μπορούν να επιβληθούν μόνον έπειτα από κατά περίπτωση εξέταση, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Απαιτείται επίσης το μέτρο να μην είναι αυθαίρετο ή δυσανάλογο.

Ωστόσο, δεν απαιτείται η εφαρμογή του ίδιου κριτηρίου αναγκαιότητας όταν η διαμονή ορίζεται «για **λόγους δημόσιου συμφέροντος**, [ή] δημόσιας τάξης». Εντούτοις, κάθε απόφαση που περιορίζει την ελεύθερη κυκλοφορία πρέπει να είναι εξατομικευμένη ⁽⁹⁸⁾. Ως εκ τούτου, η βάση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα: i) του άρθρου 31 παράγραφος 2 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, το οποίο προβλέπει ότι οι πρόσφυγες δεν υπόκεινται σε κυρώσεις, αλλά η ελεύθερη κυκλοφορία τους μπορεί να περιοριστεί «εάν

⁽⁹⁷⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Khaled Boudjlida κατά Préfet des Pyrénées-Atlantiques, C-249/13, EU:C:2014:2431, σκέψη 36· ΔΕΕ, 2014, Mukarubega, ό.π. υποσημείωση 19, σκέψη 46.

⁽⁹⁸⁾ Noll, G., «Article 31 (Refugees unlawfully in the country of refuge)», στο Zimmermann, A. (επιμ.), *The 1951 Convention Relating to the Status of the Refugees and its 1967 Protocol — A commentary*, Oxford University Press, 2011, σ. 1243–1276, παράγραφος 98· ECRE, *Information note on Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015.

είναι απαραίτητο»· και ii) των άρθρων 6, 18 και 52 του Χάρτη της ΕΕ, τα οποία προβλέπουν ότι περιορισμοί της ελεύθερης κυκλοφορίας μπορούν να επιβληθούν μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος και, ως εκ τούτου, πριν από την επίκληση λόγων δημόσιου συμφέροντος ή δημόσιας τάξης, πρέπει να εφαρμόζεται το κριτήριο της αναγκαιότητας ⁽⁹⁹⁾.

Για λεπτομερέστερη επεξήγηση της διάκρισης μεταξύ περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας και κράτησης, ανατρέξτε στην ενότητα 3 της δικαστικής ανάλυσης σχετικά με την κράτηση ⁽¹⁰⁰⁾.

Τα άρθρα 27 και 28 της **οδηγίας για την οικογενειακή επανένωση (οδηγία 2004/38)** ⁽¹⁰¹⁾ αφορούν επίσης τους περιορισμούς στην ελευθερία κυκλοφορίας για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας και, ελλείψει αποτελεσματικής νομολογίας, μπορούν να είναι χρήσιμα για την ερμηνεία των διατάξεων της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Όσον αφορά τις άδειες διαμονής, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις **Κ. και Η.Φ.**, το ΔΕΕ, παραπέμποντας σε προηγούμενη απόφαση στην υπόθεση C-430/10, **Gaydarov**, έκρινε ότι η αναλογικότητα «προϋποθέτει ότι πρέπει να εκτιμάται κατά πόσον το μέτρο αυτό είναι πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν βαίνει πέραν των αναγκαίων για την επίτευξη του σκοπού αυτού ορίων». Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ως εξής:

«Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής οφείλουν, επιπλέον, να σταθμίζουν, αφενός, την προστασία του θεμελιώδους συμφέροντος της οικείας κοινωνίας και, αφετέρου, τα συμφέροντα του συγκεκριμένου προσώπου σε σχέση με την άσκηση του δικαιώματός του, ως πολίτη της Ένωσης, στην ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, καθώς και σε σχέση με το δικαίωμά του στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. [...] Το άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι, οσάκις τα σχεδιαζόμενα μέτρα συνεπάγονται απέλαση του συγκεκριμένου ατόμου από το κράτος μέλος υποδοχής, το τελευταίο πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα της προσαπτόμενης στο άτομο αυτό συμπεριφοράς, τη διάρκεια και, κατά περίπτωση, τον νόμιμο χαρακτήρα της διαμονής του στο κράτος μέλος αυτό, το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει από την προσαπτόμενη σε αυτό συμπεριφορά, τη στάση του κατά το χρονικό αυτό διάστημα, τον βαθμό του κινδύνου τον οποίο αποτελεί επί του παρόντος για την κοινωνία, καθώς και τη σταθερότητα των κοινωνικών, πολιτιστικών και οικογενειακών δεσμών με το εν λόγω κράτος μέλος» ⁽¹⁰²⁾.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 20 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), οι υλικές συνθήκες υποδοχής μπορούν **να περιορίζονται «ή, σε εξαιρετικές και δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, να ανακαλούν[ται]»** όταν ο αιτών εγκαταλείπει τον τόπο διαμονής που έχει καθορίσει η αρμόδια αρχή χωρίς να την ενημερώσει ή χωρίς άδεια. Για περαιτέρω ανάλυση των συναφών διατάξεων σχετικά με την ανάκληση και τον περιορισμό των υλικών συνθηκών υποδοχής, **βλέπε ενότητα 7 «Περιορισμός και ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής: άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)»**.

⁽⁹⁹⁾ Για συνδρομή στη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή: UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015.

⁽¹⁰⁰⁾ EASO, *Κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου — Δικαστική ανάλυση*, 2019, σ. 22.

⁽¹⁰¹⁾ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών (ΕΕ L 158 της 30.4.2004, σ. 77).

⁽¹⁰²⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 2ας Μαΐου 2018, Κ. κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie και Η.Φ. κατά Belgische Staat, C-331/16 και C-366/16, EU:C:2018:296.

4.4. Προσωρινή άδεια απομάκρυνσης

Άρθρο 7 παράγραφος 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα να παρέχεται στους αιτούντες προσωρινή άδεια απομάκρυνσης από τον τόπο διαμονής που αναφέρεται στις παραγράφους 2 και 3 ή/και την οριζόμενη περιοχή που αναφέρεται στην παράγραφο 1. Οι αποφάσεις λαμβάνονται σε ατομική, αμερόληπτη και αντικειμενική βάση και πρέπει να αιτιολογούνται όταν είναι απορριπτικές.»

Η άρνηση να επιτραπεί στον αιτούντα να απομακρυνθεί από τον καθορισμένο τόπο διαμονής θα πρέπει να αιτιολογείται από την αρμόδια αρχή. Σύμφωνα με το άρθρο 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 7, οι οποίες θίγουν ατομικά τους αιτούντες, μπορούν να προσβάλλονται με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο. Στον τελευταίο βαθμό τουλάχιστον χορηγείται η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, ενώπιον δικαστικής αρχής. Αυτό αποτελεί εγγύηση κατά της αυθαιρεσίας.

4.5. Σύνδεση της παροχής των υλικών συνθηκών υποδοχής με την πραγματική διαμονή

Άρθρο 7 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη μπορούν να συνδέουν την παροχή των υλικών συνθηκών υποδοχής με την πραγματική διαμονή των αιτούντων σε συγκεκριμένο τόπο, τον οποίο καθορίζουν τα κράτη μέλη. Η σχετική απόφαση, η οποία μπορεί να είναι γενικού χαρακτήρα, πρέπει να λαμβάνεται σε ατομική βάση και θεσπίζεται από το εθνικό δίκαιο.»

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3, απαιτείται ρητώς ατομική αξιολόγηση όσον αφορά τη δυνατότητα σύνδεσης της παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής με την πραγματική διαμονή σε συγκεκριμένο τόπο. Οι αποφάσεις δυνάμει της εν λόγω διάταξης θα πρέπει να παρέχουν στον αιτούντα τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του. Ένα παράδειγμα των πρακτικών επιπτώσεων αυτής της διάταξης θα μπορούσε να είναι η τοποθέτηση ενός ατόμου με συγκεκριμένο πρόβλημα υγείας κοντά σε εγκαταστάσεις υγείας όπου η θεραπεία είναι πιο άμεσα διαθέσιμη.

5. Μη υλικές συνθήκες υποδοχής

5.1. Νομικές διατάξεις, όροι και πεδίο εφαρμογής

Αιτιολογική σκέψη 11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Είναι σκόπιμο να θεσπισθούν πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων, τα οποία, θα επαρκούν για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου και συγκρίσιμων συνθηκών διαβίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.»

Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), ως **υλικές συνθήκες υποδοχής** νοούνται «οι συνθήκες υποδοχής που περιλαμβάνουν την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυασμό των τριών, καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα». Ως εκ τούτου, μολονότι δεν ορίζονται συγκεκριμένα στο άρθρο 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), οι συνθήκες υποδοχής που παρατίθενται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και δεν εμπίπτουν στον εν λόγω ρητό ορισμό των «υλικών» συνθηκών μπορούν να χαρακτηριστούν ως **μη υλικές συνθήκες υποδοχής**. Αυτές οι πρόσθετες συνθήκες καθιστούν δυνατό το «αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης» όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και θέτουν σε εφαρμογή το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ. Στην οδηγία περιλαμβάνονται ορισμένα δικαιώματα και παροχές που μπορούν να χαρακτηριστούν ως μη υλικές συνθήκες υποδοχής: **εκπαίδευση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επαγγελματική κατάρτιση και πρόσβαση στην αγορά εργασίας**.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της έννοιας των μη υλικών συνθηκών υποδοχής, ορισμένες διατάξεις αφορούν άμεσα τα ευάλωτα πρόσωπα. Όπως προαναφέρθηκε, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, σύμφωνα με το άρθρο 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), να λαμβάνουν υπόψη την ειδική κατάσταση του αιτούντος διεθνή προστασία. Για να συμβεί αυτό, το κράτος μέλος πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσον ο εν λόγω αιτών έχει ειδικές ανάγκες υποδοχής. Προβλέπεται ότι αυτές οι ειδικές ανάγκες υποδοχής θα εμπίπτουν πιθανότατα στην κατηγορία των μη υλικών συνθηκών υποδοχής —ιδίως η εκπαίδευση των ανηλίκων και η πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Πίνακας 4: Μη υλικές συνθήκες υποδοχής και οι αντίστοιχες διατάξεις στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Μη υλική συνθήκη υποδοχής	Διάταξη στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση)
Μαθητεία και εκπαίδευση των ανηλίκων	Άρθρο 14
Απασχόληση	Άρθρο 15
Επαγγελματική κατάρτιση	Άρθρο 16
Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	Άρθρα 17 και 19

5.2. Εκπαίδευση και μαθητεία

5.2.1. Εισαγωγή: το δικαίωμα των ανηλίκων στην εκπαίδευση

Το δικαίωμα των ανηλίκων στην εκπαίδευση προστατεύεται από διάφορες διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το άρθρο 28 παράγραφος 1 στοιχείο α) της ΣΔΠ καθιστά συγκεκριμένα το δικαίωμα στη στοιχειώδη εκπαίδευση δωρεάν και διαθέσιμο για όλους. Επιπλέον, το άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΣΔΠ αναφέρεται ειδικά στα παιδιά που ζητούν καθεστώς πρόσφυγα. Απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη να παρέχουν στα παιδιά που ζητούν καθεστώς πρόσφυγα όλα τα δικαιώματα που έχουν οι υπήκοοί τους δυνάμει της ΣΔΠ και άλλων διεθνών πράξεων.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση περιλαμβάνεται επίσης στο άρθρο 2 του πρώτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, το δικαίωμα αυτό «εγγυάται την πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία έχει πρωταρχική σημασία για την ανάπτυξη του παιδιού»⁽¹⁰³⁾. Επιπλέον, το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω εθνικής καταγωγής.

5.2.2. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Άρθρο 14 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Μαθητεία και εκπαίδευση των ανηλίκων

1. Τα κράτη μέλη παρέχουν στα **ανήλικα τέκνα** των αιτούντων και στους ανηλικούς αιτούντες **πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, υπό προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές που ισχύουν για τους δικούς τους υπηκόους**, ενόσω δεν είναι εκτελεστό μέτρο απομάκρυνσης κατ' αυτών των ιδίων ή των γονέων τους. Η εκπαίδευση μπορεί να παρέχεται στα κέντρα φιλοξενίας.

Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι η πρόσβαση αυτή πρέπει να περιορίζεται στο σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης.

Τα κράτη μέλη δεν ανακαλούν το δικαίωμα παρακολούθησης δευτεροβάθμιων σπουδών αποκλειστικά και μόνο λόγω ενηλικιώσεως του ανηλίκου.

2. Η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα δεν πρέπει να καθυστερεί πέραν των τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας από τον ανήλικο ή εξ ονόματος αυτού.

Προπαρασκευαστικά μαθήματα, συμπεριλαμβανομένων γλωσσικών μαθημάτων, παρέχονται στους ανηλικούς, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, για τη διευκόλυνση της πρόσβασης και συμμετοχής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως εκτίθεται στην παράγραφο 1.

⁽¹⁰³⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2005, Timishev κατά Ρωσίας, προσφυγές αριθ. 55762/00 και 55974/00, CE:ECHR:2005:1213JUD005576200, σκέψη 64.

3. Όταν η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως εκτίθεται στην παράγραφο 1, είναι αδύνατη λόγω της ειδικής κατάστασης του ανηλίκου, το οικείο κράτος μέλος προσφέρει άλλες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο και τις εθνικές πρακτικές.»

Είναι σαφές από την ανάγνωση του άρθρου 14 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), και επιπλέον του άρθρου 14 του Χάρτη της ΕΕ, ότι αυτό το δικαίωμα πρόσβασης στην εκπαίδευση δεν περιορίζεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπως προβλέπεται σε άλλες διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Όταν ένας ανήλικος κατά τη διαδικασία ασύλου φτάσει στην ενηλικίωση, το δικαίωμα στην εκπαίδευση δεν αφαιρείται. Η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 14 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τείνει να αποκλείει την πρόσβαση των ενηλίκων, δηλαδή ατόμων ηλικίας άνω των 18 ετών, στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν προβλέπεται καμία διάταξη για την εκπαίδευση των ενηλίκων που είναι αναλφάβητοι ή έχουν μαθησιακές δυσκολίες.

Το άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει επίσης ότι η εκπαίδευση μπορεί να διακοπεί μόνο μετά την εκτέλεση απόφασης απέλασης κατά των ανηλίκων ή των γονέων τους. Ως εκ τούτου, είναι εύλογο ότι, ακόμη και αν εκδοθεί διαταγή απέλασης, η εκπαίδευση πρέπει να συνεχιστεί έως ότου ο ανήλικος απομακρυνθεί από το έδαφος του κράτους μέλους.

Το άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει επίσης δεσμευτική προθεσμία για την παροχή πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα κράτη μέλη παρέχουν την εν λόγω πρόσβαση εντός 3 μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, το άρθρο 14 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι «πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα» μπορεί επίσης να σημαίνει ότι η εκπαίδευση ανηλίκων στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου μπορεί να πραγματοποιείται στα κέντρα υποδοχής (υπό παρόμοιες συνθήκες, π.χ. με το ίδιο πρόγραμμα σπουδών) αντί στο πλαίσιο του κανονικού εθνικού σχολικού συστήματος.

Το άρθρο 14 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει τα κράτη μέλη να παρέχουν προπαρασκευαστικά μαθήματα, συμπεριλαμβανομένων γλωσσικών μαθημάτων, για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ανηλίκων στο εκπαιδευτικό σύστημα, όταν είναι απαραίτητη τέτοιου είδους προετοιμασία. Μερικές φορές η ειδική ή συγκεκριμένη κατάσταση του ανήλικου αιτούντος διεθνή προστασία αποκλείει τη δυνατότητα συμμετοχής στο σύνηθες εκπαιδευτικό σύστημα (για παράδειγμα στην περίπτωση σωματικής αναπηρίας). Στις περιπτώσεις αυτές, το άρθρο 14 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) υποχρεώνει τα κράτη μέλη να «προσφέρ[ουν] άλλες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις σύμφωνα με το εθνικό του[ς] δίκαιο και τις εθνικές πρακτικές». Σε υπόθεση κράτησης, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησης ενός 5χρονου παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της καθυστέρησης 2 μηνών όσον αφορά την πρόσβαση σε συμβουλευτική ή μαθητεία, παραβίαζαν το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ ⁽¹⁰⁴⁾.

⁽¹⁰⁴⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2006, *Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 13178/03.

Στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν προβλέπεται, για όσους υπάγονται στη διαδικασία ασύλου, αναγνωρίσιμο δικαίωμα πρόσβασης στην τριτοβάθμια ή ανώτερη εκπαίδευση πέραν της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ανωτέρω διαχωρίζονται από την επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία εξετάζεται στη συνέχεια.

5.3. Απασχόληση και πρόσβαση στην αγορά εργασίας

5.3.1. Γενικές αρχές πρόσβασης στην αγορά εργασίας

Άρθρο 15 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Απασχόληση

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στους αιτούντες πρόσβαση στην αγορά εργασίας το αργότερο εννέα μήνες μετά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης διεθνούς προστασίας, εάν δεν έχει ληφθεί πρωτοδίκως απόφαση από την αρμόδια αρχή και η καθυστέρηση δεν μπορεί να αποδοθεί στον αιτούντα.

2. Τα κράτη μέλη αποφασίζουν υπό ποιες προϋποθέσεις επιτρέπεται η πρόσβαση του αιτούντος στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο, εξασφαλίζοντας παράλληλα στους αιτούντες ουσιαστική πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Για λόγους σχετικούς με την πολιτική για την αγορά εργασίας, τα κράτη μέλη μπορούν να δίνουν προτεραιότητα στους πολίτες της Ένωσης και στους υπηκόους των κρατών που είναι μέρη της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, καθώς και στους νομίμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών.

3. Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας δεν ανακαλείται κατά τη διάρκεια των διαδικασιών προσφυγής, εφόσον η προσφυγή κατά απορριπτικής απόφασης με τακτική διαδικασία έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, έως ότου κοινοποιηθεί απορριπτική απόφαση επί της προσφυγής.»

Για τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης για τους πρόσφυγες, οι σχετικές υποχρεώσεις περιλαμβάνονται στα άρθρα 17, 18 και 19, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 (ισότητα μεταχείρισης). Για τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση για τους πρόσφυγες, δεν μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ αιτούντων διεθνή προστασία που διαμένουν νόμιμα και άλλων νομίμως διαμενόντων ατόμων ⁽¹⁰⁵⁾.

5.3.1.1. Πρόσβαση στην αγορά εργασίας το αργότερο 9 μήνες μετά την υποβολή της αίτησης διεθνούς προστασίας

Οι αιτούντες θα πρέπει να έχουν ουσιαστική πρόσβαση στην αγορά εργασίας το αργότερο 9 μήνες μετά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης διεθνούς προστασίας. Η διάταξη αυτή

⁽¹⁰⁵⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 39.

εφαρμόζεται εφόσον δεν έχει ληφθεί πρωτοβάθμια απόφαση από την αρμόδια αρχή και εφόσον ο αιτών δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση.

Σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), ακόμη και όταν η αίτηση διεθνούς προστασίας έχει λάβει απορριπτική πρωτοβάθμια απόφαση, η πρόσβαση του αιτούντος στην αγορά εργασίας παραμένει ανοικτή για όσο διάστημα εκκρεμεί η προσφυγή, υπό την προϋπόθεση ότι έχει το δικαίωμα να παραμείνει και ότι η προσφυγή έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας πρέπει να είναι ουσιαστική για τον αιτούντα· η συγκεκριμένη μορφή και δομή μπορούν να επιλεγούν σύμφωνα με το ισχύον εθνικό δίκαιο. Δεν προβλέπεται ειδική ή ακριβής νομική απαίτηση ⁽¹⁰⁶⁾. Εάν οι συνθήκες εμποδίζουν ουσιαστικά τον αιτούντα να αναζητήσει απασχόληση, η πρόσβαση μπορεί να μη θεωρείται ουσιαστική.

5.3.1.2. Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση: άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Το άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται, «για λόγους σχετικούς με την πολιτική για την αγορά εργασίας», «να δίνουν προτεραιότητα στους πολίτες της Ένωσης και στους υπηκόους των κρατών που είναι μέρη της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, καθώς και στους νομίμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών». Η δεύτερη περίοδος της διάταξης αυτής δεν παρουσιάζεται ως εξαίρεση από την πρώτη περίοδο, αλλά ως αυτοτελές μέτρο.

Οι αιτούντες δεν μπορούν να στερηθούν διά νόμου την ουσιαστική πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά στην πράξη ένας αιτών μπορεί να αποκλειστεί από μια συγκεκριμένη θέση εργασίας επειδή το κράτος μέλος δίνει προτεραιότητα σε υπήκοο ή πολίτη της ΕΕ ή νομίμως διαμένοντα υπήκοο τρίτης χώρας. Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν προβλέπει τη στάθμιση των συμφερόντων των κρατών μελών στην αγορά εργασίας και, ως εκ τούτου, εναπόκειται στο κράτος μέλος να αιτιολογήσει τις πολιτικές του για την αγορά εργασίας προκειμένου να λάβει μέτρο βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Στο άρθρο 15 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν αναφέρονται άλλες νομικές τεκμηριώσεις βάσει των οποίων θα μπορούσε να δικαιολογηθεί η περιορισμένη πρόσβαση των αιτούντων στην αγορά εργασίας ⁽¹⁰⁷⁾.

5.3.1.3. Συμπληρωματικές παράμετροι

Το άρθρο 26 της ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση) απαιτεί περαιτέρω τα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε να παρέχονται στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας δυνατότητες να συμμετέχουν σε ορισμένες δραστηριότητες, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες τα οποία σχετίζονται με την απασχόληση, επαγγελματική κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων κατάρτισης για την αναβάθμιση δεξιοτήτων, πρακτική εξάσκηση σε χώρους εργασίας και παροχή συμβουλών από υπηρεσίες απασχόλησης, υπό τους ίδιους όρους με τους ισχύοντες για τους υπηκόους τους ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽¹⁰⁶⁾ Άρθρο 15 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

⁽¹⁰⁷⁾ Πολωνία, Διοικητικό Δικαστήριο Βοεβοδάτου Βαρσοβίας (Sąd Administracyjny), απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2016, I SA/Wa 1197/16.

⁽¹⁰⁸⁾ FRA, *Current Migration Situation in the EU: Education*, Μάιος 2017.

Το άρθρο 15 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν αναφέρει τίποτα σχετικά με την άρση των εμποδίων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, δεν επιβάλλει υποχρεώσεις στο κράτος μέλος να παρέχει εκπαίδευση όταν ο ενήλικος αιτών ενδέχεται να έχει χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσικών δεξιοτήτων, ή ακόμη όταν είναι αναλφάβητος. Επίσης, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν κάνει αναφορά στην αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών που μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση των αιτούντων στην αγορά εργασίας.

5.3.2. Επαγγελματική κατάρτιση

Άρθρο 16 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Επαγγελματική κατάρτιση

Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν στους αιτούντες πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, ασχέτως του αν έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Η πρόσβαση σε επαγγελματική κατάρτιση που συνδέεται με σύμβαση απασχόλησης εξαρτάται από το κατά πόσον ο αιτών έχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας σύμφωνα με το άρθρο 15.»

Σε αντίθεση με τα άρθρα 14 και 15 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), η νομική ρύθμιση της «επαγγελματικής κατάρτισης» στο άρθρο 16 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών.

Το άρθρο 16 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δίνει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να περιορίζουν την ίση μεταχείριση όσον αφορά την επαγγελματική κατάρτιση στην κατάρτιση που συνδέεται άμεσα με συγκεκριμένη δραστηριότητα απασχόλησης. Η πρόσβαση σε επαγγελματική κατάρτιση που συνδέεται με σύμβαση απασχόλησης εξαρτάται από το κατά πόσον ο αιτών διεθνή προστασία έχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας σύμφωνα με το άρθρο 15 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

5.4. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Άρθρο 13 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Ιατρικές εξετάσεις

Τα κράτη μέλη δύνανται να απαιτούν την υποβολή των αιτούντων σε ιατρικές εξετάσεις για λόγους δημόσιας υγείας.»

Άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Γενικοί κανόνες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

...

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι υλικές συνθήκες υποδοχής να εξασφαλίζουν στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να **προστατεύει τη σωματική και την ψυχική τους υγεία.**

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να επιτυγχάνεται αυτό το βιοτικό επίπεδο στην ειδική περίπτωση των ευάλωτων προσώπων, σύμφωνα με το άρθρο 21, καθώς και στην περίπτωση των προσώπων που τελούν υπό κράτηση.

3. Τα κράτη μέλη **δύνανται να εξαρτούν την παροχή του συνόλου ή μέρους των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από την προϋπόθεση ότι οι αιτούντες δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους που να τους εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο από απόψεως υγείας και να καθιστούν δυνατή τη συντήρησή τους.**

4. Τα κράτη μέλη **μπορούν να απαιτούν από τους αιτούντες να καλύπτουν πλήρως ή εν μέρει το κόστος των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που προβλέπει η παρούσα οδηγία, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3, όταν οι αιτούντες διαθέτουν επαρκείς πόρους, παραδείγματος χάριν εάν έχουν εργασθεί επί εύλογο χρονικό διάστημα.**

Εάν αποκαλυφθεί ότι ο αιτών διέθετε επαρκείς πόρους για την κάλυψη των υλικών συνθηκών υποδοχής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης καθόσο χρόνο καλύπτονταν οι εν λόγω βασικές ανάγκες, τα κράτη μέλη μπορούν να ζητούν την επιστροφή από τον αιτούντα. [...]»

Άρθρο 19 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να λαμβάνουν την απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η οποία περιλαμβάνει, τουλάχιστον, τις πρώτες βοήθειες και την αναγκαία θεραπεία ασθενειών και σοβαρών πνευματικών διαταραχών.

2. Τα κράτη μέλη παρέχουν την απαραίτητη ιατρική ή άλλη συνδρομή στους αιτούντες με ειδικές ανάγκες υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της κατάλληλης ψυχιατρικής περίθαλψης.»

Τα άρθρα 17 και 19 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να παρέχουν στους αιτούντες διεθνή προστασία ελεύθερη πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη. Η απόλυτη ελάχιστη απαίτηση πρέπει να είναι η πρόσβαση στην απαραίτητη ιατροφαρμακευτική

περίθαλψη —τουλάχιστον στις πρώτες βοήθειες και στην αναγκαία θεραπεία ασθενειών και σοβαρών προβλημάτων ψυχικής υγείας ⁽¹⁰⁹⁾.

5.4.1. Πεδίο εφαρμογής των ιατρικών εξετάσεων

Οι ιατρικές εξετάσεις, που αναφέρονται στο άρθρο 13 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), είναι ένα ζήτημα που σχετίζεται με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά δεν αποτελούν καθαυτές συνθήκη υποδοχής. Στόχος των «ιατρικών εξετάσεων» μπορεί να είναι η ανίχνευση λοιμωδών νόσων όπως η φυματίωση, η ηπατίτιδα κ.λπ., ο εντοπισμός ιδιαίτερων αναγκών ή ακόμη και η λήψη μέτρων καραντίνας. Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να αποφασίζουν σχετικά με το είδος και το πεδίο εφαρμογής των ιατρικών εξετάσεων που επιθυμούν να εφαρμόσουν.

5.4.2. Πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη πρέπει να είναι απεριόριστη και οι εγκαταστάσεις ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες από τους αιτούντες διεθνή προστασία. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε επείγοντα περιστατικά. Γαλλικό δικαστήριο αποφάνθηκε το 2015 ότι «τόσο η μεταφορά για την πρόσβαση στην αναγκαία ιατροφαρμακευτική περίθαλψη όσο και η παροχή συνταγογραφημένων φαρμάκων πρέπει να είναι δωρεάν» ⁽¹¹⁰⁾. Το άρθρο 19 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) διασφαλίζει ότι η απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη επεκτείνεται στη θεραπεία πνευματικών διαταραχών και ότι γίνεται ειδική μνεία στη θεραπεία των αιτούντων με ειδικές ανάγκες υποδοχής. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να παρέχουν ιατρικές συμβουλές σε αιτούντες διεθνή προστασία με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ευαλωτότητας, ιδίως στους επιζώντες εμπορίας ανθρώπων, καθώς και στους επιζώντες βασανιστηρίων ή άλλων μορφών ψυχολογικής και σωματικής βίας, συμπεριλαμβανομένης της έμφυλης βίας.

5.4.3. Οικονομική συνεισφορά στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Το άρθρο 17 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να εξαρτούν την παροχή του συνόλου ή μέρους των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από την προϋπόθεση ότι οι αιτούντες δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους που να τους εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο από απόψεως υγείας και να καθιστούν δυνατή τη συντήρησή τους. Το άρθρο 17 παράγραφος 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει περαιτέρω ότι τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τους αιτούντες να καλύπτουν πλήρως ή εν μέρει το κόστος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που προβλέπεται στην οδηγία. Η διάταξη αναφέρει ότι, εάν «αποκαλυφθεί» ή περιέλθει σε γνώση των αρχών ότι ο αιτών διεθνή προστασία διαθέτει επαρκείς πόρους για την κάλυψη των δαπανών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, τότε μπορούν να ζητούν την επιστροφή των εν λόγω δαπανών.

⁽¹⁰⁹⁾ Άρθρο 19 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

⁽¹¹⁰⁾ Γαλλία, Διοικητικό Δικαστήριο της Λιλλής (Tribunal administratif de Lille), απόφαση της 2ας Νοεμβρίου 2015, Association Médecins du Monde et autres, προσφυγή αριθ. 1508747.

Όπως αναλύεται λεπτομερέστερα στην **ενότητα 7** «Περιορισμός και ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής: άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)», το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη αποφανθεί σχετικά με τις διατάξεις του άρθρου 17, καθώς αφορούν συνεισφορές. Στην περίπτωση των υλικών συνθηκών υποδοχής, η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **Saciri και λοιποί** μπορεί να είναι ενημερωτική. Ωστόσο, είναι ασαφής ο τρόπος με τον οποίο η παροχή χρημάτων/δελτίων για υλικές συνθήκες υποδοχής σχετίζεται με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το κράτος μέλος χρειάζεται να διενεργεί έλεγχο πόρων, συμπεριλαμβανομένου ελέγχου αναλογικότητας, προκειμένου να καθοριστεί το ποσό που θα πρέπει να συνεισφέρει ο αιτών διεθνή προστασία στις δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

6. Υλικές συνθήκες υποδοχής: άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Οι κατάλληλες συνθήκες υποδοχής αποτελούν προϋπόθεση για την αποτελεσματική υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας και θα πρέπει να παρέχονται μόλις ο αιτών δείξει την πρόθεσή του να υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας ⁽¹¹¹⁾.

6.1. Νομικές διατάξεις, όρος και πεδίο εφαρμογής

Ο όρος «υλικές συνθήκες υποδοχής» αναφέρεται σε συνθήκες που περιλαμβάνουν εκείνες που καθορίζονται στο άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Ορίζονται στο άρθρο 2 στοιχεία στ) και ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ως η πλήρης δέσμη μέτρων που τα κράτη μέλη εφαρμόζουν προς όφελος των αιτούντων, σύμφωνα με την οδηγία ⁽¹¹²⁾.

Άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυασμό των τριών, καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα».

Η διάταξη αυτή ορίζει τόσο τις συνιστώσες όσο και τα μέσα για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής: στέγη, τροφή και ρουχισμός μπορούν να παρέχονται σε μία από τις μορφές που αναφέρονται ή σε συνδυασμό αυτών, ενώ ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα έχει ως στόχο να διασφαλίσει τη δυνατότητα οποιωνδήποτε άλλων αγορών πέραν της στέγης, της τροφής και του ρουχισμού.

Το ημερήσιο βοήθημα καλύπτει διάφορα είδη, όπως είδη υγιεινής, ιατροτεχνολογικά προϊόντα ή εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και την παροχή χρηματικού βοηθήματος για μη καθορισμένους σκοπούς, όπως το «χαρτζιλίκι». Η πρόταση του 2017 για την αναδιατύπωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προτείνει έναν ευρύτερο ορισμό, ο οποίος περιλαμβάνει όχι μόνο την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, αλλά και «άλλων ειδών πρώτης ανάγκης πλην τροφίμων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των αιτούντων υπό τις ειδικές συνθήκες υποδοχής τους, όπως είδη υγιεινής, ιατροτεχνολογικά προϊόντα ή εκπαιδευτικό υλικό, [...] καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα» ⁽¹¹³⁾.

⁽¹¹¹⁾ UNHCR, UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast), 2015, σ. 41.

⁽¹¹²⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 32.

⁽¹¹³⁾ Σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 – C8-0323/2016 – 2016/0222(COD), 10 Μαΐου 2017, τροπολογία 30, άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 7.

Αιτιολογική σκέψη 11 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Είναι σκόπιμο να θεσπισθούν πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων, τα οποία, θα επαρκούν για την εξασφάλιση αξιόπρεπούς επιπέδου και συγκρίσιμων συνθηκών διαβίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.»

Αιτιολογική σκέψη 24 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι η υλική συνδρομή που παρέχεται στους αιτούντες συνάδει με τις αρχές της παρούσας οδηγίας, είναι ανάγκη να καθορίσουν τα κράτη μέλη το επίπεδο της συνδρομής αυτής με βάση αντίστοιχες αναφορές. Αυτό δεν συνεπάγεται ότι το ποσό που παρέχεται θα πρέπει να είναι το ίδιο με αυτό που παρέχεται για τους υπηκόους. Τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε αιτούντες από εκείνη που παρέχεται σε υπηκόους, όπως προσδιορίζεται στην παρούσα οδηγία.»

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει τόσο υποχρεωτικές όσο και προαιρετικές διατάξεις σχετικά με την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής.

6.2. Υποχρεωτικές διατάξεις

Το άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζει τους ακόλουθους γενικούς υποχρεωτικούς κανόνες σχετικά με τη διαθεσιμότητα υλικών συνθηκών υποδοχής ⁽¹¹⁴⁾.

Άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτούντες όταν ασκούν αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι υλικές συνθήκες υποδοχής να εξασφαλίζουν στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και την ψυχική τους υγεία.

...

5. Όταν τα κράτη μέλη παρέχουν υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, το ποσό τους καθορίζεται σύμφωνα με το επίπεδο ή τα επίπεδα που έχει καθορίσει το οικείο κράτος μέλος είτε νομοθετικά είτε στην πράξη για να εξασφαλίζει επαρκές βιοτικό επίπεδο στους υπηκόους του. [...]»

⁽¹¹⁴⁾ Οι διατάξεις του άρθρου 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), που αφορούν ειδικά τα ευάλωτα πρόσωπα ή την παροχή συνθηκών υποδοχής και εκείνες που αφορούν τις μη υλικές συνθήκες υποδοχής (π.χ. ιατροφαρμακευτική περίθαλψη), παρουσιάζονται στις αντίστοιχες ενότητες της παρούσας δικαστικής ανάλυσης.

Επιπλέον, το άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) θεσπίζει υποχρεωτικές διατάξεις για την ειδική περίπτωση των ευάλωτων προσώπων και την περίπτωση των προσώπων που τελούν υπό κράτηση ⁽¹¹⁵⁾.

Το άρθρο 17 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) διευκρινίζει το χρονικό πεδίο εφαρμογής ειδικά όσον αφορά τις υλικές συνθήκες υποδοχής, καθώς επιβεβαιώνει την ανάγκη να καθίστανται οι υλικές συνθήκες υποδοχής διαθέσιμες στους αιτούντες διεθνή προστασία αμέσως μετά την άσκηση της αίτησής τους.

6.3. Προαιρετικές διατάξεις

Πέραν των προαναφερόμενων υποχρεωτικών διατάξεων, το άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει προαιρετικές διατάξεις σχετικά με τις προϋποθέσεις για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής (άρθρο 17 παράγραφοι 3 και 4) και για την παροχή λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης στους αιτούντες σε σύγκριση με τους υπηκόους των κρατών μελών στην περίπτωση του οικονομικού βοηθήματος (άρθρο 17 παράγραφος 5 δεύτερη περίοδος).

6.4. Θετική υποχρέωση

Τα κράτη μέλη έχουν θετική υποχρέωση να εξασφαλίζουν την παροχή των υλικών συνθηκών υποδοχής (στέγης, τροφής και ρουχισμού, καθώς και βοηθήματος για τα καθημερινά έξοδα) που προβλέπονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Δεδομένου ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα κράτη της ΕΣΔΑ, η μη παροχή κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης σε αιτούντα διεθνή προστασία μπορεί επίσης να συνιστά παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ΕΣΔΑ.

Στην υπόθεση **M.S.S.** το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι:

«[...] η υποχρέωση για προσφορά στέγης και αξιοπρεπών υλικών συνθηκών στους φτωχούς αιτούντες άσυλο σήμερα αποτελεί μέρος του θετικού ελληνικού δικαίου και βαρύνει τις ελληνικές αρχές σύμφωνα με τους όρους της ίδιας της εθνικής νομοθεσίας που έχει μεταφέρει το κοινοτικό δίκαιο, δηλαδή την οδηγία 2003/9/ΕΚ της 27ης Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (αποκαλούμενη «οδηγία Υποδοχής») [...]» ⁽¹¹⁶⁾.

Μολονότι η εν λόγω απόφαση αφορά την αρχική ΟΣΥ, έχει εφαρμογή και όσον αφορά την ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την ευαλωτότητα του αιτούντος διεθνή προστασία ⁽¹¹⁷⁾. Αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών να υποθέτουν ότι ένας αιτών διεθνή προστασία είναι άστεγος ⁽¹¹⁸⁾ και να βρίσκουν την κατάλληλη λύση. Δεν αποτελεί

⁽¹¹⁵⁾ EASO, *Κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου — Δικαστική ανάλυση*, 2019.

⁽¹¹⁶⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 250.

⁽¹¹⁷⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 263.

⁽¹¹⁸⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 258.

ευθύνη του αιτούντος διεθνή προστασία να εξασφαλίζει την παροχή κατάλληλων υλικών συνθηκών υποδοχής από τις αρχές. Ως εκ τούτου, οι αρχές των κρατών μελών δεν θα πρέπει να αρκούνται να περιμένουν να λάβει ο αιτών διεθνή προστασία την πρωτοβουλία να απευθυνθεί στις αρμόδιες αρχές για να καλύψουν τις βασικές του ανάγκες ⁽¹¹⁹⁾.

Η υποχρέωση ταχείας εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας αποσκοπεί στη συντόμευση της περιόδου κατά την οποία ο αιτών υπόκειται σε δυνητικά ακατάλληλες συνθήκες υποδοχής ⁽¹²⁰⁾.

Συνεπώς, τα κράτη μέλη επίσης δεν συμμορφώνονται με τις θετικές υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση) όταν ο μόνος τρόπος απαλλαγής ενός αιτούντος διεθνή προστασία από κατάσταση απόλυτης ένδειας έγκειται στην επιμελή εξέταση της αίτησης ασύλου ⁽¹²¹⁾.

Επίσης, τα κράτη μέλη είναι δυνατό να έχουν, βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, (θετική) υποχρέωση προστασίας σε περιπτώσεις άκρας ευαλωτότητας, ανεξάρτητα από το αν είναι εφαρμοστέα η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και από το καθεστώς ενός προσώπου. Στην υπόθεση **Khan κατά Γαλλίας** ⁽¹²²⁾, το ΕΔΔΑ αναγνώρισε την ύπαρξη υποχρέωσης των αρχών του κράτους μέλους να εντοπίζουν τους ασυνόδετους ανήλικους μεταξύ των ατόμων που ζουν στη «ζούγκλα του Calais» σε αυτοσχέδιο καταυλισμό που έχει στηθεί από τους ίδιους τους αιτούντες άσυλο. Αναγνώρισε επίσης την πολυπλοκότητα αυτού του καθήκοντος, δεδομένου ότι την εποχή εκείνη υπήρχαν χιλιάδες άνθρωποι στη «ζούγκλα του Calais» και ήταν πολύ δύσκολο να εντοπιστούν μεμονωμένοι ανήλικοι και να δημιουργηθεί μια δομή κατάλληλη για την κατάστασή τους. Επιπλέον, οι εν λόγω ασυνόδετοι ανήλικοι δεν ήταν πάντοτε πρόθυμοι να μεταβούν σε μια τέτοια δομή, είτε διότι ήταν πολύ μακριά από τη «ζούγκλα» είτε, όπως στην περίπτωση του προσφεύγοντος, διότι εξέφρασαν την επιθυμία να μεταβούν στο Ηνωμένο Βασίλειο και να μην παραμείνουν στη Γαλλία ⁽¹²³⁾.

Η υπόθεση **Sh.D. και λοιποί** ⁽¹²⁴⁾ αφορούσε, μεταξύ άλλων, τις συνθήκες διαβίωσης των ασυνόδετων ανηλίκων στην Ελλάδα. Οι πέντε Αφγανοί προσφεύγοντες, γεννημένοι μεταξύ 1999 και 2001, έφθασαν στην Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 2016 και έζησαν για 1 μήνα, τον Μάρτιο του 2016, στον καταυλισμό της Ειδομένης, έναν αυτοσχέδιο καταυλισμό που είχε στηθεί από τους ίδιους τους μετανάστες για 1 500 άτομα, αλλά ζούσαν σε αυτόν πάνω από 13 000 άτομα. Επίσης τέθηκαν υπό κράτηση για σύντομο χρονικό διάστημα πριν από την άφιξή τους στην Αθήνα, όπου διέμεναν σε ένα εγκαταλελειμμένο ξενοδοχείο σε δωμάτιο με κρεβάτι και λουτρό. Τον Ιούλιο του 2016 υπέβαλαν αίτηση ασύλου στην Υπηρεσία Ασύλου στην Αθήνα και τοποθετήθηκαν στον Φάρο, έναν εξειδικευμένο ξενώνα για ασυνόδετους ανηλίκους. Το ΕΔΔΑ παρέπεμψε στην υπόθεση **Rahimi** και τόνισε ότι η κυβέρνηση θα έπρεπε να είχε λάβει εγκαίρως τα απαιτούμενα μέτρα για την προστασία των εν λόγω ασυνόδετων ανηλίκων και να είχε ενημερώσει τον εισαγγελέα για την κατάστασή τους. Ως αποτέλεσμα, υποχρεώθηκαν να ζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στον υπερπλήρη καταυλισμό της Ειδομένης με λιγοστά τρόφιμα, χωρίς υγιεινή και χωρίς αποτελεσματική πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη ⁽¹²⁵⁾. Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι

⁽¹¹⁹⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 259.

⁽¹²⁰⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 262.

⁽¹²¹⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, *Amadou κατά της Ελλάδος*, προσφυγή αριθ. 37991/11, ECLI:CE:ECHR:2016:0204JUD003799111, σκέψη 61.

⁽¹²²⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2019, *Khan κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 12267/16, ECLI:CE:ECHR:2019:0228JUD001226716.

⁽¹²³⁾ ΕΔΔΑ, 2019, *Khan*, ό.π., υποσημείωση 122, σκέψεις 90 και 91.

⁽¹²⁴⁾ ΕΔΔΑ, 2019 *Sh.D. και λοιποί*, ό.π., υποσημείωση 89.

⁽¹²⁵⁾ ΕΔΔΑ, 2019 *Sh.D. και λοιποί*, ό.π., υποσημείωση 89, σκέψεις 14, 56 και 57.

το συγκεκριμένο περιβάλλον ήταν ακατάλληλο για την ιδιότητά τους ως ανηλίκων από πλευράς ασφάλειας, στέγασης, υγιεινής και πρόσβασης σε τρόφιμα και φροντίδα. Με βάση αυτή τη διαπίστωση, το ΕΔΔΑ δεν πείστηκε ότι οι αρχές είχαν κάνει ό,τι εύλογα θα αναμενόταν από αυτές για να εκπληρώσουν την υποχρέωση φροντίδας και προστασίας των προσφευγόντων —την υποχρέωση του καθ' ου κράτους όσον αφορά πρόσωπα που είναι ιδιαίτερα ευάλωτα λόγω της ηλικίας τους ⁽¹²⁶⁾.

Ομολογουμένως, όπως υπενθύμισε το ΕΔΔΑ στην υπόθεση **Pančenko κατά Λετονίας**, η ΕΣΔΑ «δεν κατοχυρώνει, αυτά καθαυτά, κοινωνικοοικονομικά δικαιώματα, μεταξύ των οποίων το δικαίωμα σε **δωρεάν κατοικία**, το δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα σε δωρεάν ιατρική περίθαλψη ή το δικαίωμα **διεκδίκησης οικονομικής βοήθειας** από ένα κράτος για τη διατήρηση ορισμένου βιοτικού επιπέδου» ⁽¹²⁷⁾. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης ενδέχεται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ΕΣΔΑ, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, και ιδίως των άρθρων 3 και 8 της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) καλύπτει πολλά κοινωνικοοικονομικά δικαιώματα τα οποία η ΕΣΔΑ δεν καλύπτει ρητά.

Το ζήτημα της εκπλήρωσης της θετικής υποχρέωσης που απορρέει από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση) να παρέχονται στους αιτούντες διεθνή προστασία υλικές συνθήκες υποδοχής, καθώς και το ζήτημα των ακατάλληλων υλικών συνθηκών υποδοχής, που συνιστούν παραβίαση των προαναφερθέντων θεμελιωδών δικαιωμάτων δυνάμει του Χάρτη της ΕΕ και της ΕΣΔΑ, εγείρεται σε δύο περιπτώσεις. Αυτές είναι:

- α) όταν ένα κράτος μέλος εξετάζει τις δικές του υλικές συνθήκες υποδοχής· και
- β) στο πλαίσιο των διαδικασιών του Δουβλίνου, όταν αποφασίζεται, βάσει του άρθρου 3 παράγραφος 2 του κανονισμού Δουβλίνο III, αν θα πρέπει να αποκλειστεί η επιστροφή αιτούντος από το εξετάζον κράτος μέλος στο υπεύθυνο κράτος μέλος λόγω των ακατάλληλων υλικών συνθηκών υποδοχής που επικρατούν στο υπεύθυνο κράτος μέλος ⁽¹²⁸⁾.

6.5. Βάση στοιχείων και νομικά κριτήρια για την αξιολόγηση παραβάσεων των υλικών συνθηκών υποδοχής

Η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **Abubacarr Jawo** ⁽¹²⁹⁾ δεν αφορά ειδικά την ΟΣΥ (αναδιατύπωση), αλλά μάλλον τις συνθήκες διαβίωσης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Ο Jawo, υπήκοος της Γκάμπιας, υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στη Γερμανία και την Ιταλία. Οι γερμανικές αρχές απέρριψαν την αίτησή του ως απαράδεκτη και διέταξαν τη μεταφορά του προσφεύγοντος στην Ιταλία. Στο πλαίσιο της εφέσεως που άσκησε, ο αιτών υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι δεν μπορούσε να μεταφερθεί στην Ιταλία λόγω των συστημικών ελλείψεων και των συνθηκών διαβίωσης που αντιμετώπιζαν οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας στην Ιταλία.

⁽¹²⁶⁾ ΕΔΔΑ, 2019 Sh.D. και λουτοί, ό.π., υποσημείωση 89, σκέψη 61.

⁽¹²⁷⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1998, **Pančenko κατά Λετονίας**, προσφυγή αριθ. 40772/98, ECLI:CE:ECHR:1999:1028DEC004077298, σ. 6.

⁽¹²⁸⁾ Βλέπε ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 367.

⁽¹²⁹⁾ ΔΕΕ, 2019, **Jawo**, ό.π., υποσημείωση 62.

Η απόφαση παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τη **βάση στοιχείων** και τα **νομικά κριτήρια** που θα πρέπει να διέπουν την αξιολόγηση που διενεργεί το εθνικό δικαστήριο σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης σε ένα κράτος μέλος. Επιπλέον, η απόφαση εξετάζει το ζήτημα των συνθηκών διαβίωσης που συνιστούν καταστάσεις ασυμβίβαστες με το άρθρο 4 του Χάρτη της ΕΕ (και, ομοίως, με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ), ζήτημα που συνδέεται στενά με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ) και με το «επαρκές βιοτικό επίπεδο».

Σύμφωνα με την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **CK κατά Σλοβενίας**, αυτό το επαρκές βιοτικό επίπεδο πρέπει να αξιολογείται όχι μόνο σε σχέση με συστημικές ελλείψεις στο σύστημα υποδοχής ενός κράτους μέλους, αλλά και σε σχέση με την προσωπική κατάσταση του αιτούντος ⁽¹³⁰⁾.

Όσον αφορά τη **βάση στοιχείων** που απαιτούνται για την αξιολόγηση των συνθηκών διαβίωσης, το ΔΕΕ έκρινε ότι, όταν ο ενδιαφερόμενος προσκομίζει στοιχεία ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη παραβιάσεων του Χάρτη της ΕΕ, το δικαστήριο αυτό οφείλει:

«[...] να εκτιμήσει, βάσει αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων και υπό το πρίσμα του επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζεται από το δίκαιο της Ένωσης, εάν όντως υφίστανται είτε συστημικές είτε γενικευμένες ελλείψεις, είτε ελλείψεις που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων» ⁽¹³¹⁾.

Όσον αφορά τα **νομικά κριτήρια** στα οποία θα πρέπει να βασίζονται οι αρμόδιες εθνικές αρχές κατά τη διενέργεια αυτής της αξιολόγησης, στην υπόθεση **Abubacarr Jawo**, το ΔΕΕ επισημαίνει ότι οι εν λόγω ελλείψεις «προκειμένου να εμπίπτουν στο άρθρο 4 του Χάρτη, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ [...], πρέπει να έχουν έναν ιδιαίτερος αυξημένο βαθμό σοβαρότητας, ο οποίος εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπό εξέταση υποθέσεως» ⁽¹³²⁾. Εν προκειμένω, το ΔΕΕ παραπέμπει στην απόφαση **M.S.S.** του ΕΔΔΑ, η οποία αφορούσε τις συνθήκες υποδοχής/διαβίωσης ενός αιτούντος άσυλο στο πλαίσιο της αρχικής ΟΣΥ. Με αυτήν την παραπομπή γίνεται παραλληλισμός μεταξύ των κριτηρίων αξιολόγησης των συνθηκών διαβίωσης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας (υπόθεση **Abubacarr Jawo**) και των συνθηκών υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία (υπόθεση **M.S.S.**).

Το κατευθυντήριο κριτήριο για τη διενέργεια αυτής της αξιολόγησης, και ταυτόχρονα το όριο για την παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη της ΕΕ, είναι ένας «ιδιαιτέρως αυξημένο[ς] βαθμό[ς] σοβαρότητας, ο οποίος εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπό εξέταση υποθέσεως» ⁽¹³³⁾.

Το ΔΕΕ τονίζει επίσης ότι «το άρθρο 4 του Χάρτη [...] αντιστοιχεί στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ» και ότι «η έννοια και η εμβέλεια είναι επομένως» ίδιες με εκείνες που τους προσδίδει η ΕΣΔΑ.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ΔΕΕ αναφέρεται σε έναν **ιδιαιτέρως αυξημένο βαθμό σοβαρότητας** στον οποίο πρέπει να φτάνουν οι ελλείψεις ώστε να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 του Χάρτη της ΕΕ, ενώ το ΕΔΔΑ αναφέρεται σε έναν **ελάχιστο βαθμό**

⁽¹³⁰⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, **C.K. και Λιουπί κατά Σλοβενίας**, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, σκέψεις 43–44.

⁽¹³¹⁾ ΔΕΕ, 2019, **Jawo**, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 90.

⁽¹³²⁾ ΔΕΕ, 2019, **Jawo**, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 91.

⁽¹³³⁾ ΔΕΕ, 2019, **Jawo**, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 91.

βαρύτητας που πρέπει να παρουσιάζει η άσχημη μεταχείριση ώστε να συνιστά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Παρά ταύτα, και οι δύο προσεγγίσεις οδηγούν στο ίδιο κατώτατο όριο.

Στην Ισπανία, το Ανώτατο Δικαστήριο της Μαδρίτης επιλήφθηκε της υπόθεσης αιτούντος ο οποίος υπέβαλε αίτηση ασύλου στην Ισπανία, αλλά στη συνέχεια αναχώρησε για τη Γερμανία. Όταν επέστρεψε στην Ισπανία δυνάμει του κανονισμού του Δουβλίνου, οι ισπανικές αρχές του αρνήθηκαν τις συνθήκες υποδοχής ισχυριζόμενες ότι εξερχόμενος από τη χώρα είχε παραιτηθεί από το δικαίωμά του για υποδοχή. Ζούσε σε ξενώνα αστέγων. Το Ανώτατο Δικαστήριο, στην απόφασή του της 7ης Δεκεμβρίου 2018, παρέπεμψε στην υπόθεση **M.S.S.** και δεν διαπίστωσε παραβίαση (του άρθρου 15 του ισπανικού Συντάγματος) της ηθικής και σωματικής ακεραιότητάς του, διότι μπορούσε να κοιμηθεί και να έχει πρόσβαση σε διανομή τροφίμων στον ξενώνα αστέγων. Ωστόσο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμά του σε δικαστική προστασία (άρθρο 24.1 του ισπανικού Συντάγματος) είχε παραβιαστεί διότι οι αρχές είχαν αρνηθεί την πρόσβασή του στο σύστημα υποδοχής, μολοντί εξακολουθούσε να είναι αιτών διεθνή προστασία ⁽¹³⁴⁾.

6.6. Αξιολόγηση του «βαθμού βαρύτητας» με βάση όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης

Το ΕΔΔΑ, στην υπόθεση **M.S.S.**, έκρινε ότι:

«μια μεταχείριση για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 [της ΕΣΔΑ] πρέπει να παρουσιάζει ένα ελάχιστο βαθμό βαρύτητας. Η εκτίμηση του ελάχιστου αυτού βαθμού είναι σχετική: εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης, ιδίως την διάρκεια της μεταχείρισης και τις σωματικές και ψυχικές επιπτώσεις καθώς και, ορισμένες φορές, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος» ⁽¹³⁵⁾.

Αυτό επιβεβαιώθηκε και σε άλλες περιπτώσεις από το δικαστήριο.

Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των νομικών κανόνων που απορρέουν από την ΕΣΔΑ σχετικά με τον «ελάχιστο βαθμό βαρύτητας», που προστατεύει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια υπό την έννοια της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που ορίζεται στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, και των προτύπων υποδοχής από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Ο αιτών έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής για την προστασία των δικαιωμάτων του βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (ή του άρθρου 4 του Χάρτη της ΕΕ), καθώς και για την προστασία των δικαιωμάτων υποδοχής που απορρέουν από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων αυτών μπορεί να είναι υψηλότερο από το επίπεδο προστασίας που παρέχει το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

Μια άλλη πτυχή που λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του ελάχιστου βαθμού βαρύτητας είναι οι προοπτικές βελτίωσης της κατάστασης των αιτούντων. Στην υπόθεση **N.T.P.** ⁽¹³⁶⁾, για παράδειγμα, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι προσφεύγοντες δεν στερήθηκαν κάθε προοπτική βελτίωσης, δεδομένου ότι μία από αυτούς είχε ήδη κληθεί από

⁽¹³⁴⁾ EDAL, «Spain — Superior Court of Madrid reinstates access to reception for Dublin returnee, finding a violation of the right to judicial protection» 7 Δεκεμβρίου 2018.

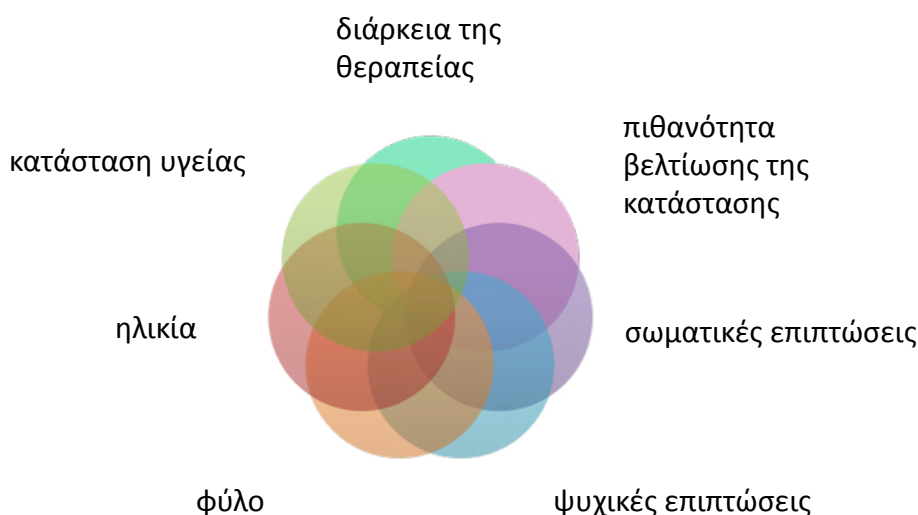
⁽¹³⁵⁾ ΕΔΔΑ, 2011, **M.S.S.**, ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 219.

⁽¹³⁶⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 24ης Μαΐου 2018, **N.T.P.** και λοιποί κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 68862/13, ECLI:CE:ECHR:2018:0524JUD006886213, σκέψη 48.

τη νομαρχία Côte-d’Or προκειμένου να εξεταστεί η αίτησή της για χορήγηση άδειας διαμονής και επίσης για να υποβάλει επισήμως την αίτησή της για διεθνή προστασία. Το ΕΔΔΑ εξέτασε επίσης τη συνολική κατάσταση των προσφευγόντων. Οι προσφεύγοντες, μια Κογκολέζα μητέρα και τα τρία παιδιά της, είχαν φιλοξενηθεί σε ξενώνα ένωσης χρηματοδοτούμενης εξ ολοκλήρου με κρατικούς πόρους, όπου μπορούσαν να διανυκτερεύσουν και να λάβουν πρωινό και βραδινό γεύμα. Δύο από τα παιδιά πήγαιναν σε παιδικό σταθμό κατά τη διάρκεια της ημέρας. Επιπλέον, όλοι λάμβαναν δημόσια χρηματοδοτούμενη ιατρική περίθαλψη και υποστηρίζονταν από ΜΚΟ. Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις βασικές ανάγκες τους και ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η κατάστασή τους δεν έφτασε στον βαθμό βαρύτητας που απαιτείται βάσει του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Από τα προαναφερθέντα παραδείγματα μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι παράγοντες που είναι καθοριστικοί για την αξιολόγηση του «ελάχιστου βαθμού βαρύτητας» είναι οι ακόλουθοι.

Διάγραμμα 3: Καθοριστικοί παράγοντες κατά την αξιολόγηση «ελάχιστου βαθμού βαρύτητας»

Όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, στην υπόθεση **Abubacarr Jawo**, το ΔΕΕ έκρινε ότι **ιδιαίτερος αυξημένος βαθμός σοβαρότητας** υπάρχει όταν:

«[...] η αδιαφορία των αρχών ενός κράτους μέλους θα είχε ως συνέπεια να περιέλθει ένα πρόσωπο το οποίο είναι απολύτως εξαρτημένο από την κρατική αρωγή, ανεξαρτήτως της θελήσεώς του και των προσωπικών του επιλογών, σε κατάσταση έσχατης υλικής στερήσεως, η οποία θα τον εμπόδιζε να αντιμετωπίσει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του, όπως είναι μεταξύ άλλων η τροφή, η προσωπική καθαριότητα και η στέγαση, και η οποία θα έβλαπτε την ψυχική ή σωματική υγεία του ή θα τον περιήγε σε κατάσταση εξευτελισμού ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια» ⁽¹³⁷⁾.

Το ΔΕΕ παραπέμπει στην απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση **M.S.S.** ⁽¹³⁸⁾ και προβαίνει εκ νέου σε παραλληλισμό με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία.

⁽¹³⁷⁾ ΔΕΕ, 2019, Jawo, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 92.

⁽¹³⁸⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψεις 252-263.

Ταυτόχρονα, στην υπόθεση **Abubacarr Jawo**, το ΔΕΕ καθορίζει ένα ακόμη κριτήριο οριοθέτησης για την αξιολόγηση του «ιδιαιτέρως αυξημένου βαθμού σοβαρότητας»:

«Ο βαθμός αυτός σοβαρότητας δεν μπορεί, επομένως, να καλύπτει καταστάσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται ακόμη και από μεγάλη ανασφάλεια ή από έντονη επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης του ενδιαφερομένου, εφόσον δεν συνεπάγονται έσχατη υλική στέρηση, περιάγουσα το πρόσωπο αυτό σε κατάσταση τόσο σοβαρή ώστε να μπορεί να εξομοιωθεί με απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.» ⁽¹³⁹⁾

Επιπλέον, το ΔΕΕ έκρινε ότι το γεγονός και μόνον ότι οι συνθήκες διαβίωσης είναι περισσότερο ευνοϊκές στο κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα από ό,τι στο κράτος μέλος το οποίο είναι καταρχήν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στο συμπέρασμα ότι ο αιτών «θα εκτεθεί, σε περίπτωση μεταφοράς σε αυτό το τελευταίο κράτος μέλος, σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 4 του Χάρτη [της ΕΕ]» ⁽¹⁴⁰⁾. Μια μεταχείριση μπορεί να περιγραφεί ως «εξευτελιστική», κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ εάν ταπεινώνει ή εξευτελίζει ένα άτομο, εάν καταδεικνύει έλλειψη σεβασμού ή θίγει την αξιοπρέπειά του ή εάν προκαλεί αισθήματα φόβου, αγωνίας ή κατωτερότητας που θα μπορούσαν να κάμψουν την ψυχική ή σωματική του αντίσταση ⁽¹⁴¹⁾.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΔΔΑ δεν εξετάζει τις συνθήκες υποδοχής, αλλά το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Παρ' όλα αυτά, οι διαπιστώσεις του ΕΔΔΑ κατά την αξιολόγηση της παράβασης του άρθρου 3 μπορούν να καθορίσουν πρότυπα για την ερμηνεία του «αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης», όρου καίριας σημασίας στο πλαίσιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Επιπλέον, στις υποθέσεις του ΔΕΕ, αρκετοί παράγοντες υπήρξαν καθοριστικοί για την αξιολόγηση της καταλληλότητας των συνθηκών υποδοχής. Αυτές είναι όχι μόνο υλικές (π.χ. στέγη και τροφή) αλλά και μη υλικές συνθήκες υποδοχής (π.χ. ιατροφαρμακευτική περίθαλψη) και, στο πλαίσιο των υλικών συνθηκών υποδοχής, δεν αποτελούν απλώς μια μεμονωμένη συνιστώσα, αλλά μάλλον την αλληλεπίδραση διαφόρων συνιστωσών. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, έπρεπε να ληφθούν υπόψη ειδικές περιστάσεις, όπως η ευαλωτότητα (π.χ. ανηλίκων) ή η ενότητα της οικογένειας. Ως εκ τούτου, ο αναγνώστης θα πρέπει να έχει υπόψη ότι οι διάφορες πτυχές που παρουσιάζονται στις επιμέρους υποενότητες δεν πρέπει να εξετάζονται μεμονωμένα, αλλά σε συνδυασμό με άλλους βασικούς παράγοντες της εκάστοτε υπόθεσης.

6.7. Στέγαση

6.7.1. Μορφές στέγασης

Όταν τα κράτη μέλη παρέχουν στέγαση σε είδος, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) απαιτείται να λαμβάνει μία από τις κατωτέρω μορφές ή να αποτελεί συνδυασμό τους.

⁽¹³⁹⁾ ΔΕΕ, 2019, *Jawo*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 93.

⁽¹⁴⁰⁾ ΔΕΕ, 2019, *Jawo*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 97.

⁽¹⁴¹⁾ ΕΔΔΑ, 2018 Ν.Τ.Ρ. και λουτοί, ό.π., υποσημείωση 136, σκέψη 43, ανεπίσημη μετάφραση του γαλλικού πρωτοτύπου: «Un traitement peut être qualifié de "dégradant" au sens de l'article 3 s'il humilie ou avilit un individu, s'il témoigne d'un manque de respect pour sa dignité, voire la diminue, ou s'il suscite chez lui des sentiments de peur, d'angoisse ou d'infériorité propres à briser sa résistance morale et physique».

Άρθρο 18 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] α) χώρο που χρησιμοποιείται προς τον σκοπό της στέγασης των αιτούντων κατά τη διάρκεια της εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας που ασκείται στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης·

β) κέντρα φιλοξενίας που εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο·

γ) ιδιωτικές κατοικίες, διαμερίσματα, ξενοδοχεία ή άλλοι χώροι προσαρμοσμένοι για τη στέγαση αιτούντων.»

Ο όρος «κέντρο φιλοξενίας» ορίζεται ως εξής, σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο θ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

Άρθρο 2 στοιχείο θ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] κάθε χώρος που χρησιμοποιείται για την ομαδική φιλοξενία των αιτούντων».

Για την περίπτωση όπου τα κράτη μέλη δεν παρέχουν στέγαση σε είδος αλλά με οποιαδήποτε άλλα μέσα (οικονομικά βοηθήματα ή δελτία), δεν υπάρχουν διατάξεις στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) σχετικά με τη μορφή τους. Πράγματι, στην υπόθεση **Saciri και λοιποί** το ΔΕΕ έκρινε ότι, όταν ένα κράτος μέλος έχει επιλέξει να παράσχει τις υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος, αυτό πρέπει να είναι επαρκές ώστε οι αιτούντες να έχουν τη δυνατότητα να βρουν στέγη, εν ανάγκη στο πλαίσιο της ιδιωτικής αγοράς μισθώσεως κατοικίας ⁽¹⁴²⁾.

6.7.2. Γενικές αρχές σχετικά με τη στέγαση

6.7.2.1. Όταν η στέγαση παρέχεται αποκλειστικά σε είδος από ένα κράτος μέλος

Ως γενική αρχή, το άρθρο 12 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζει τις απαιτήσεις για τα κράτη μέλη όσον αφορά την ενότητα της οικογένειας και τη στέγαση.

Άρθρο 12 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν, στο μέτρο του δυνατού, τα κατάλληλα μέτρα για τη διατήρηση της ενότητας οικογενείας που ευρίσκεται στο έδαφός τους, εάν παρέχεται στους αιτούντες στέγαση από το συγκεκριμένο κράτος μέλος. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται με τη συμφωνία του αιτούντος.»

⁽¹⁴²⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 42.

Ως εκ τούτου, στην αιτιολογική σκέψη 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τονίζονται τα ακόλουθα.

Αιτιολογική σκέψη 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με τις ρυθμίσεις στέγασης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το ύψιστο συμφέρον του παιδιού, καθώς και τις ιδιαίτερες συνθήκες οποιουδήποτε αιτούντος εξαρτάται από μέλη της οικογένειας ή άλλους στενούς συγγενείς, όπως ανήλικα άγαμα αδέρφια ευρισκόμενα ήδη στο κράτος μέλος.»

Το άρθρο 18 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζει ότι, με την επιφύλαξη οποιωνδήποτε ειδικών συνθηκών κράτησης, όπως ορίζεται στα άρθρα 10 και 11, σχετικά με όλες τις μορφές στέγασης που αναφέρονται στην προαναφερόμενη παράγραφο 1, και συγκεκριμένα α) χώρους στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης, β) κέντρα φιλοξενίας και γ) ιδιωτικές κατοικίες, διαμερίσματα, ξενοδοχεία ή προσαρμοσμένους χώρους, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε:

Άρθρο 18 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] α) να εξασφαλίζεται στους αιτούντες η προστασία της οικογενειακής τους ζωής·

β) οι αιτούντες να έχουν δυνατότητα επικοινωνίας με συγγενείς, νομικούς συμβούλους ή συνηγόρους, εκπροσώπους του ΥΑΗΕΠ [UNHCR] και άλλες σχετικές εθνικές, διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις και φορείς·

γ) προκειμένου να παρέχεται συνδρομή στους αιτούντες, παρέχεται πρόσβαση στα μέλη της οικογένειας, στους συνηγόρους ή νομικούς συμβούλους, στους εκπροσώπους του ΥΑΗΕΠ και στις σχετικές μη κυβερνητικές οργανώσεις τις οποίες έχει αναγνωρίσει το σχετικό κράτος μέλος. Περιορισμοί στην πρόσβαση αυτή μπορούν να επιβάλλονται μόνο για λόγους που σχετίζονται με την ασφάλεια των χώρων και των αιτούντων.»

Πέραν αυτών των γενικών κανόνων που ισχύουν για όλες τις μορφές στέγασης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), υπάρχουν και άλλες διατάξεις που εφαρμόζονται μόνο για τις δύο μορφές στέγασης που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α) και β), δηλαδή τους χώρους στέγασης και τα κέντρα φιλοξενίας, αντίστοιχα.

Το άρθρο 18 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ορισμένα ζητήματα που λαμβάνονται υπόψη.

Άρθρο 18 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη ιδιαίτερα ζητήματα σχετικά με το φύλο και την ηλικία, καθώς και την κατάσταση ευάλωτων προσώπων, στην περίπτωση αιτούντων εντός των χώρων και των κέντρων φιλοξενίας που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α) και β).»

Το άρθρο 18 παράγραφος 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει τα ακόλουθα.

Άρθρο 18 παράγραφος 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή βιαιοπραγιών και της βίας που έχει σχέση με το φύλο, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης και παρενόχλησης, στους χώρους και τα κέντρα φιλοξενίας που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α) και β).»

6.7.2.2. Όταν η στέγαση δεν παρέχεται, ή δεν παρέχεται αποκλειστικά, σε είδος

Η διατύπωση του άρθρου 18 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιορίζει τις διατάξεις του στις περιπτώσεις όπου η στέγαση παρέχεται «σε είδος». Ως εκ τούτου, οι υλικές συνθήκες υποδοχής που προβλέπονται στο άρθρο 18 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν ισχύουν στην περίπτωση κρατών μελών που έχουν επιλέξει να χορηγούν στεγαστικές παροχές μόνο υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων. Ωστόσο, όταν τα κράτη μέλη παρέχουν στέγαση υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, πρέπει να διασφαλίζουν ότι το ποσό στο οποίο αντιστοιχούν είναι επαρκές για να μπορούν οι αιτούντες διεθνή προστασία να βρουν κατάλυμα το οποίο πληροί τα πρότυπα που ορίζονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ⁽¹⁴³⁾.

6.7.2.3. «Ενότητα της οικογένειας» και «οικογενειακή ζωή» σε σχέση με τη στέγαση

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δίνει έμφαση στην «οικογένεια» σε σχέση με τη στέγαση σε πολλές περιπτώσεις, για παράδειγμα στους όρους «ενότητα της οικογένειας» ή «προστασία της οικογενειακής ζωής».

Το ζήτημα σχετικά με το ποια πρόσωπα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των στεγαστικών παροχών και θα πρέπει, ως εκ τούτου, να συστεγάζονται, είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις υλικές συνθήκες υποδοχής που αφορούν τη στέγαση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ορισμός των «μελών της οικογένειας» παρέχεται στο άρθρο 2 στοιχείο γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αλλά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, το πεδίο εφαρμογής των «μελών της οικογένειας» είναι περιορισμένο σε αυτόν τον ορισμό. Μπορεί να εμποδίζει τον αιτούντα να απολαμβάνει παροχές στέγασης δυνάμει της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) με βάση το γεγονός ότι δεν θεωρείται μέλος της οικογένειας.

Από την άλλη πλευρά, το ΕΔΔΑ υιοθετεί έναν ευρύτερο ορισμό της οικογένειας βάσει του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Στην υπόθεση **Tarakhel κατά Ελβετίας**, το δικαστήριο έκρινε ότι η επιστροφή των προσφευγόντων στην Ιταλία δυνάμει του κανονισμού του Δουβλίνου χωρίς οι ελβετικές αρχές να έχουν λάβει προηγουμένως εξατομικευμένες εγγυήσεις από τις ιταλικές αρχές ότι οι προσφεύγοντες θα τύγχαναν μεταχείρισης «κατά τρόπο που αρμόζει

⁽¹⁴³⁾ Βλέπε άρθρο 17 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

στην ηλικία των παιδιών και ότι **η οικογένεια θα παρέμενε ενωμένη**», θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ ⁽¹⁴⁴⁾.

Παρόλο που οι έγγαμοι ανήλικοι, τα ανήλικα αδέρφια και οι εξαρτώμενοι ενήλικοι δεν θεωρούνται «μέλη της οικογένειας» των γονέων τους, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στην κατάσταση τους κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις ρυθμίσεις στέγασης, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 22 ⁽¹⁴⁵⁾.

Το άρθρο 18 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρει τα ακόλουθα.

Άρθρο 18 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν περισσότερο ότι οι εξαρτώμενοι ενήλικοι αιτούντες με ειδικές ανάγκες υποδοχής στεγάζονται μαζί με τους στενούς ενήλικες συγγενείς που ευρίσκονται ήδη στο ίδιο κράτος μέλος και που έχουν την ευθύνη αυτών σύμφωνα με τον νόμο ή την πρακτική του οικείου κράτους μέλους.»

Υπό αυτές τις συνθήκες, το εθνικό δίκαιο σχετικά με τη στέγαση των αιτούντων διεθνή προστασία μπορεί επίσης να περιλαμβάνει πρόσωπα τα οποία, βάσει του ορισμού του άρθρου 2 στοιχείο γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), δεν είναι «μέλη της οικογένειας».

6.7.2.4. «Επικοινωνία» έναντι «πρόσβασης»

Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 18 παράγραφος 2 στοιχείο β) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), το οποίο ορίζει τα πρόσωπα με τα οποία οι αιτούντες πρέπει να έχουν δυνατότητα επικοινωνίας, διαφέρει από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 18 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), το οποίο αφορά πρόσωπα στα οποία παρέχεται **πρόσβαση** για την παροχή συνδρομής στους αιτούντες.

Πίνακας 5: Σύγκριση του πεδίου εφαρμογής των προσώπων στα οποία παρέχεται είτε η δυνατότητα επικοινωνίας με αιτούντες είτε η πρόσβαση σε αιτούντες διεθνή προστασία σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Πρόσωπα στα οποία επιτρέπεται η επικοινωνία	Πρόσωπα στα οποία επιτρέπεται η πρόσβαση
Συγγενείς	Μέλη της οικογένειας
Νομικοί σύμβουλοι ή συνήγοροι	Νομικοί σύμβουλοι ή συνήγοροι
Εκπρόσωποι της UNHCR	Εκπρόσωποι της UNHCR
Άλλες σχετικές εθνικές, διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις και φορείς	Σχετικές μη κυβερνητικές οργανώσεις τις οποίες έχει αναγνωρίσει το σχετικό κράτος μέλος

⁽¹⁴⁴⁾ ΕΔΔΑ, 2014, Tarakhel, ό.π., υποσημείωση 73, σκέψη 122.

⁽¹⁴⁵⁾ Αιτιολογική σκέψη 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) «Κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με τις ρυθμίσεις στέγασης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το ύψιστο συμφέρον του παιδιού, καθώς και τις ιδιαίτερες συνθήκες οποιουδήποτε αιτούντος εξαρτάται από μέλη της οικογένειας ή άλλους στενούς συγγενείς, όπως ανήλικα άγαμα αδέρφια ευρισκόμενα ήδη στο κράτος μέλος.»

6.7.3. Η στέγαση στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενώ σύμφωνα με την ΟΣΥ (αναδιατύπωση) υπάρχει δικαίωμα φυσικής κατοικίας για τους αιτούντες διεθνή προστασία, βάσει της ΕΣΔΑ δεν υπάρχει τέτοιο δικαίωμα ⁽¹⁴⁶⁾. Ωστόσο, στην υπόθεση **M.S.S.**, το ΕΔΔΑ αποσαφήνισε την υποχρέωση των κρατών μελών να παρέχουν στέγη όταν αυτό είναι νομικά δεσμευτικό ⁽¹⁴⁷⁾.

Σε ακραία κατάσταση, όπως αυτή του **M.S.S.**, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι συνθήκες διαβίωσης του αιτούντος άσυλο ήταν τόσο ανεπαρκείς ώστε συνιστούσαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Δεδομένων των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ οφειλόταν, ειδικότερα, στην ελλιπή κάλυψη βασικών αναγκών, όπως τροφή, υγιεινή και κάλυμμα για περίοδο αρκετών μηνών. Το τελευταίο αφορά ειδικά τις υλικές συνθήκες υποδοχής της **στέγασης**. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ως εξής:

«[...] Σύμφωνα με τα ανωτέρω, και έχοντας υπόψη τις υποχρεώσεις που βαρύνουν τις ελληνικές αρχές λόγω της οδηγίας Υποδοχή [...] δεν έλαβαν δεόντως υπόψη την ευαισθησία του προσφεύγοντα ως αιτούντα άσυλο και πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνες, λόγω της παθητικότητάς τους, για τις συνθήκες στις οποίες βρέθηκε για μήνες, ζώντας στον δρόμο, χωρίς πόρους, χωρίς πρόσβαση σε τουαλέτες, χωρίς να έχει κανένα μέσο για να καλύψει τις βασικές ανάγκες του. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων υπήρξε θύμα εξευτελιστικής μεταχείρισης που έδειχνε έλλειψη σεβασμού στην αξιοπρέπειά του και ότι η κατάσταση αυτή δημιούργησε στον προσφεύγοντα αισθήματα φόβου, άγχους ή κατωτερότητας ικανά να τον οδηγήσουν στην απελπισία. Θεωρεί ότι τέτοιες συνθήκες διαβίωσης, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη αβεβαιότητα στην οποία έμεινε και την ολική απουσία προοπτικής να δει την κατάστασή του να βελτιώνεται, άγγιξαν το όριο βαρύτητας που απαιτεί το άρθρο 3 της Σύμβασης» ⁽¹⁴⁸⁾.

Το ΕΔΔΑ δεν διαπίστωσε τέτοια παραβίαση σε όλες τις άλλες υποθέσεις που αφορούσαν το ερώτημα αν η Ιταλία είχε παραβιάσει την ΕΣΔΑ όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων διεθνή προστασία ⁽¹⁴⁹⁾. Και πάλι, όπως και στην υπόθεση **M.S.S.**, διάφοροι παράγοντες των συνθηκών υποδοχής διαδραμάτισαν ρόλο, αλλά μία από τις βασικές πτυχές κάθε υπόθεσης ήταν το κατά πόσον παρέχονταν στους αιτούντες οι υλικές συνθήκες υποδοχής της στέγασης, καθώς και η ποιότητα αυτής της στέγασης.

Στην υπόθεση **Mohammed Hussein και λοιποί κατά Κάτω Χωρών και Ιταλίας**, ήταν αποφασιστικής σημασίας το γεγονός ότι στην προσφεύγουσα είχε παρασχεθεί πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υποδοχής αιτούντων άσυλο σε κέντρο υποδοχής 3 ημέρες μετά την άφιξή της στην Ιταλία και 1 ημέρα πριν από την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, της επιτράπη να εργαστεί στην Ιταλία αμέσως μετά ⁽¹⁵⁰⁾, και της χορηγήθηκε επικουρική

⁽¹⁴⁶⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2001, Charman κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 27238/95, ECLI:CE:ECHR:2001:0118JUD002723895, σκέψεις 99 και 100.

⁽¹⁴⁷⁾ ΕΔΔΑ, 2011, **M.S.S.**, ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 250.

⁽¹⁴⁸⁾ ΕΔΔΑ, 2011, **M.S.S.**, ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 263.

⁽¹⁴⁹⁾ Βλέπε ΕΔΔΑ, απόφαση της 27ης Αυγούστου 2013, Naima Mohammed Hassan κατά Κάτω Χωρών και Ιταλίας και άλλες εννέα προσφυγές, προσφυγή αριθ. 40524/10, ECLI:CE:ECHR:2013:0827DEC004052410, σκέψη 176· βλέπε επίσης ΕΔΔΑ, απόφαση της 18ης Ιουνίου 2013, Mohammed Abubeker κατά Αυστρίας και Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 73874/11, ECLI:CE:ECHR:2013:0618DEC007387411, σκέψη 72.

⁽¹⁵⁰⁾ Μη υλική συνθήκη υποδοχής.

προστασία περίπου 5 μήνες μετά την άφιξή της. Παρά την επιβεβαίωση ορισμένων ελλείψεων στη γενική κατάσταση και στις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην Ιταλία, το ΕΔΔΑ δεν «διαπίστωσε ότι η μεταχείριση της προσφεύγουσας στην Ιταλία [...] ως αιτούσας άσυλο [...] μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει φθάσει τον ελάχιστο βαθμό βαρύτητας που απαιτείται για να εμπίπτει η μεταχείριση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 [της ΕΣΔΑ]» ⁽¹⁵¹⁾.

Σε άλλες υποθέσεις, το ΕΔΔΑ επανέλαβε ότι τα ιταλικά συστήματα υποδοχής δεν παρουσιάζουν συστηματική αδυναμία παροχής στέγης για τους αιτούντες άσυλο. Μολονότι το ΕΔΔΑ έκρινε ότι «η γενική κατάσταση και οι συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην Ιταλία απέχουν σίγουρα πολύ από το ιδανικό και μπορεί να παρουσιάζουν ορισμένες ελλείψεις», κατέληξε σε κάθε περίπτωση στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρξε παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ ⁽¹⁵²⁾.

Επιπλέον, στην υπόθεση **Ν.Τ.Ρ. και λοιποί κατά Γαλλίας**, η οποία αφορούσε μια Κονγκολέζα και τα τρία μικρά παιδιά της, η στέγαση αποτέλεσε καθοριστικό κριτήριο, πέραν της σίτισης και της υγιεινής, όπως και η παροχή δημόσια χρηματοδοτούμενης ιατρικής περίθαλψης και βοήθειας από ΜΚΟ. Οι αιτήσεις τους για διεθνή προστασία δεν καταχωρίστηκαν μετά την άφιξή τους στη Γαλλία και, ως εκ τούτου, δεν ήταν επιλέξιμες για οποιαδήποτε υλική ή οικονομική βοήθεια από το γαλλικό κράτος. Δεδομένου ότι οι προσφεύγοντες είχαν διανυκτερεύσει σε ξενώνα ένωσης χρηματοδοτούμενης εξ ολοκλήρου με κρατικούς πόρους και ότι δύο από τα παιδιά πήγαιναν σε παιδικό σταθμό, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι γαλλικές αρχές αγνόησαν τις πλέον βασικές ανάγκες τους (σίτιση, υγιεινή και κατάλυμα). Επιπλέον, η πιθανότητα να βελτιωθεί σύντομα η κατάσταση των προσφευγόντων, δεδομένου ότι είχαν τη δυνατότητα να κανονίσουν ραντεβού για την υποβολή της αίτησής τους, ήταν καθοριστικής σημασίας. Συνεπώς, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η κατάσταση των προσφευγόντων δεν έφτασε στον βαθμό βαρύτητας που απαιτείται για τη διαπίστωση παράβασης του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ ⁽¹⁵³⁾.

6.7.4. Διαφορετικές λεπτομέρειες

Όταν οι δυνατότητες στέγασης που είναι κανονικά διαθέσιμες εξαντλούνται προσωρινά, το άρθρο 18 παράγραφος 9 στοιχείο β) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει τη δυνατότητα κατ' εξαίρεση παρέκκλισης από τους γενικούς κανόνες του άρθρου 18 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Ο καθορισμός διαφορετικών λεπτομερειών πρέπει να περιορίζεται σε «εύλογη χρονική περίοδο η οποία είναι όσο το δυνατόν συντομότερη» και βασίζεται περαιτέρω στην παραδοχή ότι οι διαφορετικές συνθήκες «καλύπτουν σε κάθε περίπτωση τις βασικές ανάγκες».

Το ΔΕΕ τονίζει στην υπόθεση **Saciri και λοιποί** ότι ο κορεσμός του συστήματος υποδοχής δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από την τήρηση των απαιτήσεων που ορίζονται στην αρχική ΟΣΥ ⁽¹⁵⁴⁾.

⁽¹⁵¹⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 2ας Απριλίου 2013, Mohammed Hussein και λοιποί κατά Κάτω Χωρών και Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 27725/10, ECLI:CE:ECHR:2013:0402DEC002772510, σκέψη 75.

⁽¹⁵²⁾ Βλέπε ΕΔΔΑ, 2013, Naima Mohammed Hassan, ό.π., υποσημείωση 149, σκέψη 176· βλέπε επίσης ΕΔΔΑ, 2013, Mohammed Abubeker, ό.π., υποσημείωση 149, σκέψη 72.

⁽¹⁵³⁾ ΕΔΔΑ, 2018 Ν.Τ.Ρ. και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 136, σκέψεις 6 και 49.

⁽¹⁵⁴⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 50. Βλέπε περίληψη της υπόθεσης στην ενότητα 6.10 «Οικονομικό βοήθημα, δελτία και βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα».

Επιπλέον, το ΔΕΕ αναγνώρισε, λαμβανομένου υπόψη του συνωστισμού στις εγκαταστάσεις φιλοξενίας, ότι:

«Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη έχουν ορισμένη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τα μέσα με τα οποία παρέχουν τις υλικές συνθήκες υποδοχής, δύνανται έτσι να προβούν στην καταβολή του οικονομικού βοηθήματος μέσω οργανισμών που υπάγονται στο σύστημα γενικής δημόσιας αρωγής, αρκεί οι οργανισμοί αυτοί να διασφαλίζουν στους αιτούντες άσυλο την τήρηση των ελάχιστων απαιτήσεων της οδηγίας αυτής»⁽¹⁵⁵⁾.

Υπό το πρίσμα αυτό, ο όρος «διαφορετικές λεπτομέρειες» δεν πρέπει να νοείται ως δυνατότητα παροχής χαμηλότερου επιπέδου υλικών συνθηκών υποδοχής, δεδομένου ότι πρέπει να πληρούνται οι ελάχιστες απαιτήσεις της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Συνεπώς, ο όρος «βασικές ανάγκες» πρέπει να ερμηνεύεται με βάση την προϋπόθεση του «κατάλληλου βιοτικού επιπέδου», η οποία δεν επιτρέπει καμία απόκλιση επί τα χείρω.

6.8. Τροφή

Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν στους αιτούντες διεθνή προστασία τροφή σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων.

Η τροφή είναι μία από τις «βασικές ανάγκες» που αναφέρει το ΕΔΔΑ στην υπόθεση **Ν.Τ.Ρ. και λοιποί κατά Γαλλίας**⁽¹⁵⁶⁾. Δεδομένου ότι οι προσφεύγοντες είχαν φιλοξενηθεί, συμπεριλαμβανομένης της παροχής ζεστού βραδινού γεύματος και πρωινού, και έλαβαν ιατρική περίθαλψη και συνδρομή από ΜΚΟ, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η κατάσταση των προσφευγόντων δεν έφτασε στον βαθμό βαρύτητας που απαιτείται για να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ⁽¹⁵⁷⁾.

6.9. Ρουχισμός

Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν στους αιτούντες διεθνή προστασία ρουχισμό σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων.

6.10. Οικονομικό βοήθημα, δελτία και βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα

Το άρθρο 2 στοιχείο ζ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) εισάγει τις έννοιες «οικονομικό βοήθημα», «δελτία» και «βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα» ως μέσα παροχής συνθηκών υποδοχής.

⁽¹⁵⁵⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και Λουτοί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 49.

⁽¹⁵⁶⁾ ΕΔΔΑ, 2018 Ν.Τ.Ρ. και Λουτοί, ό.π., υποσημείωση 136, σκέψη 47.

⁽¹⁵⁷⁾ ΕΔΔΑ, 2018 Ν.Τ.Ρ. και Λουτοί, ό.π., υποσημείωση 136, σκέψεις 6 και 49.

Οι όροι «οικονομικό βοήθημα» και «δελτία» αναφέρονται σαφώς στη χρηματοδότηση της τροφής, της στέγης και του ρουχισμού (όταν δεν παρέχονται σε είδος) και αποτελούν αμφότερες μορφές παροχής των προαναφερόμενων υλικών συνθηκών υποδοχής.

Διαχωριζόμενο από τα ανωτέρω, το «βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα» καλύπτει τις βασικές ανάγκες των αιτούντων διεθνή προστασία οι οποίες υπερβαίνουν τη στέγη, την τροφή και τον ρουχισμό και αποσκοπούν στη διασφάλιση της συντήρησής τους. Στην έκδοση *Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ για τις συνθήκες υποδοχής: πρότυπα διαδικασιών και δείκτες* επεξηγείται ο όρος «βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα» ως εξής:

«[...] ο όρος «βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα» αναφέρεται σε οποιοδήποτε άλλο βοήθημα παρέχεται σε αιτούντες διεθνή προστασία, περιλαμβανομένων βοηθημάτων για συγκεκριμένους σκοπούς πλην στέγασης, σίτισης και ρουχισμού ή άλλων μη διατροφικών προϊόντων όταν αυτά δεν παρέχονται σε είδος, καθώς και χρηματικών βοηθημάτων για σκοπούς οι οποίοι δεν διευκρινίζονται (τα οποία μπορούν να διαθέσουν κατά βούληση οι αιτούντες, κοινώς “χαρτζιλίκι”)⁽¹⁵⁸⁾.

Πίνακας 6: Είδη αναγκών υποδοχής και μέσα για την παροχή τους ⁽¹⁵⁹⁾

Είδος αναγκών υποδοχής	Παραπομπή στην ΟΣΥ	Μέσα παροχής των συνθηκών υποδοχής
Στέγη, τροφή, ρουχισμός	Άρθρο 2 στοιχείο ζ)	Οικονομικό βοήθημα
		Σε είδος
		Δελτία
Άλλες βασικές ανάγκες (π.χ. προϊόντα προσωπικής υγιεινής, σχολικά είδη, αναπηρικό αμαξίδιο κ.λπ.)	Δεν γίνεται ρητή μνεία στην ΟΣΥ	Βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα
		Σε είδος
		Δελτία
Είδη προσωπικής επιλογής	Άρθρο 2 στοιχείο ζ)	Βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ:

«[...] το “βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα” θα πρέπει να νοείται ότι εξυπηρετεί τρεις διαφορετικούς σκοπούς:

- επιτρέπει στους αιτούντες να απολαμβάνουν ένα ελάχιστο επίπεδο υλικών συνθηκών διαβίωσης, πέραν των βασικών αναγκών της στέγης, της τροφής και του ρουχισμού·
- διασφαλίζει έναν ελάχιστο βαθμό συμμετοχής των αιτούντων στην κοινωνική και την πολιτιστική ζωή του κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν·
- παρέχει στους αιτούντες τη δυνατότητα να απολαμβάνουν έναν βαθμό αυτονομίας»⁽¹⁶⁰⁾.

Στο άρθρο 17 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρεται ο τρόπος καθορισμού του ποσού του οικονομικού βοηθήματος ή των δελτίων.

⁽¹⁵⁸⁾ ΕΑΣΟ, *Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ για τις συνθήκες υποδοχής: πρότυπα διαδικασιών και δείκτες*, 2016, σ. 12.

⁽¹⁵⁹⁾ Πίνακας προερχόμενος από την έκδοση της ΕΑΣΟ *Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ για τις συνθήκες υποδοχής: πρότυπα διαδικασιών και δείκτες*, 2016, σ. 12.

⁽¹⁶⁰⁾ ΕΑΣΟ, *Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΣΟ για τις συνθήκες υποδοχής: πρότυπα διαδικασιών και δείκτες*, 2016, σ. 31.

Άρθρο 17 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] το ποσό τους καθορίζεται σύμφωνα με το επίπεδο ή τα επίπεδα που έχει καθορίσει το οικείο κράτος μέλος είτε νομοθετικά είτε στην πράξη για να εξασφαλίζει επαρκές βιοτικό επίπεδο στους υπηκόους του.»

Στην υπόθεση **Saciri και λοιποί**, όσον αφορά την αρχική ΟΣΥ ⁽¹⁶¹⁾, το ΔΕΕ ανέλυσε το ποσό του οικονομικού βοηθήματος που πρέπει να χορηγήσει ένα κράτος μέλος στους αιτούντες διεθνή προστασία όταν έχει επιλέξει να παρέχει υλικές συνθήκες υποδοχής όχι σε είδος αλλά υπό τη μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων.

Το ΔΕΕ κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα. Όταν ένα κράτος μέλος έχει επιλέξει να παράσχει τις υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, το ΔΕΕ συνήγαγε από την ΟΣΥ του 2003 ότι η χορηγούμενη οικονομική ενίσχυση πρέπει να πληροί τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζονται στο άρθρο 13 παράγραφος 2 της οδηγίας αυτής. Ως εκ τούτου, το συνολικό ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που καλύπτει τις υλικές συνθήκες υποδοχής πρέπει να είναι «επαρκές για να εγγυηθεί βιοτικό επίπεδο αξιοπρεπές και κατάλληλο από απόψεως υγείας και για να διασφαλίσει τη συντήρηση των αιτούντων άσυλο», ανεξάρτητα από το γεγονός ότι το αντίστοιχο ποσό καθορίζεται από κάθε κράτος μέλος ⁽¹⁶²⁾.

Στο πλαίσιο του καθορισμού των υλικών συνθηκών υποδοχής υπό τη μορφή οικονομικού βοηθήματος, το ΔΕΕ επισήμανε ότι τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να προσαρμόζουν τις υλικές συνθήκες υποδοχής —και επίσης, ως εκ τούτου, το ποσό του βοηθήματος— στην κατάσταση των προσώπων με ιδιαίτερες ανάγκες ⁽¹⁶³⁾. Αυτό οδηγεί σε δύο συμπεράσματα: Πρώτον, τα βοηθήματα πρέπει να είναι επαρκή για την κάλυψη αυτών των ιδιαίτερων αναγκών. Στην υπόθεση **Saciri και λοιποί** κρίθηκε ότι το οικονομικό βοήθημα πρέπει να είναι επαρκές για να διαφυλάσσεται η ενότητα της οικογένειας και το μείζον συμφέρον του παιδιού. Κατά συνέπεια, το ύψος του βοηθήματος πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να είναι δυνατή η συστέγαση των ανήλικων τέκνων με τους γονείς τους ⁽¹⁶⁴⁾. Δεύτερον, όταν η στέγαση δεν παρέχεται σε είδος, το βοήθημα αυτό πρέπει να είναι «επαρκές [...] παρέχοντάς τους, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα να βρουν στέγη, εν ανάγκη στο πλαίσιο της ιδιωτικής αγοράς μισθώσεως κατοικίας» ⁽¹⁶⁵⁾. Τρίτον, οι διατάξεις σχετικά με τη στέγαση που παρέχεται σε είδος δεν πρέπει να παραβλέπονται όταν ένα κράτος μέλος έχει επιλέξει να χορηγεί τις υλικές συνθήκες υποδοχής **αποκλειστικά** υπό μορφή **οικονομικού βοηθήματος**.

6.11. Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση

Όταν τα κράτη μέλη παρέχουν υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, η πρώτη περίοδος του άρθρου 17 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) παρέχει ένα σημείο αναφοράς για τον καθορισμό του σχετικού ποσού.

⁽¹⁶¹⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55.

⁽¹⁶²⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55. Ο όρος «οικονομική ενίσχυση» είναι ένας γενικός όρος για τα «οικονομικά βοηθήματα και δελτία».

⁽¹⁶³⁾ Βλέπε ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 41. Εν προκειμένω, το ΔΕΕ παραπέμπει στο άρθρο 17 της αρχικής ΟΣΥ, το οποίο προσδιορίζει τα ευάλωτα πρόσωπα, όπως οι ανήλικοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, πρβλ. την πιο ολοκληρωμένη διάταξη του άρθρου 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση).

⁽¹⁶⁴⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 41.

⁽¹⁶⁵⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 42.

Άρθρο 17 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] το επίπεδο ή τα επίπεδα που έχει καθορίσει το οικείο κράτος μέλος είτε νομοθετικά είτε στην πράξη για να εξασφαλίζει επαρκές βιοτικό επίπεδο στους υπηκόους του. [...]»

Ωστόσο, η δεύτερη περίοδος του άρθρου 17 παράγραφος 5 προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 17 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«[...] Τα κράτη μέλη δύνανται να παρέχουν στους αιτούντες λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από ό,τι στους υπηκόους τους στις περιπτώσεις αυτές, ειδικότερα όταν υλικές συνθήκες υποδοχής παρέχονται εν μέρει σε είδος ή στην περίπτωση που τα εν λόγω επίπεδα, που παρέχονται στους υπηκόους τους, αποσκοπούν στο να τους εξασφαλίσουν βιοτικό επίπεδο υψηλότερο από αυτό που περιγράφεται για τους αιτούντες στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας.»

Ως εκ τούτου, στην αιτιολογική σκέψη 24 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τονίζονται τα ακόλουθα.

Αιτιολογική σκέψη 24 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι η υλική συνδρομή που παρέχεται στους αιτούντες συνάδει με τις αρχές της παρούσας οδηγίας, είναι ανάγκη να καθορίσουν τα κράτη μέλη το επίπεδο της συνδρομής αυτής με βάση αντίστοιχες αναφορές. Αυτό δεν συνεπάγεται ότι το ποσό που παρέχεται θα πρέπει να είναι το ίδιο με αυτό που παρέχεται για τους υπηκόους. Τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε αιτούντες από εκείνη που παρέχεται σε υπηκόους, όπως προσδιορίζεται στην παρούσα οδηγία.»

Στην υπόθεση **Abubacarr Jawo**, το ΔΕΕ, παραπέμποντας στην υπόθεση **M.S.S.**, συνέκρινε τις συνθήκες διαβίωσης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τις συνθήκες διαβίωσης των Ιταλών υπηκόων όσον αφορά το ιταλικό κοινωνικό σύστημα υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων που απορρέουν από τον Χάρτη της ΕΕ και την ΕΣΔΑ.

Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης, το ΔΕΕ έκρινε ότι το γεγονός ότι:

«[...] οι μορφές οικογενειακής αλληλεγγύης στις οποίες καταφεύγουν οι υπήκοοι του κράτους μέλους [...] προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις ανεπάρκειες του κοινωνικού συστήματος του εν λόγω κράτους μέλους, δεν προσφέρονται εν γένει στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας [...] δεν αρκεί για να θεμελιώσει τη διαπίστωση ότι ο αιτών διεθνή προστασία θα αντιμετωπίσει [...] μια τέτοια κατάσταση έσχατης υλικής στερήσεως» ⁽¹⁶⁶⁾.

⁽¹⁶⁶⁾ ΔΕΕ, 2019, *Jawo*, ό.π., υποσημείωση 62, σκέψη 94.

6.12. Η προϋπόθεση των «επαρκών πόρων» για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης

Η εφαρμογή του άρθρου 17 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη άλλα σχετικά πρότυπα. Το προοίμιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αποτυπώνει περαιτέρω το γεγονός αυτό στις αιτιολογικές σκέψεις 11, 16 και 21, σύμφωνα με τις οποίες απαιτούνται πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο σε όλες τις περιπτώσεις, τα οποία «θα επαρκούν για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου και συγκρίσιμων συνθηκών διαβίωσης»⁽¹⁶⁷⁾.

Στην υπόθεση **M.S.S.**, το ΕΔΔΑ δήλωσε ότι, εφόσον σύμφωνα με την κυβέρνηση «υπάρχουν λιγότερες από 1.000 θέσεις στα Κέντρα Υποδοχής για να αντιμετωπιστεί η φιλοξενία δεκάδων χιλιάδων αιτούντων άσυλο», δεν ήταν δυνατόν οι αρχές «να αγνοούν ή [να μην] υπέθεσαν ότι ο προσφεύγων ήταν άστεγος στην Ελλάδα». Προσέθεσε ότι:

«είναι πασιδίηλο ότι σήμερα ένας αιτών άσυλο, γένους αρσενικού, ενήλικας δεν έχει σχεδόν καμία πιθανότητα να βρει θέση σε Κέντρο Υποδοχής και ότι μετά από μια μελέτη που έγινε από τον Φεβρουάριο ως τον Απρίλιο του 2010, όλοι οι αιτούντες άσυλο σύμφωνα με το “Δουβλίνο” που ερωτήθηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ήταν άστεγοι. Αυτοί ζουν σε μεγάλο αριθμό, όπως ο προσφεύγων, σε πάρκα ή σε εγκαταλελειμμένα κτίρια»⁽¹⁶⁸⁾.

Επιπλέον, στην υπόθεση **Amadou κατά της Ελλάδος**, το ΕΔΔΑ επιβεβαίωσε ότι η ΟΣΥ δεσμεύει τα κράτη μέλη της ΕΕ σε υψηλότερο επίπεδο προστασίας από ό,τι το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα στις 22 Σεπτεμβρίου 2010 και η αίτησή του εξακολουθούσε να εκκρεμεί στις 3 Δεκεμβρίου 2013. Το ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την αρχική ΟΣΥ, παρατήρησε ότι η μόνη λύση για την εν λόγω «προσωρινή αδυναμία» παροχής καταλύματος θα ήταν η προσήκουσα εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Ελλείψει τέτοιας εξέτασης, ο προσφεύγων βρέθηκε σε εξευτελιστική κατάσταση, η οποία αντίκειται στο άρθρο 3⁽¹⁶⁹⁾.

Το άρθρο 17 παράγραφος 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τους αιτούντες να καλύπτουν πλήρως ή εν μέρει το κόστος των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που προβλέπει η παρούσα οδηγία, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3, όταν οι αιτούντες διαθέτουν επαρκείς πόρους, παραδείγματος χάριν εάν έχουν εργασθεί επί εύλογο χρονικό διάστημα.

Εάν αποκαλυφθεί ότι ο αιτών διαθέτει επαρκείς πόρους για την κάλυψη των υλικών συνθηκών υποδοχής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης καθόσο χρόνο καλύπτονταν οι εν λόγω βασικές ανάγκες, τα κράτη μέλη μπορούν να ζητούν την επιστροφή από τον αιτούντα.»

⁽¹⁶⁷⁾ ΕΔΔΑ, 2011, *M.S.S.*, ό.π., υποσημείωση 72, σκέψεις 252–263: «Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων υπήρξε θύμα εξευτελιστικής μεταχείρισης που έδειχνε έλλειψη σεβασμού στην αξιοπρέπειά του και [...] θεωρεί ότι τέτοιες συνθήκες διαβίωσης, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη αβεβαιότητα στην οποία έμεινε και την ολική απουσία προοπτικής να δει την κατάστασή του να βελτιώνεται, άγγιξαν το όριο βαρύτητας που απαιτεί το άρθρο 3 της [ΕΣΔΑ].»

⁽¹⁶⁸⁾ ΕΔΔΑ, 2011, *M.S.S.*, ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 258.

⁽¹⁶⁹⁾ ΕΔΔΑ, 2016, *Amadou*, ό.π., υποσημείωση 121.

Το ΔΕΕ δεν έχει ακόμη αποφανθεί σχετικά με τις ανωτέρω διατάξεις, και ιδίως σχετικά με την έννοια των «επαρκών πόρων» και τις περιστάσεις υπό τις οποίες θα μπορούσε να εφαρμοστεί η άρνηση παροχής του συνόλου ή μέρους των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε αιτούντα άσυλο.

Ωστόσο, η απόφαση **Saciri και λοιποί** μπορεί να συνδράμει στην κατανόηση της έννοιας των επαρκών πόρων. Αυτό γίνεται αντιληπτό στο μέτρο που το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι, εάν ένα κράτος μέλος επιλέξει να παρέχει υλικές συνθήκες υποδοχής στους αιτούντες άσυλο υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος και όχι άμεσων δημόσιων υπηρεσιών, το βοήθημα αυτό πρέπει να είναι επαρκές για τη διατήρηση της υγείας των αιτούντων. Πρέπει να διασφαλίζεται η επαρκής συντήρησή τους, και επίσης να τους παρέχει τη δυνατότητα να βρουν στέγη, εν ανάγκη στο πλαίσιο της ιδιωτικής αγοράς μίσθωσης κατοικίας ⁽¹⁷⁰⁾.

⁽¹⁷⁰⁾ ΔΕΕ, 2014, Saciri και λοιποί, ό.π., υποσημείωση 55.

7. Περιορισμός και ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής: άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

7.1. Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας ενότητας είναι καταρχάς να προσδιοριστούν οι λόγοι που προβλέπονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση) οι οποίοι επιτρέπουν τον περιορισμό ή την ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής. Δεύτερον, η παρούσα ενότητα καθορίζει τα πρότυπα που απαιτούνται για τη λήψη των σχετικών αποφάσεων.

Το άρθρο 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αφορά τον περιορισμό ή την ανάκληση των **υλικών** συνθηκών υποδοχής. Αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 στοιχείο ζ) ως οι συνθήκες υποδοχής που περιλαμβάνουν την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού (σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυασμό αυτών), καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα. Όπως τόνισε το ΔΕΕ στην υπόθεση **Haqbin**:

«[...] η υποχρέωση των κρατών μελών να μεριμνούν για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτούντες δεν είναι απόλυτη. Συγκεκριμένα, ο νομοθέτης της Ένωσης έχει προβλέψει, στο άρθρο 20 το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο III της οδηγίας 2013/33, αμφότερα τιτλοφορούμενα «Περιορισμός ή ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής», τις περιπτώσεις στις οποίες οι συνθήκες αυτές μπορούν να περιοριστούν ή να ανακληθούν»⁽¹⁷¹⁾.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι οι μη υλικές συνθήκες υποδοχής, όπως η **ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η εκπαίδευση και η πρόσβαση στην αγορά εργασίας**, δεν μπορούν να περιοριστούν ή να ανακληθούν. Αυτό αναφέρεται ρητά στο άρθρο 20 παράγραφος 5 σχετικά με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη: «Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν υπό οποιεσδήποτε συνθήκες την πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σύμφωνα με το άρθρο 19».

Το άρθρο 20 αποσκοπεί στην πρόληψη της κατάχρησης του συστήματος υποδοχής. Η αιτιολογική σκέψη 25 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει τα εξής:

«Θα πρέπει να περισταλεί η δυνατότητα κατάχρησης του συστήματος υποδοχής με τον καθορισμό των περιστάσεων κατά τις οποίες οι υλικές συνθήκες υποδοχής των αιτούντων ενδέχεται να περιοριστούν ή να ανακληθούν, διασφαλίζοντας παράλληλα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους τους αιτούντες.»

Θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη ότι οι κατάλληλες συνθήκες υποδοχής θεωρούνται προϋπόθεση για να έχει ο αιτών τη δυνατότητα δέουσας υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας⁽¹⁷²⁾.

⁽¹⁷¹⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 35.

⁽¹⁷²⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 47.

Το άρθρο 20 παράγραφοι 1, 2 και 3 αναφέρει τις περιστάσεις που επιτρέπουν τον «περιορισμό ή την ανάκληση» των υλικών συνθηκών υποδοχής, ενώ το άρθρο 20 παράγραφος 4 αναφέρει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν «κυρώσεις» που ισχύουν για σοβαρές παραβάσεις των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας καθώς για την επίδειξη ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς. Όπως σημειώνει το ΔΕΕ στην υπόθεση **Haqbin**:

«Καθόσον η οδηγία 2013/33 δεν ορίζει την έννοια της “κύρωσης” για την οποία γίνεται λόγος, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 20, παράγραφος 4, αυτής και δεν διευκρινίζει τη φύση των κυρώσεων που μπορούν να επιβληθούν σε αιτούντα βάσει της εν λόγω διάταξης, τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό των κυρώσεων αυτών»⁽¹⁷³⁾.

Όσον αφορά τις αποφάσεις σχετικά με την ανάκληση ή τον περιορισμό των υλικών πλεονεκτημάτων, όπως προβλέπεται σε μη υποχρεωτική ρήτρα του άρθρου 20 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη επιτρέπεται, υπό περιορισμένες προϋποθέσεις, να καθορίζουν σε ποιον βαθμό τα υλικά πλεονεκτήματα μπορούν να περιοριστούν ή να ανακληθούν σε περιπτώσεις όπου οι αιτούντες δεν συμμορφώνονται με διαδικαστικούς ή άλλους κανόνες. Ωστόσο, το άρθρο 20 θέτει όρια στην αυτονομία των εθνικών αρχών παραθέτοντας εξαντλητικό κατάλογο των περιστάσεων υπό τις οποίες επιτρέπεται ο περιορισμός ή η ανάκληση των υλικών πλεονεκτημάτων [άρθρο 20 παράγραφος 1 στοιχεία α) έως γ)]. Επιπλέον, το άρθρο 20 παράγραφος 5, προβλέπει ρητώς τη χρήση της αρχής της αναλογικότητας, λαμβανομένης υπόψη της γενικής υποχρέωσης να διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειας των ατόμων που ζητούν προστασία (άρθρο 1 του Χάρτη της ΕΕ), ενώ σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 35 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), η οδηγία επιδιώκει τη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας.

Στην πρόταση της Επιτροπής του 2016 για την αναδιατύπωση της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προτείνονται ενδιαφέρουσες αλλαγές στις ισχύουσες διατάξεις. Το προτεινόμενο άρθρο 19 (το οποίο αντιστοιχεί στο παρόν άρθρο 20) φέρει τον τίτλο «Αντικατάσταση, περιορισμός ή ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής» και ο όρος «κυρώσεις» δεν εμφανίζεται πλέον στη διατύπωση του άρθρου. Προβλέπει τη δυνατότητα των κρατών μελών:

- «α) να αντικαθιστούν την παροχή καταλύματος, τροφής, ρουχισμού και άλλων βασικών ειδών πλην τροφίμων υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος και δελτίων, με τις υλικές συνθήκες υποδοχής που παρέχονται σε είδος· ή
- β) να περιορίζουν ή, σε εξαιρετικές και δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, να ανακαλούν το βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα»⁽¹⁷⁴⁾ (αντί τις υλικές συνθήκες υποδοχής).

Η κατάσταση αιτούντος ο οποίος έχει παραβιάσει σε σοβαρό βαθμό τους κανόνες του κέντρου φιλοξενίας ή έχει συμπεριφερθεί με ιδιαίτερα βίαιο τρόπο προστίθεται στους άλλους υφιστάμενους λόγους περιορισμού ή ανάκλησης (μαζί με άλλους νέους λόγους)⁽¹⁷⁵⁾.

⁽¹⁷³⁾ 2019, *Haqbin*, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 41.

⁽¹⁷⁴⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 final της 13ης Ιουλίου 2016.

⁽¹⁷⁵⁾ Οι νέοι λόγοι που προστίθενται στο άρθρο 19 της πρότασης οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 final της 13ης Ιουλίου 2016 έχουν ως εξής: «ε) έχει παραβιάσει σε σοβαρό βαθμό τους κανόνες του κέντρου φιλοξενίας ή έχει συμπεριφερθεί με ιδιαίτερα βίαιο τρόπο, ή στ) δεν έχει παρακολουθήσει υποχρεωτικές ενέργειες ένταξης, ή ζ) δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση του άρθρου [4 παράγραφος 1] του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. XXX/XXX [κανονισμός του Δουβλίνου] και έχει ταξιδέψει, χωρίς επαρκή αιτιολόγηση, σε άλλο κράτος μέλος, και έχει υποβάλει αίτηση σε αυτό, ή η) έχει σταλεί πίσω έπειτα από διαφυγή σε άλλο κράτος μέλος».

Δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί η θέσπιση αναδιατυπωμένης ΟΣΥ από την τρέχουσα πρόταση της Επιτροπής του 2016, καθώς οι νομοθετικές διαπραγματεύσεις βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη, αλλά είναι σκόπιμο να αναγνωρισθεί ότι δύο πτυχές που προκύπτουν από την ΟΣΥ (αναδιατύπωση) θα αποσαφηνιστούν πιθανότατα στο μέλλον.

1. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την πρόταση του 2016, ο περιορισμός και η ανάκληση αφορούν μόνο το βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα και όχι όλες τις υλικές συνθήκες υποδοχής, διευκρινίζεται ότι η στέγη, η τροφή, ο ρουχισμός και άλλα βασικά είδη πλην τροφίμων δεν μπορούν, σε καμία περίπτωση, να περιοριστούν ή να ανακληθούν.
2. Η έλλειψη σαφήνειας της τρέχουσας ΟΣΥ σχετικά με τον ορισμό των «κυρώσεων» επιλύεται καθώς καθίσταται σαφές ότι οι σοβαρές παραβιάσεις των κανόνων του κέντρου φιλοξενίας και η ιδιαίτερα βίαιη συμπεριφορά αποτελούν λόγους αντικατάστασης, περιορισμού και ανάκλησης και έχουν την ίδια βαρύτητα με τους άλλους λόγους.

7.2. Λόγοι περιορισμού και ανάκλησης

7.2.1. Εγκατάλειψη του τύπου διαμονής και μη συμμόρφωση με υποχρεώσεις δήλωσης στοιχείων

Οι πρώτοι δύο λόγοι που προβλέπονται στο άρθρο 20 παράγραφος 1 δίνουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να περιορίζουν ή να ανακαλούν τις υλικές συνθήκες υποδοχής σε δύο περιπτώσεις: πρώτον, όταν ο αιτών εγκαταλείπει την εγκατάσταση φιλοξενίας χωρίς να ενημερώσει τις αρχές και, δεύτερον, όταν ο αιτών δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις δήλωσης στοιχείων ή με τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών ή δεν προσέρχεται σε προσωπική συνέντευξη. Οι συνθήκες υποδοχής θα πρέπει να αποκαθίστανται αμέσως μετά την επιστροφή του αιτούντος ή όταν αυτός προσέλθει εκ νέου αυτοβούλως στις αρχές. Η ίδια η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν παρέχει ορισμό της «εγκατάλειψης» και οι εθνικές πρακτικές διαφέρουν σημαντικά ως προς το ποιο χρονικό διάστημα απουσίας από ένα κέντρο υποδοχής θεωρείται ότι συνιστά εγκατάλειψη⁽¹⁷⁶⁾. Το διάστημα αυτό κυμαίνεται από απουσία μίας διανυκτέρευσης (π.χ. στην Ιταλία και τη Σλοβενία) έως 15 ημερών (Ουγγαρία)⁽¹⁷⁷⁾.

Στην Ιταλία, το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του Πεδεμόντιου αποφάνθηκε, στις 31 Δεκεμβρίου 2018, σε υπόθεση που αφορούσε την ανάκληση των συνθηκών υποδοχής αιτούντος με την αιτιολογία ότι το εν λόγω πρόσωπο απουσίαζε από την εγκατάσταση υποδοχής για δύο βράδια και χωρίς άδεια. Ο διευθυντής της εγκατάστασης επικαλέστηκε επανειλημμένη παραβίαση των κανόνων του κέντρου. Ωστόσο, το δικαστήριο, αφού εξέτασε τα ιατρικά έγγραφα που προσκόμισε ο προσφεύγων, μεταξύ άλλων σχετικά με τα προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε, τα οποία ήταν πνευμονική φυματίωση και κατάθλιψη, έκρινε ότι ο νομός δεν αξιολόγησε δεόντως την κατάσταση της υγείας του πριν από την ανάκληση των πλεονεκτημάτων υποδοχής⁽¹⁷⁸⁾.

⁽¹⁷⁶⁾ ECRE/AIDA, *Withdrawal of Reception Conditions of Asylum Seekers — An appropriate, effective or legal sanction?*, 2018, σ. 8.

⁽¹⁷⁷⁾ ECRE/AIDA, *Withdrawal of Reception Conditions of Asylum Seekers — An appropriate, effective or legal sanction?*, 2018, σ. 8.

⁽¹⁷⁸⁾ Ιταλία, Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο του Πεδεμοντίου [Il Tribunale Amministrativo Regionale per il Piemonte (Sezione Prima)], απόφαση αριθ. 01383/2018, 31 Δεκεμβρίου 2018.

7.2.2. Μεταγενέστερη αίτηση

Όπως ανέφερε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης ⁽¹⁷⁹⁾, ορισμένα κράτη μέλη, σε περιπτώσεις αιτούντων οι οποίοι αφού έλαβαν απορριπτική απόφαση υπέβαλαν μεταγενέστερη αίτηση, ανακάλεσαν τις παροχές υποδοχής κατά το διάστημα μεταξύ της παραλαβής της αρνητικής απόφασης και της μεταγενέστερης αίτησης η οποία κρίθηκε παραδεκτή. Μία από τις χώρες που αναφέρονται στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης είναι οι Κάτω Χώρες, όπου η πολιτική αποκλεισμού των αιτούντων από τις υλικές συνθήκες υποδοχής κατά την περίοδο μεταξύ της υποβολής και της έγκρισης μεταγενέστερης αίτησης άλλαξε κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας το 2018 ⁽¹⁸⁰⁾. Το Συμβούλιο της Επικρατείας ερμήνευσε το άρθρο 20 παράγραφοι 1 έως 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) υπό την έννοια ότι οι αποφάσεις για την ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής από τους αιτούντες που υποβάλλουν μεταγενέστερη αίτηση πρέπει να λαμβάνονται μόνο ατομικά, αντικειμενικά και αμερόληπτα και να αιτιολογούνται. Ως εκ τούτου, ο αποκλεισμός των αιτούντων που υποβάλλουν μεταγενέστερη αίτηση από τις υλικές συνθήκες υποδοχής **σε γενική βάση** δεν επιτρέπεται ⁽¹⁸¹⁾.

Η UNHCR συνιστά να μην ανακαλούνται ή περιορίζονται οι υλικές συνθήκες υποδοχής εν αναμονή απόφασης σχετικά με το παραδεκτό μεταγενέστερης αίτησης, και αυτό να αναφέρεται ρητά στην εθνική νομοθεσία. Όταν μια αίτηση θεωρείται μεταγενέστερη αίτηση κατόπιν ρητής ανάκλησης της αρχικής αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 27 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), ο περιορισμός ή η ανάκληση θα πρέπει να είναι δυνατά μόνον εφόσον ο αιτών έχει ενημερωθεί για τις συνέπειες της ρητής ανάκλησης ⁽¹⁸²⁾.

7.2.3. Παράλειψη υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας το συντομότερο δυνατόν

Το άρθρο 20 παράγραφος 2 προβλέπει τη δυνατότητα περιορισμού των υλικών συνθηκών υποδοχής όταν ο αιτών, χωρίς δικαιολογημένη αιτία, δεν έχει υποβάλει την αίτηση διεθνούς προστασίας το συντομότερο ευλόγως δυνατόν, μετά την άφιξη στο κράτος μέλος. Η UNHCR επισήμανε ότι η εν λόγω διάταξη επιδέχεται ερμηνεία και μπορεί να οδηγήσει σε αυθαιρεσία και ενδεχομένως σε ακατάλληλο βιοτικό επίπεδο ⁽¹⁸³⁾. Αυτό μπορεί να ισχύει ιδίως για τους αιτούντες με ψυχολογικά τραύματα, δυσλεξία ή νοητική υστέρηση ή για όσους είναι αναλφάβητοι.

7.2.4. Απόκρυψη οικονομικών πόρων

Το άρθρο 20 παράγραφος 3 προβλέπει τη δυνατότητα των κρατών μελών «να περιορίζουν ή να αφαιρούν την πρόσβαση στις υλικές συνθήκες υποδοχής, όταν ο αιτών έχει αποκρύψει τους οικονομικούς του πόρους και έχει, κατά συνέπεια, επωφεληθεί με τρόπο αθέμιτο από τις υλικές συνθήκες υποδοχής». Το στοιχείο της κακής πίστης, κατά το οποίο οι πόροι

⁽¹⁷⁹⁾ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, *The organisation of reception facilities for asylum seekers in different Member States*, 2014, σ. 8.

⁽¹⁸⁰⁾ Κάτω Χώρες, Συμβούλιο της Επικρατείας (Raad van State), απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, NL:RVS:2018:2157.

⁽¹⁸¹⁾ Βλέπε επίσης Βέλγιο, Εργατοδικείο της Λιέγης (Cour du travail de Liège), απόφαση της 14ης Μαΐου 2019, RG αριθ. 17/858/A, παράγραφος 6· Εργατοδικείο της Μονς (Cour du travail de Mons) (Ch.7), αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2014, RG αριθ. 2013/AM/110 και 2013/AM/112, 2013/AM/119 και 2013/AM/114.

⁽¹⁸²⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 48–49.

⁽¹⁸³⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 48.

«αποκρύπτονται» ενεργά, μπορεί να είναι το βασικό στοιχείο που διαφοροποιεί την κατάσταση αυτή από περιστάσεις στις οποίες αποκαλύπτεται απλώς ότι ο αιτών διαθέτει πόρους, οπότε ένα κράτος μέλος δικαιούται να ζητήσει επιστροφή των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν, αλλά όχι να περιορίσει ή να ανακαλέσει τις υφιστάμενες υλικές συνθήκες υποδοχής⁽¹⁸⁴⁾. Η υποχρέωση των αιτούντων να δηλώνουν τους πόρους τους θα πρέπει να δηλώνεται σαφώς από το κράτος μέλος, διαφορετικά η «απόκρυψη» δεν μπορεί να αποδειχθεί.

7.2.5. Σοβαρή παραβίαση των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας / επίδειξη ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς

Όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή, η διατύπωση του άρθρου 20 παράγραφος 4 είναι αόριστη και δεν είναι σαφές σε ποιον βαθμό οι κυρώσεις μπορούν να περιλαμβάνουν την αποβολή από τα κέντρα φιλοξενίας.

Το ΔΕΕ έχει διευκρινίσει το ζήτημα αυτό στην υπόθεση **Haqbin**⁽¹⁸⁵⁾. Η υπόθεση αφορούσε αιτούντα αφγανικής ιθαγένειας, ο οποίος έφτασε στο Βέλγιο ως ασυνόδευτος ανήλικος και υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στις 23 Δεκεμβρίου 2015. Ορίστηκε για αυτόν επίτροπος και φιλοξενήθηκε σε διάφορα κέντρα υποδοχής. Στο τελευταίο κέντρο, στις 18 Απριλίου 2016, ενεπλάκη σε διαπληκτισμό μεταξύ διαμενόντων διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής. Χρειάστηκε να επέμβει η αστυνομία για να θέσει τέρμα στον διαπληκτισμό αυτόν και συνέλαβε τον κ. Haqbin, με την αιτιολογία ότι ήταν ένας από τους υποκινητές του. Ο κ. Haqbin αφέθηκε ελεύθερος την επομένη. Με απόφαση του διευθυντή του κέντρου υποδοχής της 19ης Απριλίου 2016, η οποία επικυρώθηκε με απόφαση του γενικού διευθυντή της Fedasil της 21ης Απριλίου 2016, ο κ. Haqbin αποκλείστηκε, για χρονικό διάστημα 15 ημερών, από την παροχή υλικής συνδρομής σε δομή υποδοχής και πέρασε τις νύχτες από τις 19 έως τις 21 Απριλίου και από τις 24 Απριλίου έως την 1η Μαΐου 2016 σε πάρκο των Βρυξελλών και τις υπόλοιπες νύχτες σε φίλους ή γνωστούς. Στις 25 Απριλίου 2016, ο επίτροπος του κ. Haqbin υπέβαλε ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών της Αμβέρσας (Βέλγιο) αίτηση αναστολής του μέτρου αποκλεισμού. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε λόγω έλλειψης κατεπείγοντος, καθώς ο κ. Haqbin δεν απέδειξε ότι ήταν άστεγος. Από τις 4 Μαΐου 2016 ο κ. Haqbin τοποθετήθηκε σε άλλο κέντρο υποδοχής. Ο επίτροπος του κ. Haqbin άσκησε προσφυγή ενώπιον του ολλανδόφωνου πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών των Βρυξελλών (Βέλγιο), με αίτημα την ακύρωση των αποφάσεων της 19ης και της 21ης Απριλίου 2016 και την αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας. Με απόφαση του εν λόγω δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 2017, η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε ως αβάσιμη. Στις 27 Μαρτίου 2017, ο επίτροπος του κ. Haqbin άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών των Βρυξελλών (Βέλγιο).

Όσον αφορά τον όρο «κυρώσεις», το ΔΕΕ τόνισε ότι:

«Ειδικότερα, όσον αφορά το ζήτημα αν μια “κύρωση”, κατά την έννοια του άρθρου 20, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/33, μπορεί να αφορά τις “υλικές συνθήκες υποδοχής”, επισημαίνεται, αφενός, ότι μέτρο το οποίο περιορίζει ή ανακαλεί, ως

⁽¹⁸⁴⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 5.

⁽¹⁸⁵⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37.

προς έναν αιτούντα, τις υλικές συνθήκες υποδοχής, λόγω παράβασης των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας ή λόγω επίδειξης ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς, συνιστά, λαμβανομένων υπόψη του σκοπού του και των δυσμενών συνεπειών του για τον εν λόγω αιτούντα, “κύρωση”, κατά την κοινή έννοια του όρου, και, αφετέρου, ότι η διάταξη αυτή περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο III της ως άνω οδηγίας το οποίο αφορά τον περιορισμό και την ανάκληση των εν λόγω συνθηκών» ⁽¹⁸⁶⁾.

Όσον αφορά τη σύνδεση μεταξύ κυρώσεων και υλικών συνθηκών υποδοχής, το ΔΕΕ αποδέχθηκε επίσης τους σχετικούς ισχυρισμούς της Επιτροπής ότι:

«εφόσον τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν μέτρα σχετικά με τις συνθήκες αυτές προκειμένου να προστατευθούν από κίνδυνο κατάχρησης του συστήματος υποδοχής, **πρέπει, ομοίως, να διαθέτουν την εν λόγω δυνατότητα σε περίπτωση σοβαρής παράβασης των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας ή επίδειξης ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς, διότι τέτοιες πράξεις ενδέχεται πράγματι να διαταράξουν τη δημόσια τάξη καθώς και την ασφάλεια των προσώπων και των αγαθών**» ⁽¹⁸⁷⁾.

Επισημάνει επίσης ότι «[ε]πομένως, **οι κυρώσεις που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή μπορούν, καταρχήν, να αφορούν τις υλικές συνθήκες υποδοχής**» ⁽¹⁸⁸⁾ και ότι:

«[...] η δυνατότητα των κρατών μελών να περιορίζουν ή να ανακαλούν [...] τις υλικές συνθήκες υποδοχής προβλέπεται ρητώς μόνο στο άρθρο 20, παράγραφοι 1 έως 3, της οδηγίας 2013/33, οι οποίες αφορούν κατ’ ουσίαν, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας αυτής, περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει κίνδυνος κατάχρησης, εκ μέρους των αιτούντων, του συστήματος υποδοχής που καθιερώνει η εν λόγω οδηγία. **Ωστόσο, η παράγραφος 4 του άρθρου αυτού δεν αποκλείει ρητώς τη δυνατότητα μια κύρωση να αφορά τις υλικές συνθήκες υποδοχής**» ⁽¹⁸⁹⁾.

Επιπλέον, όσον αφορά το περιεχόμενο των κυρώσεων, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι:

«[...] κατά το άρθρο 20, παράγραφος 5, της οδηγίας 2013/33, **κάθε κύρωση, κατά την έννοια της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού, πρέπει να είναι αντικειμενική, αμερόληπτη, αιτιολογημένη και ανάλογη** προς την ιδιαιτερότητα της κατάστασης του αιτούντος, τα δε κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν, υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, την πρόσβαση του αιτούντος σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη καθώς και ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης» ⁽¹⁹⁰⁾.

Ωστόσο, το Δικαστήριο στάθμισε, αφενός, την απαίτηση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και, αφετέρου, το δικαίωμα των κρατών μελών να επιβάλλουν κυρώσεις. Το ΔΕΕ τόνισε ότι:

«Όσον αφορά ειδικότερα την απαίτηση περί αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, από την αιτιολογική σκέψη 35 της οδηγίας 2013/33 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή αποβλέπει στη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στην προώθηση της εφαρμογής, μεταξύ άλλων, του άρθρου 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και πρέπει να εφαρμοστεί αναλόγως. Συναφώς, ο σεβασμός

⁽¹⁸⁶⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 43.

⁽¹⁸⁷⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 44.

⁽¹⁸⁸⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 43.

⁽¹⁸⁹⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 44.

⁽¹⁹⁰⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 45.

της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κατά την έννοια του άρθρου αυτού, απαιτεί να μην περιέρχεται ο ενδιαφερόμενος σε κατάσταση έσχατης υλικής στέρησης η οποία θα τον εμπόδιζε να αντιμετωπίσει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του, όπως είναι η στέγαση, η τροφή, η ένδυση και η προσωπική καθαριότητα, και η οποία θα έβλαπτε επομένως τη σωματική ή ψυχική υγεία του ή θα τον περιήγε σε κατάσταση εξευτελισμού ασυμβίβαστη με την εν λόγω αξιοπρέπεια [...]. Η επιβολή, όμως, κύρωσης συνιστάμενης, αποκλειστικά βάσει λόγου προβλεπόμενου στο άρθρο 20, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/33, στην **ανάκληση, έστω και προσωρινή, του συνόλου των υλικών συνθηκών υποδοχής** ή των υλικών συνθηκών υποδοχής που αφορούν τη στέγαση, την τροφή ή την ένδυση θα ήταν ασυμβίβαστη με την υποχρέωση η οποία απορρέει από το άρθρο 20, παράγραφος 5, τρίτη περίοδος, της οδηγίας αυτής και η οποία αφορά την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τον αιτούντα, καθώς θα του στερούσε τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του, όπως αυτές διευκρινίζονται στην προηγούμενη σκέψη»⁽¹⁹¹⁾.

Το Δικαστήριο κατέληξε περαιτέρω στο ακόλουθο συμπέρασμα ότι:

«Μια τέτοια κύρωση θα ήταν, επιπλέον, αντίθετη προς την απαίτηση περί αναλογικότητας η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 20, παράγραφος 5, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2013/33, καθόσον ακόμη και οι αυστηρότερες κυρώσεις που αποσκοπούν στην καταστολή, σε ποινικές υποθέσεις, των κατ' άρθρο 20, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής παραβάσεων ή συμπεριφορών δεν μπορούν να στερούν από τον αιτούντα τη δυνατότητα να καλύψει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του»⁽¹⁹²⁾.

Επίσης, το Δικαστήριο επισήμανε ότι:

«Όσον αφορά κύρωση η οποία συνίσταται, βάσει λόγου προβλεπόμενου στο άρθρο 20, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/33, στον περιορισμό των υλικών συνθηκών υποδοχής, **συμπεριλαμβανομένης της ανάκλησης ή του περιορισμού του βοηθήματος για τα καθημερινά έξοδα**, εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές να εξασφαλίζουν υπό οποιεσδήποτε συνθήκες ότι, σύμφωνα με το άρθρο 20, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, μια τέτοια κύρωση είναι, λαμβανομένης υπόψη της ιδιαιτερότητας της κατάστασης του αιτούντος και του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, **σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας και δεν θίγει την αξιοπρέπεια του εν λόγω αιτούντος**»⁽¹⁹³⁾.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι:

«[...] τα κράτη μέλη μπορούν, στις περιπτώσεις του άρθρου 20, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/33, να επιβάλλουν, ανάλογα με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης και υπό την επιφύλαξη της τήρησης των απαιτήσεων του άρθρου 20, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, κυρώσεις **που δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη στέρηση από τον αιτούντα των υλικών συνθηκών υποδοχής**, όπως είναι η παραμονή του σε χωριστό τμήμα του κέντρου φιλοξενίας σε συνδυασμό με την απαγόρευση να έλθει σε επαφή με ορισμένους διαμένοντες στο κέντρο ή η μεταφορά του σε άλλο κέντρο φιλοξενίας ή σε άλλο χώρο στέγασης, κατά την έννοια του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας. Ομοίως, το

⁽¹⁹¹⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψεις 46-47.

⁽¹⁹²⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 48.

⁽¹⁹³⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 51.

άρθρο 20, παράγραφοι 4 και 5, της οδηγίας 2013/33 δεν εμποδίζει τη λήψη μέτρου κράτησης του αιτούντος βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 3, στοιχείο ε', της οδηγίας αυτής, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 8 έως 11 της εν λόγω οδηγίας»⁽¹⁹⁴⁾.

Όσον αφορά τα ευάλωτα πρόσωπα, το Δικαστήριο τόνισε ότι:

«[...] πρέπει να διευκρινιστεί ότι, όταν ο αιτών είναι [...] ασυνόδευτος ανήλικος, δηλαδή “ευάλωτο πρόσωπο” κατά την έννοια του άρθρου 21 της οδηγίας 2013/33, οι αρχές των κρατών μελών οφείλουν, κατά την επιβολή κυρώσεων βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής, να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη, όπως προκύπτει από το άρθρο 20, παράγραφος 5, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας, την ιδιαιτερότητα της κατάστασης του ανηλίκου καθώς και την αρχή της αναλογικότητας»⁽¹⁹⁵⁾.

Όσον αφορά την ιδιαίτερη ευαλωτότητα του αιτούντος (ανηλίκου), το Δικαστήριο τόνισε ότι:

«[...] από το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/33 προκύπτει ότι το μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας αυτής σχετικά με τους ανηλίκους. Η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 23 ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την εκτίμηση του μείζονος αυτού συμφέροντος, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη ιδίως παράγοντες όπως η ποιότητα ζωής και η κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στο υπόβαθρο του ανηλίκου, καθώς και τα ζητήματα ασφάλειας και προστασίας του. Επίσης, όπως τονίζεται με την αιτιολογική της σκέψη 35, η εν λόγω οδηγία αποβλέπει στην προώθηση της εφαρμογής, μεταξύ άλλων, του άρθρου 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και πρέπει να εφαρμοστεί αναλόγως. [...] Στο πλαίσιο αυτό, πέραν των γενικών εκτιμήσεων που εκτίθενται στις σκέψεις 47 έως 52 της παρούσας απόφασης, πρέπει σε κάθε περίπτωση να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση του ανηλίκου κατά την επιβολή κύρωσης βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 4, της οδηγίας 2013/33, σε συνδυασμό με την παράγραφο 5 του άρθρου αυτού. Οι δύο αυτές διατάξεις δεν εμποδίζουν, εξάλλου, τις αρχές κράτους μέλους να αποφασίσουν να αναθέσουν την υπόθεση του εν λόγω ανηλίκου στις δικαστικές υπηρεσίες ή αρχές που είναι αρμόδιες για την προστασία των νέων»⁽¹⁹⁶⁾.

Το ΔΕΕ ανέπτυξε περαιτέρω το γεγονός, το οποίο ανέφερε το αιτούν δικαστήριο, ότι ο αιτών στον οποίο επιβάλλεται η κύρωση του αποκλεισμού από κέντρο φιλοξενίας λαμβάνει, κατά τον χρόνο επιβολής της κύρωσης αυτής, **κατάλογο ιδιωτικών κέντρων για αστέγους που θα μπορούσαν να τον φιλοξενήσουν**. Το Δικαστήριο τόνισε ότι:

«[...] αφενός, η υποχρέωση εξασφάλισης αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 20, παράγραφος 5, της οδηγίας 2013/33, επιβάλλει στα κράτη μέλη, ακριβώς λόγω της χρήσης του ρήματος «εξασφαλίζω», να παρέχουν διαρκώς και αδιαλείπτως το εν λόγω επίπεδο διαβίωσης. Αφετέρου, η πρόσβαση στις υλικές συνθήκες υποδοχής που θα είναι ικανή να εξασφαλίσει ένα τέτοιο επίπεδο

⁽¹⁹⁴⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 52.

⁽¹⁹⁵⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 53.

⁽¹⁹⁶⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψεις 54 και 55.

διαβίωσης πρέπει να παρέχεται από τις αρχές των κρατών μελών, με συγκεκριμένες ρυθμίσεις και υπό τη δική τους ευθύνη, ακόμη και όταν οι αρχές αυτές προσφεύγουν κατά περίπτωση σε ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, προκειμένου να εκπληρωθεί, υπό την εποπτεία τους, η εν λόγω υποχρέωση»⁽¹⁹⁷⁾.

Μετά τις προαναφερθείσες σκέψεις, το ΔΕΕ απάντησε ότι:

«Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 20, παράγραφοι 4 και 5, της οδηγίας 2013/33, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, έχει την έννοια ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να προβλέπει, μεταξύ των κυρώσεων που δύνανται να επιβληθούν σε αιτούντα σε περίπτωση σοβαρής παράβασης των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας καθώς και σε περίπτωση επίδειξης ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς, κύρωση συνιστάμενη στην ανάκληση, έστω και προσωρινή, των υλικών συνθηκών υποδοχής, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχεία στ' και ζ', της οδηγίας αυτής, οι οποίες αφορούν τη στέγαση, την τροφή ή την ένδυση, καθώς μια τέτοια κύρωση θα είχε ως αποτέλεσμα τη στέρηση από τον εν λόγω αιτούντα της δυνατότητας να αντιμετωπίσει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του. Η επιβολή άλλων κυρώσεων δυνάμει του ως άνω άρθρου 20, παράγραφος 4, πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να πληροί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 5 του άρθρου αυτού, ιδίως δε εκείνες που αφορούν τον σεβασμό της αρχής της αναλογικότητας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Όταν πρόκειται για ασυνόδετο ανήλικο, για την επιβολή των κυρώσεων αυτών, πρέπει, βάσει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη το μείζον συμφέρον του παιδιού»⁽¹⁹⁸⁾.

Επί του παρόντος, εκκρεμεί από τις 22 Νοεμβρίου 2018 ενώπιον του ΔΕΕ η υπόθεση **FW, GY κατά UTG**. Το Tribunale Amministrativo Regionale per la Toscana (αιτούν δικαστήριο) υπέβαλε στο ΔΕΕ τα ακόλουθα ερωτήματα:

«Αντιτίθεται το άρθρο 20, παράγραφος 4, της οδηγίας [2013/33/ΕΕ] σε ερμηνεία του άρθρου 23 του νομοθετικού διατάγματος 142/2015 υπό την έννοια ότι ακόμη και πράξεις που συνιστούν παράβαση γενικών κανόνων δικαίου, οι οποίες δεν προβλέπονται ειδικώς στους κανονισμούς των κέντρων υποδοχής, μπορούν να συνιστούν σοβαρή παράβαση των κανονισμών αυτών εάν είναι ικανές να θίξουν την εύρυθμη συμβίωση στις εγκαταστάσεις υποδοχής; [...] Για την περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, υποβάλλεται στην κρίση του Δικαστηρίου το ακόλουθο ερώτημα: [...] Αντιτίθεται το άρθρο 20, παράγραφος 4, της οδηγίας [2013/33/ΕΕ] σε ερμηνεία του άρθρου 23 του νομοθετικού διατάγματος 142/2015 υπό την έννοια ότι για την ανάκληση της υπαγωγής στα μέτρα υποδοχής μπορούν να ληφθούν υπόψη και πράξεις του αιτούντος διεθνή προστασία οι οποίες δεν συνιστούν αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του κράτους μέλους, εάν είναι πάντως ικανές να θίξουν την εύρυθμη συμβίωση στην εγκατάσταση στην οποία αυτός έχει τοποθετηθεί;»⁽¹⁹⁹⁾.

Σε εθνικό επίπεδο, στην Ιταλία, το περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο της Τοσκάνης εξέδωσε απόφαση στις 11 Δεκεμβρίου 2018 σχετικά με υπόθεση που αφορούσε την ανάκληση των συνθηκών υποδοχής για δύο αιτούντες διεθνή προστασία που ζούσαν

⁽¹⁹⁷⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 50.

⁽¹⁹⁸⁾ ΔΕΕ, 2019, Haqbin, ό.π., υποσημείωση 37, σκέψη 56.

⁽¹⁹⁹⁾ ΔΕΕ, αίτηση προδικαστικής αποφάσεως (εκκρεμεί), FW, GY κατά U.T.G., C-726/18, που υποβλήθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2018.

σε κέντρο υποδοχής. Η ανάκληση αποφασίστηκε για τους ακόλουθους λόγους: είχαν οργανώσει διαμαρτυρία στο κέντρο υποδοχής, απειλώντας τον διευθυντή και εμποδίζοντας την έξοδό του από το κτίριο. Γενικότερα, αγνόησαν τις παρατηρήσεις του προσωπικού και αρνήθηκαν να υπογράψουν το κανονιστικό πλαίσιο του κέντρου που επιβάλλει τις βραδινές ώρες επιστροφής και τα μαθήματα ιταλικής γλώσσας. Το δικαστήριο τονίζει ότι μόνη η διαμαρτυρία, χωρίς περαιτέρω ανάλυση της πραγματικής κατάστασης, δεν θα μπορούσε να αποτελέσει νόμιμο λόγο ανάκλησης των συνθηκών υποδοχής. Προσέθεσε ότι οι αρχές θα έπρεπε να διαβουλευτούν με τους εκπροσώπους του κέντρου υποδοχής προκειμένου να κατανοήσουν το γενικό πλαίσιο αυτής της τεταμένης κατάστασης στο κέντρο ⁽²⁰⁰⁾.

7.3. Απαιτήσεις όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων

Όπως προβλέπεται στο άρθρο 20 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), ο περιορισμός ή η ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά τη λήψη αιτιολογημένης απόφασης σε ατομική, αντικειμενική και αμερόληπτη βάση. Όπως προαναφέρθηκε στη σχετική απόφαση του ολλανδικού Συμβουλίου της Επικρατείας, όσον αφορά τις μεταγενέστερες αιτήσεις, αυτό σημαίνει ότι δεν επιτρέπεται η γενική εξαίρεση ορισμένων ομάδων αιτούντων.

Κατά τη λήψη αποφάσεων για τον περιορισμό ή την ανάκληση των υλικών συνθηκών υποδοχής, τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους τους αιτούντες. Αυτό σημαίνει γενικά ότι τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίσουν ή να ανακαλέσουν τις υλικές συνθήκες υποδοχής μόνον όταν αποδεικνύεται ότι ο αιτών διαθέτει επαρκείς πόρους για να συντηρηθεί ⁽²⁰¹⁾. Η UNHCR συμφωνεί και σημειώνει ότι η διατήρηση κατάλληλου βιοτικού επιπέδου δεν θα είναι εφικτή σε μια κατάσταση κατά την οποία οι συνθήκες υποδοχής ανακαλούνται όταν το άτομο διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους ⁽²⁰²⁾.

⁽²⁰⁰⁾ Ιταλία, Διοικητικό Δικαστήριο Τοσκάνης (II Tribunale Amministrativo Regionale per la Toscana), απόφαση αριθ. 1128/2018, 11 Δεκεμβρίου 2018 (η υπόθεση είναι διαθέσιμη στα ιταλικά).

⁽²⁰¹⁾ Βλέπε επίσης Velluti, S., «The revised Reception Conditions Directive and adequate and dignified material reception conditions for those seeking international protection», *International Journal of Migration and Border Studies*, τόμος 2, αριθ. 3, 2016, σ. 6.

⁽²⁰²⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 49.

8. Κράτηση

Περαιτέρω πληροφορίες και συζητήσεις σχετικά με την κράτηση αιτούντων άσυλο βάσει της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) διατίθενται στην έκδοση της ΕΑΣΟ, [Κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου — Δικαστική ανάλυση, 2019](#).

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει ένα λεπτομερές σύνολο κανόνων για την κράτηση.

Η αφετηρία είναι η αιτιολογική σκέψη 15 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), στην οποία τονίζεται ότι ένα πρόσωπο «δεν θα πρέπει να κρατείται απλώς και μόνον επειδή επιζητεί διεθνή προστασία» και ότι «η κράτηση αιτούντων θα πρέπει να είναι δυνατή μόνον σε σαφώς καθορισμένες, εξαιρετικές περιστάσεις οι οποίες προβλέπονται στην παρούσα οδηγία και να διέπεται από την αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας όσον αφορά τόσο τον τρόπο όσο και τον σκοπό της εν λόγω κράτησης». Οι αρχές αυτές απηχούν τις νομικές υποχρεώσεις που ορίζονται στη Σύμβαση για τους πρόσφυγες, η οποία προβλέπει προστασία έναντι της ποινικοποίησης των προσφύγων και προστασία των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Επιπλέον, σε περίπτωση που ένας αιτών τελεί υπό κράτηση, θα πρέπει να έχει αποτελεσματική πρόσβαση στις αναγκαίες διαδικαστικές εγγυήσεις, όπως το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον εθνικής δικαστικής αρχής.

Η κράτηση επιτρέπεται αποκλειστικά για έξι λόγους που πρέπει να «προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο» (άρθρο 8 παράγραφος 3). Στην υπόθεση **J.N.** το ΔΕΕ αποσαφήνισε τους λόγους κράτησης, ιδίως όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας και τις εξαιρετικές περιστάσεις υπό τις οποίες προβλέπεται κράτηση των αιτούντων άσυλο. Αποφάνθηκε ρητώς ότι η κράτηση μπορεί να επιλεγεί μόνο όταν κριθεί αναγκαία, εύλογη βάσει όλων των περιστάσεων και ανάλογη προς έναν θεμιτό σκοπό ⁽²⁰³⁾.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επιβάλλει στα κράτη μέλη να εξετάζουν εναλλακτικά της κράτησης μέτρα προτού θέσουν αιτούντες άσυλο υπό κράτηση (άρθρο 8 παράγραφος 2). Επιπλέον, το άρθρο 8 παράγραφος 4 θεσπίζει έναν ανοικτό κατάλογο εναλλακτικών μέτρων και προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το εθνικό δίκαιο να προβλέπει κανόνες που αφορούν εναλλακτικές της κράτησης λύσεις.

Στο άρθρο 9 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) τονίζεται ότι η κράτηση αιτούντος διεθνή προστασία πρέπει να έχει τη μικρότερη δυνατή διάρκεια και να εφαρμόζεται μόνο «για όσο διάστημα ισχύουν οι λόγοι που καθορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 3». Η δικαιολογημένη διάρκεια κράτησης διαφοροποιείται ανάλογα με τους λόγους και τον στόχο της κράτησης. Στην υπόθεση **K.** το ΔΕΕ επιβεβαίωσε ότι κάθε ένας από τους λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 8 παράγραφος 3 ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένη ανάγκη και έχει, εξ αυτού, αυτοτελή χαρακτήρα ⁽²⁰⁴⁾. Επιπλέον, στην υπόθεση **Kadzoev** ⁽²⁰⁵⁾ το ΔΕΕ κατέστησε σαφές ότι το χρονικό διάστημα κράτησης βάσει νομοθετικής διάταξης που αφορά τους αιτούντες διεθνή προστασία δεν μπορεί να θεωρηθεί ως χρόνος κράτησης ενόψει απομάκρυνσης κατά την έννοια του άρθρου 15 της οδηγίας για την επιστροφή. Έκρινε ότι η κράτηση παύει να δικαιολογείται και ο ενδιαφερόμενος πρέπει να απολύεται αμέσως

⁽²⁰³⁾ ΔΕΕ, 2016, J.N., ό.π., υποσημείωση 27.

⁽²⁰⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, **K. κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie**, C-18/16, EU:C:2017:680, σκέψη 42.

⁽²⁰⁵⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 30ης Νοεμβρίου 2009, **Kadzoev**, C-357/09, EU:C:2009:741, σκέψη 67.

όταν καθίσταται πρόδηλο ότι δεν υφίσταται πλέον λογικά προοπτική απομάκρυνσης για νομικούς ή άλλους λόγους. Επισημαίνεται επίσης ότι τόσο η αρχική κράτηση όσο και η παράταση της κράτησης έχουν ως αποτέλεσμα τη στέρηση της ελευθερίας των αιτούντων διεθνή προστασία και, συνεπώς, είναι αναλόγου φύσεως.

Η οδηγία, η οποία είναι νέα στο δίκαιο της ΕΕ στον τομέα του ασύλου, ορίζει ρητά τις «Εγγυήσεις για κρατούμενους αιτούντες». Σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), οι διοικητικές διαδικασίες που συνδέονται με τους λόγους κράτησης που καθορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 3 εκτελούνται «χωρίς περιττές καθυστερήσεις». Η έννοια της «δέουσας επιμέλειας» καθορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 16. Καθυστερήσεις των διοικητικών διαδικασιών που δεν μπορούν να αποδοθούν στον αιτούντα διεθνή προστασία δεν δικαιολογούν συνέχιση της κράτησης. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 2, η κράτηση αιτούντος διεθνή προστασία διατάσσεται εγγράφως από τις δικαστικές ή διοικητικές αρχές. Στη διαταγή κράτησης αναφέρονται οι πραγματικοί και νομικοί λόγοι στους οποίους αυτή βασίζεται. Βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη προβλέπουν την ταχεία δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης αυτεπαγγέλτως και/ή κατόπιν αιτήσεως του αιτούντος διεθνή προστασία. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 6 πρώτο εδάφιο, σε περιπτώσεις δικαστικής επανεξέτασης της διαταγής κράτησης που προβλέπονται στο άρθρο 9 παράγραφος 3, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες διεθνή προστασία που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση. Το άρθρο 26 παράγραφος 2 επεκτείνει την πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση κατόπιν αιτήματος σε περιπτώσεις προσφυγής ή επανεξέτασης ενώπιον δικαστικής αρχής, στον βαθμό που αυτή η βοήθεια είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της ουσιαστικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) καθορίζει επίσης τις «Συνθήκες κράτησης», καθώς και ειδικές διατάξεις σχετικά με την «Κράτηση ευάλωτων ατόμων και αιτούντων με ειδικές ανάγκες υποδοχής». Όπως προβλέπεται στο άρθρο 10 παράγραφος 1, η κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία γίνεται, κατά κανόνα, σε ειδικές εγκαταστάσεις κράτησης. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό, οι αιτούντες που τελούν υπό κράτηση κρατούνται χωριστά από κρατούμενους του κοινού δικαίου και άλλους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι δεν έχουν υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, το άρθρο 21 παράγραφος 1 και η αιτιολογική σκέψη 14 προβλέπουν ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση των αιτούντων με ειδικές ανάγκες υποδοχής. Το άρθρο 10 καθορίζει ειδικές απαιτήσεις για την περίπτωση των αιτούντων διεθνή προστασία που τελούν υπό κράτηση, ανάλογα με την ιδιότητά τους ως μελών συγκεκριμένης ευάλωτης ομάδας. Επιπλέον, η ενότητα της οικογένειας θα πρέπει να διατηρηθεί στο μέτρο του δυνατού (άρθρο 12). Το άρθρο 10 παράγραφοι 3 και 4 ορίζει ότι τα πρόσωπα που εκπροσωπούν την UNHCR ή οργάνωση που δραστηριοποιείται στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους για λογαριασμό της UNHCR, βάσει συμφωνίας με το εν λόγω κράτος μέλος, έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν και να επισκέπτονται τους αιτούντες διεθνή προστασία σε συνθήκες που σέβονται τα δικαιώματα ιδιωτικού βίου.

9. Διαδικαστικές εγγυήσεις και δικαίωμα προσφυγής

Άρθρο 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«1. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν τους αιτούντες, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν υπερβαίνει τις δεκαπέντε ημέρες από την υποβολή της αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, τουλάχιστον για τις τυχόν παροχές που προβλέπονται και για τις υποχρεώσεις προς τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται σε σχέση με τις συνθήκες υποδοχής.

Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι αιτούντες ενημερώνονται για τις οργανώσεις ή τις ομάδες προσώπων που παρέχουν ειδική νομική βοήθεια και για τις οργανώσεις οι οποίες δύνανται να συνδράμουν ή να ενημερώνουν τους αιτούντες για τις υπάρχουσες συνθήκες υποδοχής τους, συμπεριλαμβανομένης της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η κατά την παράγραφο 1 ενημέρωση παρέχεται γραπτώς και σε γλώσσα που κατανοεί ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοεί ο αιτών. Κατά περίπτωση, η ενημέρωση αυτή μπορεί να παρέχεται και προφορικώς.»

Άρθρο 6 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, εντός τριών ημερών από την πρώτη υποβολή αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, χορηγείται στον αιτούντα έγγραφο το οποίο εκδίδεται στο όνομά του/της και το οποίο πιστοποιεί ότι πρόκειται για αιτούντα ή ότι του/της επιτρέπεται να παραμείνει στο έδαφος του κράτους μέλους επί όσο διάστημα εκκρεμεί ή εξετάζεται η αίτησή του/της.

Αν το πρόσωπο αυτό δεν μπορεί να κυκλοφορεί ελεύθερα στο σύνολο ή σε τμήμα του εδάφους του κράτους μέλους, το έγγραφο πιστοποιεί επίσης το γεγονός αυτό.

2. Τα κράτη μέλη δύνανται να αποκλείουν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου όταν ο αιτών κρατείται και εφόσον διαρκεί η εξέταση αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας που έχει ασκηθεί στα σύνορα ή στο πλαίσιο διαδικασίας με την οποία κρίνεται το δικαίωμα του αιτούντος να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους. Σε ειδικές περιπτώσεις, τα κράτη μέλη δύνανται, καθόσο χρόνο διαρκεί η εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, να παρέχουν στους αιτούντες άλλα αποδεικτικά ισοδύναμα προς το έγγραφο που αναφέρεται στην παράγραφο 1.

3. Το έγγραφο που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν χρειάζεται να πιστοποιεί την ταυτότητα του αιτούντος.

4. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα για να παρέχουν στους αιτούντες το έγγραφο που αναφέρεται στην παράγραφο 1, το οποίο πρέπει να ισχύει καθόσο χρόνο οι αιτούντες επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

5. Τα κράτη μέλη χορηγούν στους αιτούντες ταξιδιωτικό έγγραφο οσάκις ανακύπτουν σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι οι οποίοι υπαγορεύουν την παρουσία τους σε άλλο κράτος.

6. Τα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν περιττή ή δυσανάλογη υποχρέωση υποβολής επισήμων εγγράφων ή άλλες διοικητικές διατυπώσεις στους αιτούντες πριν τους χορηγήσουν τα δικαιώματα τα οποία δικαιούνται δυνάμει της παρούσας οδηγίας, απλώς και μόνον επειδή οι αιτούντες ζητούν να τους παρασχεθεί διεθνής προστασία.»

Άρθρο 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις όσον αφορά την παροχή, την απόσυρση ή τον περιορισμό πλεονεκτημάτων κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας ή οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 7, οι οποίες θίγουν ατομικά τους αιτούντες, να μπορούν να προσβάλλονται με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο. Στον τελευταίο βαθμό τουλάχιστον χορηγείται η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, ενώπιον δικαστικής αρχής.

2. Σε περιπτώσεις προσφυγής ή επανεξέτασης ενώπιον δικαστικής αρχής που αναφέρεται στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι διατίθενται κατόπιν αιτήματος δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση, στον βαθμό που αυτή η βοήθεια είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της ουσιαστικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Τούτο περιλαμβάνει τουλάχιστον την κατάρτιση των απαιτούμενων διαδικαστικών εγγράφων και τη συμμετοχή εξ ονόματος του αιτούντος σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον των δικαστικών αρχών.

Η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση παρέχονται από κατάλληλα ειδικευμένα πρόσωπα, εφόσον είναι αποδεκτά ή αναγνωρίζονται βάσει του εθνικού δικαίου, τα συμφέροντα των οποίων δεν συγκρούονται ή δεν θα μπορούσαν δυνητικά να συγκρούονται με εκείνα του αιτούντος.

3. Τα κράτη μέλη δύνανται επίσης να προβλέπουν ότι δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση παρέχεται:

α) μόνο σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους· και/ή

β) μόνο μέσω των υπηρεσιών που παρέχονται από τους νομικούς ή άλλους συμβούλους που καθορίζονται ειδικά από το εθνικό δίκαιο για συνδρομή και εκπροσώπηση των αιτούντων.

Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι δεν θα πρέπει να παρέχεται δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση εάν μια αρμόδια αρχή θεωρεί ότι η προσφυγή ή επανεξέταση δεν έχει πραγματικές πιθανότητες επιτυχίας. Σ' αυτήν την περίπτωση, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μην περιορίζεται αυθαιρέτως η νομική συνδρομή και εκπροσώπηση και να μην εμποδίζεται η ουσιαστική πρόσβαση του αιτούντος στη δικαιοσύνη.

4. Επιπλέον, τα κράτη μέλη μπορούν:

α) να επιβάλλουν χρηματικά και/ή χρονικά όρια στην παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης, εφόσον τα όρια αυτά δεν περιορίζουν αυθαιρέτως την πρόσβαση σε νομική συνδρομή και εκπροσώπηση·

β) να προβλέπουν ότι, όσον αφορά τα τέλη και άλλα έξοδα, η μεταχείριση των αιτούντων δεν θα είναι ευνοϊκότερη από εκείνη που επιφυλάσσεται κατά γενικό κανόνα στους υπηκόους τους σε θέματα σχετικά με τη νομική συνδρομή.

5. Τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν να τους επιστραφεί το σύνολο ή μέρος των καταβληθέντων εξόδων, εάν και από τη στιγμή που έχει βελτιωθεί σημαντικά η οικονομική κατάσταση του αιτούντος ή εάν η απόφαση καταβολής αυτών των εξόδων είχε ληφθεί με βάση ψευδείς πληροφορίες που είχε δώσει ο αιτών.

6. Οι διαδικασίες πρόσβασης σε νομική αρωγή και εκπροσώπηση καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο.»

9.1. Εισαγωγή

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) παρέχει στους αιτούντες διεθνή προστασία διάφορες διαδικαστικές εγγυήσεις, καθώς και δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Οι εγγυήσεις περιλαμβάνουν το δικαίωμα ενημέρωσης για πρόσβαση στις παροχές των συνθηκών υποδοχής [άρθρο 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)] και τη χορήγηση εγγράφου που πιστοποιεί ότι πρόκειται για αιτούντα [άρθρο 6 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)]. Οι δικαστικές εγγυήσεις περιλαμβάνουν επίσης τη δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, τουλάχιστον στον τελευταίο βαθμό, ενώπιον δικαστικής αρχής, με την πρόσθετη δυνατότητα δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης [άρθρο 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)].

9.2. Πρόσβαση στις συνθήκες υποδοχής — διαδικαστικές εγγυήσεις

9.2.1. Η υποχρέωση ενημέρωσης του αιτούντος

9.2.1.1. Εντός 15 ημερών από την υποβολή της αίτησης

Άρθρο 5 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη ενημερώνουν τους αιτούντες, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν υπερβαίνει τις δεκαπέντε ημέρες από την υποβολή της αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, τουλάχιστον για τις τυχόν παροχές που προβλέπονται και για τις υποχρεώσεις προς τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται σε σχέση με τις συνθήκες υποδοχής.»

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν ορίζει χρονοδιάγραμμα για την υποβολή της αίτησης. Ωστόσο, στην ΟΔΑ (αναδιατύπωση), το άρθρο 6 προβλέπει χρονοδιάγραμμα 3-10 εργάσιμων ημερών μεταξύ της υποβολής και της καταχώρισης της αίτησης διεθνούς προστασίας.

Όσον αφορά αυτές τις διαφορετικές διατυπώσεις, το ΔΕΕ εξήγησε σχετικά με την υπόθεση **Mengesteab** ότι:

«Ειδικότερα, το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III αναφέρεται, σε διάφορες γλωσσικές αποδόσεις, αδιακρίτως, σε “υποβολή” και σε “κατάθεση” αιτήσεως διεθνούς προστασίας, ενώ, σε άλλες γλωσσικές αποδόσεις, αναφέρεται αποκλειστικά είτε στην “υποβολή” είτε στην “κατάθεση” μιας τέτοιας αιτήσεως. Ομοίως, οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνται εναλλακτικά στις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, του άρθρου 14, παράγραφος 2, και του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/33» ⁽²⁰⁶⁾.

9.2.1.2. Ενημέρωση παρεχόμενη γραπτώς, σε γλώσσα που κατανοεί ο αιτών

Το άρθρο 5 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι «η κατά την παράγραφο 1 ενημέρωση παρέχεται γραπτώς και σε γλώσσα που κατανοεί ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοεί ο αιτών». Η εν λόγω διάταξη επιτρέπει επίσης την προφορική παροχή της ενημέρωσης αυτής, κατά περίπτωση.

Οι αιτούντες άσυλο συχνά δεν κατανοούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με τις συνθήκες υποδοχής, για διάφορους λόγους: αναλφαβητισμός, γλωσσικά εμπόδια, διατύπωση ή άλλες ατομικές περιστάσεις που σχετίζονται ιδίως με την ηλικία και το φύλο τους ⁽²⁰⁷⁾.

Στην υπόθεση **M.S.S.**, το ΕΔΔΑ υπογράμμισε το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν είχε ενημερωθεί δεόντως για τις δυνατότητες φιλοξενίας, με αποτέλεσμα παρατεταμένη υλική στέρηση, γεγονός που συνιστά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ υπογράμμισε ότι το ενημερωτικό φυλλάδιο που παρέχεται στους αιτούντες άσυλο στη Γερμανία δεν αναφέρει ότι οι αιτούντες άσυλο μπορούν να δηλώσουν στην αστυνομία ότι είναι άστεγοι ούτε περιέχει πληροφορίες σχετικά με τη φιλοξενία. Το δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι η κοινοποίηση που έλαβε ο προσφεύγων σχετικά με την υποχρέωσή του να δηλώσει τη διεύθυνση διαμονής του στην αστυνομία ήταν «διφορούμενη και δεν μπορεί να θεωρηθεί εύλογα ως επαρκής πληροφορία». Συνήγαγε ότι ο προσφεύγων σε καμία στιγμή δεν ενημερώθηκε δεόντως για τις δυνατότητες φιλοξενίας που του προσφέρονταν, αν υποθεθεί ότι υπήρχαν πραγματικά ⁽²⁰⁸⁾.

⁽²⁰⁶⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, *Mengesteab κατά Γερμανίας*, C-670/16, EU:C:2017:587, σκέψη 100.

⁽²⁰⁷⁾ UNHCR, *UNHCR comments on the European Commission's amended recast proposal for a directive of the European Parliament and the Council laying down standards for the reception of asylum-seekers*, 2012, σ. 5.

⁽²⁰⁸⁾ ΕΔΔΑ, 2011, *M.S.S.*, ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 257.

Άρθρο 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«1. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν τους αιτούντες, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν υπερβαίνει τις δεκαπέντε ημέρες από την υποβολή της αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, τουλάχιστον για τις τυχόν παροχές που προβλέπονται και για τις υποχρεώσεις προς τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται σε σχέση με τις συνθήκες υποδοχής.

Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι αιτούντες ενημερώνονται για τις οργανώσεις ή τις ομάδες προσώπων που παρέχουν ειδική νομική βοήθεια και για τις οργανώσεις οι οποίες δύνανται να συνδράμουν ή να ενημερώνουν τους αιτούντες για τις υπάρχουσες συνθήκες υποδοχής τους, συμπεριλαμβανομένης της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η κατά την παράγραφο 1 ενημέρωση παρέχεται γραπτώς και σε γλώσσα που κατανοεί ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοεί ο αιτών. Κατά περίπτωση, η ενημέρωση αυτή μπορεί να παρέχεται και προφορικά.»

Το άρθρο 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) θα πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 21 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

9.2.2. Υποχρέωση χορήγησης στον αιτούντα εγγράφου σχετικά με το καθεστώς του

Το άρθρο 6 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να χορηγούν έγγραφο στον αιτούντα εντός 3 ημερών από την υποβολή αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας. Το έγγραφο αυτό πρέπει να πιστοποιεί ότι πρόκειται για αιτούντα και ότι του επιτρέπεται να παραμείνει στο έδαφος του κράτους μέλους επί όσο διάστημα εκκρεμεί ή εξετάζεται η αίτησή του.

Το άρθρο 6 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από την υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 όταν ο αιτών κρατείται και εφόσον διαρκεί η εξέταση αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας που έχει ασκηθεί στα σύνορα ή στο πλαίσιο διαδικασίας με την οποία κρίνεται το δικαίωμα του αιτούντος να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους. Το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι «[σ]ε ειδικές περιπτώσεις, τα κράτη μέλη δύνανται, καθόσο χρόνο διαρκεί η εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, να παρέχουν στους αιτούντες άλλα αποδεικτικά ισοδύναμα προς το έγγραφο που αναφέρεται στην παράγραφο 1».

Το άρθρο 6 παράγραφος 4 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι το έγγραφο που χορηγείται στους αιτούντες «ισχύει καθόσο χρόνο οι αιτούντες επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους μέλους».

Η παροχή αποδεικτικού καταχώρισης ενός προσώπου ως αιτούντος διεθνή προστασία αποτελεί αναγκαίο βήμα ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι αιτούντες δικαιούνται τις παροχές που προβλέπονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Ωστόσο, ένα τέτοιο έγγραφο δεν επαρκεί για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης σε όλες τις συνθήκες υποδοχής. Στην

υπόθεση **M.S.S.**, το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι το έγγραφο που δόθηκε στον προσφεύγοντα, μια ροζ κάρτα, δεν είχε «οποιαδήποτε χρησιμότητα στην πράξη», ιδίως με δεδομένα τα «διοικητικά εμπόδια» και τις «προσωπικές δυσκολίες που οφείλονται στη μη γνώση της [...] γλώσσας από τον προσφεύγοντα και στην απουσία οποιουδήποτε υποστηρικτικού δικτύου και λόγω της γενικότερης οικονομικής κρίσης»⁽²⁰⁹⁾. Ειδικότερα, το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι ενώ «ο νόμος προβλέπει ότι, εφοδιασμένοι με την ροζ κάρτα, οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, [...] στην πράξη, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας έχει τόσα διοικητικά εμπόδια που δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ρεαλιστική εναλλακτική λύση».

Το άρθρο 6 παράγραφος 6 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη:

«[...] δεν επιβάλλουν περιττή ή δυσανάλογη υποχρέωση υποβολής επισήμων εγγράφων ή άλλες διοικητικές διατυπώσεις στους αιτούντες πριν τους χορηγήσουν τα δικαιώματα τα οποία δικαιούνται δυνάμει της παρούσας οδηγίας, απλώς και μόνον επειδή οι αιτούντες ζητούν να τους παρασχεθεί διεθνής προστασία».

Η διάταξη αυτή θεωρείται ότι συνάδει με το άρθρο 6 της Σύμβασης για τους πρόσφυγες⁽²¹⁰⁾.

9.3. Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για ευάλωτα πρόσωπα

9.3.1. Η αναγνώριση των προσώπων με ειδικές ανάγκες

Ο προσδιορισμός των ειδικών αναγκών δεν αποτελεί διαδικαστική εγγύηση. Ωστόσο, το άρθρο 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να «λαμβάνουν υπόψη» την ειδική κατάσταση των ευάλωτων προσώπων, ενώ το άρθρο 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζει τον τρόπο με τον οποίο διενεργείται η εν λόγω εκτίμηση «για την αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 21». Σύμφωνα με το άρθρο 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), η εν λόγω εκτίμηση δρομολογείται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την άσκηση αίτησης για διεθνή προστασία.

Η εκτίμηση των ειδικών αναγκών υποδοχής ευάλωτων προσώπων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να επωφεληθούν από τις ειδικές εγγυήσεις που προβλέπονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Αποτελεί βασικό στοιχείο χωρίς το οποίο θα έχαναν κάθε νόημα οι διατάξεις της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) που αποσκοπούν στην ειδική μεταχείριση των προσώπων αυτών⁽²¹¹⁾.

Αιτιολογική σκέψη 14 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Η υποδοχή προσώπων με ειδικές ανάγκες υποδοχής θα πρέπει να αποτελεί **πρωταρχικό μέλημα** των εθνικών αρχών, ώστε να **διασφαλίζεται** ότι η υποδοχή τους **έχει σχεδιασθεί ειδικά με σκοπό την κάλυψη των ειδικών αναγκών υποδοχής.**»

⁽²⁰⁹⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72, σκέψη 261.

⁽²¹⁰⁾ UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015, σ. 12.

⁽²¹¹⁾ Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 2003/9/ΕΚ, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, COM(2007) 745 της 26ης Νοεμβρίου 2007, σ. 9.

Άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Για την αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 21, τα κράτη μέλη **εκτιμούν** κατά πόσον ο αιτών είναι αιτών με ειδικές ανάγκες υποδοχής. Τα κράτη μέλη **αναφέρουν επίσης τη φύση των αναγκών αυτών**. [...]»

Σκοπός της εκτίμησης αυτής είναι να διαπιστωθεί κατά πόσον ο αιτών διεθνή προστασία είναι πρόσωπο που δικαιούται ειδικές εγγυήσεις και να «προσδιοριστούν» επισήμως. Αυτός ο επίσημος «προσδιορισμός» σημαίνει ότι οι συνθήκες υποδοχής που παρέχονται στους αιτούντες μπορούν να προσαρμόζονται στην ευαλωτοτητά τους.

Το άρθρο 22 επιβάλλει στα κράτη μέλη τρεις υποχρεώσεις:

1. να **«εκτιμούν»** κατά πόσον ο αιτών είναι αιτών με ειδικές ανάγκες υποδοχής καταρτίζοντας εκτιμήσεις αναγκών (διαδικασίες)·
2. να **«αναφέρουν τη φύση των ειδικών αναγκών υποδοχής»** ευάλωτων προσώπων·
3. να εξασφαλίζουν την κατάλληλη παρακολούθηση της κατάστασης υποδοχής, λαμβάνοντας υπόψη τις πιθανώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των ευάλωτων προσώπων όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής.

Το άρθρο 22 παράγραφος 1 προβλέπει ότι η εν λόγω εκτίμηση μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο των ισχυουσών εθνικών διαδικασιών ή, όπως αναφέρεται στο άρθρο 22 παράγραφος 2, δεν χρειάζεται να λαμβάνει τη μορφή διοικητικής διαδικασίας. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 4, η εν λόγω εκτίμηση ισχύει με την επιφύλαξη της εκτίμησης των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την ΟΕΑΑ (αναδιατύπωση).

9.3.2. Εγγυήσεις σχετικά με το χρονοδιάγραμμα και την παρακολούθηση της εκτίμησης ευαλωτότητας

Άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Η εν λόγω εκτίμηση δρομολογείται εντός **εύλογου χρονικού διαστήματος** από την **άσκηση** αίτησης για διεθνή προστασία [...]»

Η εκτίμηση αυτή πρέπει να διενεργείται **το συντομότερο δυνατό** μετά την άσκηση της αίτησης, προκειμένου να διασφαλίζεται η άμεση στέγαση των ανθρώπων σε εγκαταστάσεις υποδοχής κατάλληλες για τις ειδικές ανάγκες τους.

Η έννοια του «**εύλογου**» χρονικού διαστήματος δεν έχει εξεταστεί ακόμη από το ΔΕΕ. Οι ειδικές ανάγκες θα πρέπει να εντοπίζονται σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας, καθώς διαφορετικά, ενδέχεται να παρεμποδίσουν σοβαρά την ικανότητα του αιτούντος να επικοινωνεί αποτελεσματικά και την ικανότητα των αρχών να συγκεντρώνουν αποδεικτικά στοιχεία, ή μπορεί να θέσει τους αιτούντες σε κίνδυνο σε συλλογικό κατάλυμα.

Υπάρχει στενή σύνδεση όσον αφορά τον έγκαιρο εντοπισμό ευάλωτων προσώπων στο πλαίσιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Το άρθρο 31 παράγραφος 7 στοιχείο β) της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) επιτρέπει στα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν την εκτίμηση που προβλέπεται στο άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) για να εντοπίζουν αιτούντες που χρειάζονται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις και να δίνουν προτεραιότητα στην εξέταση της αίτησής τους.

Το ΕΔΔΑ έχει τονίσει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διασφαλίζουν τη δυνατότητα υποβολής αίτησης από πρόσωπα που στερούνται δικαιοπρακτικής ικανότητας.

Στην υπόθεση **Rahimi κατά Ελλάδα** (212) το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απροθυμία του καθ' ου κράτους να ορίσει κηδεμόνα, μεταξύ άλλων, για να στηρίξει τον ανήλικο κατά την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας και να διασφαλίσει την αποτελεσματική υποδοχή του εν λόγω ασυνόδευτου ανήλικου, συνιστούσε παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Στην απόφαση για την υπόθεση **Α.Ε.Α. κατά Ελλάδα** (213), που αφορούσε ανήλικο, το ΕΔΔΑ αναφέρθηκε στα γλωσσικά εμπόδια και στα εμπόδια πρόσβασης στις απαραίτητες πληροφορίες, σε συμβουλές ειδικών και στις υλικές συνθήκες που μπορεί να αντιμετωπίσει ο αιτών. Τόνισε ότι για μεγάλο χρονικό διάστημα, μεταξύ Απριλίου 2009 και Μαρτίου 2012, ο εν λόγω ασυνόδευτος ανήλικος δεν είχε τη δυνατότητα να υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας, κυρίως διότι η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου ήταν πολύ περιορισμένη, ή ακόμη και αδύνατη.

Άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι εν λόγω ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζονται επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, **εάν καταστούν εμφανείς σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας ασύλου.**»

Η υποχρέωση να εξασφαλίζεται η αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών υποδοχής «**εάν καταστούν εμφανείς σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας ασύλου**» είναι σημαντική διότι, για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων η ντροπή ή η έλλειψη εμπιστοσύνης, οι αιτούντες διεθνή προστασία ενδέχεται να διστάζουν να αποκαλύψουν αμέσως ορισμένες εμπειρίες. Αυτό μπορεί να ισχύει για άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες μορφές ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας, αλλά και για άτομα ΛΟΑΔΜ που δεν αυτοπροσδιορίζονται, και η ικανότητά τους να προβάλουν τα στοιχεία της υπόθεσής τους μπορεί κατά συνέπεια να περιοριστεί σημαντικά (214).

Το ΔΕΕ, στην υπόθεση **A, B και C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie**, επισήμανε ότι:

«[...] η διαπίστωση ότι ο αιτών άσυλο είναι αναξιόπιστος η οποία στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στον λόγο ότι το πρόσωπο αυτό δεν αποκάλυψε τον γενετήσιο προσανατολισμό του την πρώτη φορά που του δόθηκε η ευκαιρία να εκθέσει τους

(212) ΕΔΔΑ, 2011, *Rahimi κατά Ελλάδα*, ό.π., υποσημείωση 88.

(213) ΕΔΔΑ, απόφαση της 15ης Μαρτίου 2018, *Α.Ε.Α. κατά Ελλάδα*, προσφυγή αριθ. 39034/12, ECLI:CE:ECHR:2018:0315JUD003903412, σκέψη 84.

(214) UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη διεθνή προστασία αριθ. 9: για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 2012, παράγραφος 59.

λόγους διώξεώς του είναι αντίθετη προς την απαίτηση περί της οποίας γίνεται λόγος στην προηγούμενη σκέψη [σχετικά με την ανάγκη να συνεκτιμώνται οι προσωπικές ή γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, και ειδικότερα η ευαισθησία του αιτούντος]» ⁽²¹⁵⁾.

Η **UNHCR** επισημαίνει επίσης ότι:

«[...] δεν θα πρέπει να επιρρίπτονται ευθύνες στους αιτούντες άσυλο για τη μεταγενέστερη αποκάλυψη τέτοιων εμπειριών ούτε να παρεμποδίζεται η πρόσβασή τους σε οποιαδήποτε ειδικά μέτρα στήριξης ή αναγκαία θεραπεία. Οι ειδικές ανάγκες που απορρέουν από τέτοιου είδους εμπειρίες θα πρέπει ιδανικά να εντοπίζονται σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας, καθώς διαφορετικά ενδέχεται να παρεμποδίσουν σοβαρά την ικανότητα του αιτούντος να επικοινωνεί αποτελεσματικά, καθώς και την ικανότητα των αρχών να συγκεντρώνουν αποδεικτικά στοιχεία» ⁽²¹⁶⁾.

Επιπλέον, το **άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)** προβλέπει τα ακόλουθα.

Άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η υποστήριξη που παρέχεται σε αιτούντες με ειδικές ανάγκες υποδοχής σύμφωνα με την παρούσα οδηγία λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες υποδοχής τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου και μεριμνούν για την **κατάλληλη παρακολούθηση της κατάστασής τους.**»

Ανεξάρτητα από το πότε εντοπίζονται οι ανάγκες αυτές, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη στήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου και μεριμνούν για την κατάλληλη παρακολούθηση της κατάστασής τους.

9.3.3. Διαδικαστικές εγγυήσεις για ανηλίκους

Το άρθρο 23 παράγραφος 5 επιβάλλει μια ειδική διαδικαστική υποχρέωση στα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της περιόδου υποδοχής ανηλίκων. Ειδικότερα προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα ανήλικα τέκνα των αιτούντων ή οι ανήλικοι αιτούντες να διαμένουν με τους γονείς τους, τα ανήλικα άγαμα αδέρφια τους ή με τον ενήλικο που έχει την ευθύνη τους σύμφωνα με τον νόμο ή με την πρακτική του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον των εν λόγω ανηλίκων.

⁽²¹⁵⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, Α, Β, C κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-148/13 έως C-150/13, ΕΥ:C:2014:2406, σκέψη 71. Βλέπε επίσης σκέψη 72: «Το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/83 και το άρθρο 13, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/85 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε πρακτική κατά την οποία οι αρμόδιες εθνικές αρχές, στο πλαίσιο της ίδιας εκτιμήσεως, κρίνουν αναξιόπιστες τις δηλώσεις του αιτούντος άσυλο στηριζόμενες αποκλειστικά και μόνο στον λόγο ότι ο αιτών δεν επικαλέστηκε τον προβαλλόμενο γενετήσιο προσανατολισμό του την πρώτη φορά που του δόθηκε η ευκαιρία να εκθέσει τους λόγους διώξεώς του.»

⁽²¹⁶⁾ UNHCR, *UNHCR comments on the European Commission's amended recast proposal for a directive of the European Parliament and the Council laying down standards for the reception of asylum-seekers*, 2012, σ. 16–17.

9.4. Πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος προσφυγής βάσει του άρθρου 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, σύμφωνα με τις εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο·
- το δικαίωμα στην ισότητα των όπλων και στις κατ' αντιμωλία διαδικασίες·
- το δικαίωμα δικαστικής αρωγής·
- το δικαίωμα αμερόληπτης εξέτασης των υποθέσεων κάθε προσώπου·
- το δικαίωμα κάθε προσώπου να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

Το άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει το δικαίωμα προσφυγής κατά των ακόλουθων αποφάσεων, στο μέτρο που θίγουν ατομικά τους αιτούντες:

- όσον αφορά την παροχή, την απόσυρση ή τον περιορισμό πλεονεκτημάτων κατ' εφαρμογή της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)· ή
- αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), με τίτλο «Διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας».

9.4.1. Αποφάσεις όσον αφορά την παροχή, την απόσυρση ή τον περιορισμό πλεονεκτημάτων

Με ακριβή διατύπωση, το άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρεται σε υλικές και μη υλικές εγγυήσεις, καθώς και σε διαδικαστικές εγγυήσεις και στο επίπεδο των υποχρεώσεων των κρατών μελών να διασφαλίζουν στους αιτούντες άσυλο «αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης»⁽²¹⁷⁾. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έννοια αυτή είναι νομικά ασαφής και επιτρέπει στα κράτη μέλη να καθορίζουν το πεδίο εφαρμογής και το επίπεδο των υποχρεώσεών τους⁽²¹⁸⁾. Εάν το απαιτούμενο επίπεδο διαβίωσης δεν επιτυγχάνεται με τα πλεονεκτήματα που παρέχουν τα κράτη μέλη, ο αιτών μπορεί να επικαλεστεί παράβαση του άρθρου 1 του Χάρτη της ΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

Όσον αφορά την **περίοδο κατά την οποία πρέπει να χορηγούνται τα υλικά πλεονεκτήματα**, η αιτιολογική σκέψη 8 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρει ότι η οδηγία «θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια και τους τύπους διαδικασιών που αφορούν τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας, σε όλους τους χώρους και τις εγκαταστάσεις που φιλοξενούν αιτούντες». Το ΔΕΕ έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι ο σκοπός της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αποκλείει το ενδεχόμενο να στερηθεί ο αιτών τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζονται στην εν λόγω οδηγία, ακόμη και για προσωρινό χρονικό διάστημα μετά την υποβολή της αίτησης⁽²¹⁹⁾.

⁽²¹⁷⁾ ΔΕΕ, 2014 Saciri και Λουτοί, ό.π., υποσημείωση 55· ΔΕΕ, 2019, Jawo, ό.π., υποσημείωση 62. Για περισσότερα σχετικά με την αρχή του αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, βλέπε ενότητα 3 «Βασικές αρχές και ορισμοί».

⁽²¹⁸⁾ Tsourdi, E., «EU reception conditions: a dignified standard of living for asylum seekers?», στο Chetail, V., De Bruycker, P. και Maiani, F. (επιμ.), *Reforming the Common European Asylum System — The new European refugee law*, Brill Nijhoff, Boston, 2016, σ. 310.

⁽²¹⁹⁾ ΔΕΕ, 2012, Cîmăde και GISTI, ό.π., υποσημείωση 43, σκέψεις 36, 37 και 51· ΔΕΕ, 2014 Saciri και Λουτοί, ό.π., υποσημείωση 55, σκέψη 46.

9.4.2. Αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) σχετικά με τη «Διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας»

Το άρθρο 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιλαμβάνει μόνο μη δεσμευτικές διατάξεις αλλά, δεδομένου ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να περιορίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των αιτούντων, οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη βάσει των εν λόγω διατάξεων θίγουν τους αιτούντες ατομικά και, ως εκ τούτου, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση). Σύμφωνα με το άρθρο 7 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν για τον αιτούντα μια συγκεκριμένη περιοχή (άρθρο 7 παράγραφος 1), συγκεκριμένη κατοικία (άρθρο 7 παράγραφος 2) ή συγκεκριμένο τόπο διαμονής (άρθρο 7 παράγραφος 3). Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να αρνηθούν τη χορήγηση προσωρινής άδειας απομάκρυνσης από τον τόπο διαμονής. Επιπλέον, τα κράτη μέλη ζητούν από τους αιτούντες να γνωστοποιούν στις αρχές την τρέχουσα διεύθυνσή τους και να τις ενημερώνουν άμεσα για οποιαδήποτε μεταβολή της διεύθυνσης αυτής (άρθρο 7 παράγραφος 5). Ωστόσο, οι αιτούντες δεν χρειάζεται να ζητούν άδεια προκειμένου να παρουσιαστούν στις αρχές ή να εμφανιστούν ενώπιον δικαστηρίου, εφόσον η παρουσία τους είναι αναγκαία (άρθρο 7 παράγραφος 4).

9.5. Συνθήκες προσφυγής

Ενώ η αρχική ΟΣΥ προέβλεπε «προσφυγή ή επανεξέταση ενώπιον δικαστικής αρχής», η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επεκτείνει αυτό το ένδικο μέσο προβλέποντας, στο άρθρο 26 παράγραφος 1 τη δυνατότητα οι αποφάσεις «να προσβάλλονται με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο. Στον τελευταίο βαθμό τουλάχιστον χορηγείται η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, ενώπιον δικαστικής αρχής».

9.5.1. «Επανεξέταση για νομικούς ή πραγματικούς λόγους» βάσει του άρθρου 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Ο όρος «πραγματικοί και νομικοί λόγοι» χρησιμοποιείται επίσης στο άρθρο 9 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), το οποίο εφαρμόζεται σε περιπτώσεις κράτησης. Επιπλέον, το άρθρο 46 παράγραφος 3 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση) παρέχει εγγύηση στους αιτούντες δηλώνοντας ότι «η πραγματική προσφυγή [...] εξασφαλίζει πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων». Ωστόσο, το άρθρο 9 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν προβλέπει πλήρη και ex nunc εξέταση. Σύμφωνα με την υφιστάμενη νομολογία του ΔΕΕ, η πτυχή του ελέγχου «τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων», ή ακόμη και η «διεξοδική εξέταση όλων των γεγονότων και περιστάσεων», αποτελεί βασικό στοιχείο για την παροχή «αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας», όπως απαιτείται από το άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ.

9.5.2. «Ακρόαση ενώπιον δικαστικής αρχής» βάσει του άρθρου 26 παράγραφοι 1 και 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)

Στο άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και στο άρθρο 9 παράγραφοι 2 και 5 χρησιμοποιείται ο όρος «δικαστική αρχή» στο πλαίσιο προσφυγών ή επανεξέτασης, ενώ το άρθρο 47 παράγραφος 1 του Χάρτη της ΕΕ εγγυάται ρητά την προσφυγή «ενώπιον δικαστηρίου». Παρόμοια διατύπωση χρησιμοποιείται στο άρθρο 46 παράγραφος 1 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση).

Το άρθρο 26 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), το οποίο προβλέπει νομική συνδρομή και εκπροσώπηση «στον βαθμό που αυτή η βοήθεια είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της ουσιαστικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη», αντικατοπτρίζει την αρχή της πραγματικής προσφυγής, όπως ορίζεται στο άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεση κάθε προσώπου δίκαια και δημόσια «από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως». Μολονότι η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν αναφέρονται στην ΟΣΥ (αναδιατύπωση), ο όρος «ενώπιον δικαστικής αρχής» μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει τα στοιχεία «ανεξάρτητη και αμερόληπτη», δεδομένου ότι αποτελούν τυπικές προϋποθέσεις για την άσκηση πραγματικής προσφυγής⁽²²⁰⁾. Το ΔΕΕ, προκειμένου να εκτιμήσει αν ένα όργανο επανεξέτασης είναι δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη της ΕΕ, εξετάζει στοιχεία όπως «η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλία χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του»⁽²²¹⁾.

9.6. Το άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ και η δικονομική αυτονομία των κρατών μελών

Το άρθρο 26 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) δεν προβλέπει κανόνες για τη διαδικασία δικαστικής επανεξέτασης ή προσφυγής. Ωστόσο, οι εν λόγω κανόνες προβλέπονται στα άρθρα 19 έως 23 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση). Από την άλλη πλευρά, η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) παρέχει στα κράτη μέλη περιθώριο εκτίμησης, επισημαίνοντας ότι οι αποφάσεις προσβάλλονται «με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο» [άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)].

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, η δικονομική αυτονομία των εθνικών νομοθετών περιορίζεται ιδίως από τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας:

«[...] αν και στο εθνικό δίκαιο εναπόκειται, κατ' αρχήν, ο προσδιορισμός της ενεργητικής νομιμοποίησης και του εννόμου συμφέροντος ενός προσώπου για την άσκηση ένδικης προσφυγής, το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί, παρ' όλ' αυτά, η εθνική νομοθεσία να μη θίγει το δικαίωμα για αποτελεσματική ένδικη προστασία [...]. Πράγματι, στα κράτη μέλη εναπόκειται η θέσπιση συστήματος μέσω παροχής ενδίκου προστασίας και διαδικασιών που να καθιστά δυνατή τη διασφάλιση του σεβασμού του δικαιώματος αυτού [...]. Συναφώς, οι δικονομικές λεπτομέρειες

⁽²²⁰⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, RTL Belgium, C-517/09, EU:C:2010:821, σκέψη 38.

⁽²²¹⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2013, H.I.D., B.A. κατά Refugee Applications Commissioner, Refugee Appeals Tribunal, Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ιρλανδία, Attorney General, C-175/11, ECLI:EU:C:2013:45, σκέψεις 78–105.

σχετικά με ένδικες προσφυγές που σκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το κοινοτικό δίκαιο δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές απ' ό,τι αυτές που αφορούν παρόμοιες προσφυγές εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που έχουν απονεμηθεί από την κοινοτική έννομη τάξη (αρχή της αποτελεσματικότητας)»⁽²²²⁾.

Ένα παράδειγμα δικονομικής αυτονομίας είναι ο **βαθμός δικαιοδοσίας**. Όπως προαναφέρθηκε, το άρθρο 26 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) αναφέρει ότι «[σ]τον τελευταίο βαθμό τουλάχιστον χορηγείται η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, [...] ενώπιον δικαστικής αρχής». Ούτε η αρχική ΟΣΥ ούτε η ΟΣΥ (αναδιατύπωση) απαιτούν την ύπαρξη περισσότερων του ενός βαθμών δικαιοδοσίας, και ειδικότερα δεν προβλέπουν το πλεονέκτημα δύο βαθμών δικαιοδοσίας. Στην υπόθεση **Diouf**, που αφορούσε την αρχική ΟΔΑ, η οποία εγγυάται «το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου», το ΔΕΕ έκρινε ότι «[η] αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας παρέχει στον πολίτη δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο και όχι περισσότερους βαθμούς δικαιοδοσίας»⁽²²³⁾.

Οι **προθεσμίες άσκησης προσφυγής** μπορούν επίσης να τεθούν σε εφαρμογή με εθνικούς διαδικαστικούς κανόνες, στο μέτρο που «οι προθεσμίες αυτές δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η [ενωσιακή] έννομη τάξη»⁽²²⁴⁾. Από την άλλη πλευρά, απαιτούνται βραχύτερες προθεσμίες στις ταχείες διαδικασίες προκειμένου να διασφαλίζεται η ταχεία δικαστική επανεξέταση, για παράδειγμα σε περιπτώσεις κράτησης⁽²²⁵⁾.

9.7. Δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση

Το άρθρο 26 παράγραφος 3 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση. Μολονότι η ΟΣΥ (αναδιατύπωση), σε αντίθεση με το άρθρο 23 της ΟΔΑ (αναδιατύπωση), δεν ορίζει σαφώς τους όρους «νομική συνδρομή και εκπροσώπηση», η δεύτερη περίοδος του άρθρου 26 παράγραφος 2 προβλέπει μια ελάχιστη απαίτηση ορίζοντας ότι «[...] περιλαμβάνει τουλάχιστον την κατάρτιση των απαιτούμενων διαδικαστικών εγγράφων και τη συμμετοχή εξ ονόματος του αιτούντος σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον των δικαστικών αρχών» κατά τη διάρκεια της προαναφερθείσας διαδικασίας προσφυγής.

9.7.1. Δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση διαθέσιμη «κατόπιν αιτήματος»

Το άρθρο 26 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι «διατίθενται κατόπιν αιτήματος δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση, στον βαθμό που αυτή η βοήθεια είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της ουσιαστικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη». Το πρόσωπο που χρήζει νομικής συνδρομής πρέπει να υποβάλει τέτοιο «αίτημα» και, ως εκ τούτου, η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση δεν χορηγείται αυτεπαγγέλτως.

⁽²²²⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 13ης Μαρτίου 2007, *Unibet κατά Justitiekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163, σκέψεις 42 και 43.

⁽²²³⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 28ης Δεκεμβρίου 2011, *Brahim Samba Diouf κατά Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, EU:C:2011:524, σκέψη 69.

⁽²²⁴⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2009, υπόθεση C-63/08, *Virginie Pontin κατά T-Comalux SA*, C-63/08, EU:C:2009:666, σκέψη 48.

⁽²²⁵⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1988, *Bouamar κατά Βελγίου*, προσφυγή αριθ. 9106/80, ECLI:CE:ECHR:1988:0229JUD000910680, σκέψεις 60–63.

Προκειμένου να τηρείται η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της ΕΕ εν γένει και το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστική επανεξέταση, τα εμπόδια για ένα τέτοιο «αίτημα» δεν πρέπει να είναι πολύ μεγάλα. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, όπως αποφάνθηκε στην υπόθεση C-104/10, η εθνική νομοθεσία δεν μπορεί γενικά να επιβάλλει κανόνες οι οποίοι «διακυβεύ[ουν] την επίτευξη του σκοπού τον οποίο επιδιώκει η οδηγία αυτή και ως εκ τούτου να καθιστ[ούν] ιδίως την εν λόγω διάταξη άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας» ⁽²²⁶⁾. Η αρχή αυτή περιορίζει την αυτονομία των κρατών μελών στη συγκεκριμένη πτυχή των διαδικαστικών διατάξεων.

9.7.2. Πώς πρέπει να παρέχεται η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση;

Το άρθρο 26 παράγραφος 6 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζει ρητά ότι οι διαδικασίες πρόσβασης σε νομική αρωγή και εκπροσώπηση καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο. Αυτό παρέχει στα κράτη μέλη τη διακριτική ευχέρεια να ρυθμίζουν την παροχή νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης. Ωστόσο, οι μηχανισμοί πρόσβασης πρέπει να απαριθμούνται στο εθνικό δίκαιο.

Το άρθρο 26 παράγραφοι 3 έως 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) περιγράφει ορισμένες προϋποθέσεις τις οποίες μπορούν να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη στις εθνικές τους διατάξεις για την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης. Οι μη υποχρεωτικές ρήτρες του άρθρου 26 παράγραφος 3 στοιχεία α) και β) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) ορίζουν δύο προϋποθέσεις όσον αφορά το προσωπικό πεδίο εφαρμογής και τον χειρισμό της **δωρεάν νομικής συνδρομής**, τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιούν τα κράτη μέλη για την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής:

- όσον αφορά το προσωπικό πεδίο: «μόνο σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους» («έλεγχος πόρων»).
- όσον αφορά τον χειρισμό: περιορισμός σε «υπηρεσ[ίες] που παρέχονται από τους νομικούς ή άλλους συμβούλους που καθορίζονται ειδικά από το εθνικό δίκαιο για συνδρομή και εκπροσώπηση των αιτούντων».

9.7.2.1. «Έλεγχος πόρων»

Ο έλεγχος των πόρων περιλαμβάνει, ειδικότερα, την εκτίμηση των πόρων που διαθέτει ο αιτών, με σεβασμό στην ιδιωτική ζωή του αιτούντος, της οικογένειάς, των φίλων του και άλλων εμπλεκόμενων προσώπων. Στην υπόθεση αριθ. 8398/78, **Pakelli κατά Γερμανίας**, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι, κατά την εφαρμογή του ελέγχου πόρων, το πρόσωπο που ζητεί δωρεάν νομική συνδρομή φέρει το βάρος της απόδειξης ότι διαθέτει ανεπαρκείς πόρους. Ωστόσο, η πενία δεν χρειάζεται να αποδειχτεί «πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία»: μολονότι ο αιτών δεν είχε προσκομίσει σαφή αποδεικτικά στοιχεία για την έλλειψη οικονομικών πόρων, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρχε σειρά ενδείξεων που καθιστούσαν πολύ πιθανό να μην έχει όντως την οικονομική δυνατότητα να αναλάβει το κόστος της νομικής συνδρομής ⁽²²⁷⁾.

⁽²²⁶⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, Patrick Kelly κατά National University of Ireland, C-104/10, ECLI:EU:C:2011:506, σκέψη 34.

⁽²²⁷⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 25ης Απριλίου 1983, Pakelli κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 8398/78, ECLI:CE:ECHR:1983:0425JUD000839878, σκέψη 34.

Στην υπόθεση C-279/09, **DEB κατά Bundesrepublik Deutschland**, το ΔΕΕ παρέπεμψε στη νομολογία του ΕΔΔΑ ⁽²²⁸⁾ σχετικά με το ευεργέτημα πενίας υπό τη μορφή απαλλαγής:

«Όσον αφορά το ευεργέτημα πενίας υπό τη μορφή απαλλαγής από την καταβολή των εξόδων της διαδικασίας ή της *cautio judicatum solvi* πριν την άσκηση της αγωγής, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξέτασε επίσης το σύνολο των περιστάσεων προκειμένου να ελέγξει αν οι ισχύοντες περιορισμοί του δικαιώματος προσβάσεως στη δικαιοσύνη έθιγαν τον πυρήνα του δικαιώματος, αν με τους περιορισμούς αυτούς επιδιωκόταν θεμιτός σκοπός και αν μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού υφίστατο εύλογη σχέση αναλογικότητας» ⁽²²⁹⁾.

Τέλος, το άρθρο 9 παράγραφος 9 και το άρθρο 26 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να επιβάλουν ρήτρα επιστροφής «εάν και από τη στιγμή που έχει βελτιωθεί σημαντικά η οικονομική κατάσταση του αιτούντος ή εάν η απόφαση καταβολής αυτών των εξόδων είχε ληφθεί με βάση ψευδείς πληροφορίες που είχε δώσει ο αιτών».

9.7.2.2. «Καθορίζονται ειδικά για συνδρομή και εκπροσώπηση των αιτούντων»

Το άρθρο 26 παράγραφος 3 στοιχείο β) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), σχετικά με τον χειρισμό της νομικής συνδρομής μέσω ειδικευμένων νομικών ή άλλων συμβούλων, αντικατοπτρίζει την υποχρεωτική διάταξη του άρθρου 26 παράγραφος 2. Το άρθρο 26 παράγραφος 2 ορίζει τα εξής: «Η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση παρέχονται από κατάλληλα ειδικευμένα πρόσωπα, εφόσον είναι αποδεκτά ή αναγνωρίζονται βάσει του εθνικού δικαίου, τα συμφέροντα των οποίων δεν συγκρούονται ή δεν θα μπορούσαν δυνητικά να συγκρούονται με εκείνα του αιτούντος». Η απαίτηση αυτή εξασφαλίζει έναν ορισμένο βαθμό ποιότητας όσον αφορά τη συνδρομή ή την εκπροσώπηση των αιτούντων, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν πρόκειται για ευάλωτους αιτούντες. Για παράδειγμα, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχίας έκρινε ότι η παρουσία ΜΚΟ σε κέντρα κράτησης δεν επαρκούσε για την εκπλήρωση της υποχρέωσης του κράτους να εγγυάται την πρόσβαση σε νομική συνδρομή και εκπροσώπηση ⁽²³⁰⁾.

9.7.2.3. «Έλεγχος του βάσιμου της αίτησης»

Το άρθρο 26 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) προβλέπει ότι πρέπει να διατίθενται δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση «στον βαθμό που αυτή η βοήθεια είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της ουσιαστικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη». Ωστόσο, η εκπλήρωση αυτής της προϋπόθεσης δεν αρκεί για τη χορήγηση δωρεάν νομικής συνδρομής.

Η άλλη προϋπόθεση για τη λήψη νομικής συνδρομής είναι η μη υποχρεωτική εφαρμογή «ελέγχου του βάσιμου της αίτησης», που προβλέπεται στο άρθρο 26 παράγραφος 3 δεύτερο εδάφιο της ΟΣΥ (αναδιατύπωση), σύμφωνα με το οποίο «[τ]α κράτη μέλη μπορούν

⁽²²⁸⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 13ης Ιουλίου 1995, *Tolstoy -Miloslavsky κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, σειρά Α αριθ. 316-B, ECLI:CE:ECHR:1995:0713JUD001813991, σκέψεις 59–67· και ΕΔΔΑ, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2001, *Kreuz κατά Πολωνίας*, ECHR 2001-VI, ECLI:CE:ECHR:2001:0619JUD002824995, σκέψεις 54 και 55.

⁽²²⁹⁾ ΔΕΕ, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *DEB κατά Bundesrepublik Deutschland*, C-279/09, σκέψη 47.

⁽²³⁰⁾ Τσεχία, Συνταγματικό Δικαστήριο (*Ústavní soud*), Ι. ÚS 630/16, 29 Νοεμβρίου 2016.

να προβλέπουν ότι δεν θα πρέπει να παρέχεται δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση εάν μια αρμόδια αρχή θεωρεί ότι η προσφυγή ή επανεξέταση δεν έχει πραγματικές πιθανότητες επιτυχίας».

Στην υπόθεση **DEB κατά Bundesrepublik Deutschland**, το ΔΕΕ, παραπέμποντας στη νομολογία του ΕΔΔΑ, αποφάνθηκε τα εξής:

«Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [...] έκρινε ότι το κατά πόσον επιβάλλεται η παροχή του ευεργετήματος πενίας ώστε να είναι δίκαιη η δίκη πρέπει να κρίνεται σε σχέση με τα πραγματικά γεγονότα και τις ειδικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως και εξαρτάται ειδικότερα από τη σοβαρότητα του διακυβεύματος για τον προσφεύγοντα, από την πολυπλοκότητα του δικαίου και της διαδικασίας που εφαρμόζεται, καθώς και από την ικανότητα του προσφεύγοντος να υπερασπισθεί αποτελεσματικά την υπόθεσή του [...] Εντούτοις, μπορεί να λαμβάνονται υπόψη η οικονομική κατάσταση του διαδίκου ή η πιθανολογούμενη νίκη του στο πλαίσιο της δίκης» ⁽²³¹⁾.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, οι εθνικοί κανόνες πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι έλεγχοι του βάσιμου της αίτησης δεν έχουν ως αποτέλεσμα να στερούνται οι αιτούντες διεθνή προστασία τις διαδικαστικές εγγυήσεις ή την πραγματική πρόσβαση σε δικαστική επανεξέταση. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι η έλλειψη νομικής συνδρομής μπορεί να παρεμποδίσει την πρόσβαση σε προσφυγή κατά την έννοια του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ ⁽²³²⁾. Στην υπόθεση **A.A. κατά Ελλάδας**, το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι η έλλειψη νομικής συνδρομής σε κρατούμενο Παλαιστίνιο αιτούντα άσυλο καθιστούσε το ένδικο μέσο αμιγώς θεωρητικό, γεγονός που συνιστά παράβαση του άρθρου 5 παράγραφος 4 της ΕΣΔΑ ⁽²³³⁾. Το ΔΕΕ έκρινε επίσης ότι η πρόσβαση σε νομική συνδρομή αποτελεί σημαντική πτυχή της γενικής αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας βάσει του δικαίου της ΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη της ΕΕ:

«Συναφώς, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να ελέγξει αν οι προϋποθέσεις για την παροχή του ευεργετήματος πενίας συνιστούν περιορισμό του δικαιώματος προσβάσεως στη δικαιοσύνη θίγοντα τον ίδιο τον πυρήνα του, αν κατατείνουν στην επίτευξη θεμιτού σκοπού και αν μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας» ⁽²³⁴⁾.

⁽²³¹⁾ ΔΕΕ, 2010, DEB, ό.π., υποσημείωση 229, σκέψη 46.

⁽²³²⁾ ΕΔΔΑ, 2011, M.S.S., ό.π., υποσημείωση 72.

⁽²³³⁾ ΕΔΔΑ, απόφαση της 22ας Ιουλίου 2010, A.A. κατά Ελλάδας, προσφυγή αριθ. 12186/08, σκέψη 78.

⁽²³⁴⁾ ΔΕΕ, 2010, DEB, ό.π., υποσημείωση 229, σκέψη 60.

Προσάρτημα Α — Συναφείς διατάξεις διεθνούς δικαίου

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άρθρο 1 **Ανθρώπινη αξιοπρέπεια**

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται.

Άρθρο 3 **Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου**

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη σωματική και διανοητική του ακεραιότητα.

[...]

Άρθρο 4 **Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης**

Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση.

Άρθρο 6 **Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια**

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.

Άρθρο 14 **Δικαίωμα εκπαίδευσης**

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
3. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκηση τους.

Άρθρο 21 **Απαγόρευση διακρίσεων**

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή

πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

2. Εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών [της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της ΣΕΕ] και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας.

Άρθρο 24

Δικαιώματα του παιδιού

1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.
2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

Άρθρο 47

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Άρθρο 52

Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών

1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.
2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διατάξεων των Συνθηκών ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σε αυτές.

3. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.

[...]

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Άρθρο 3

Απαγόρευση των βασανιστηρίων

Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές.

Άρθρο 5

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακόλουθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

[...]

- β) εάν υπεβλήθη εις κανονικὴν σύλληψιν ἢ κράτησιν λόγω ανυποταγῆς εις νόμιμον διαταγὴν δικαστηρίου, ἢ εις ἐγγύησιν ἐκτελέσεως υποχρεώσεως ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ νόμου·
- γ) εάν συνελήφθη και κρατεῖται ὅπως ὠδηγηθῆ ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίας δικαστικῆς ἀρχῆς εις τὴν περίπτωσιν εὐλόγου ὑπονοίας ὅτι διέπραξεν ἀδίκημα, ἢ ὑπάρχουν λογικὰ δεδομένα πρὸς παραδοχὴν τῆς ἀνάγκης ὅπως οὗτος ἐμποδισθῆ ἀπὸ τοῦ να διαπράξῃ ἀδίκημα ἢ δραπετεύσῃ μετὰ τὴν διάπραξιν τούτου·

[...]

- στ) εάν πρόκειται περὶ νομίμου συλλήψεως ἢ κρατήσεως ἀτόμου ἐπὶ σκοπῶ ὅπως ἐμποδισθῆ ἀπὸ τοῦ να εἰσέλθῃ παρανόμως ἐν τῇ χώρᾳ, ἢ ἐναντίον τοῦ οὐοίου ἐκκρεμεί διαδικασία ἀπελάσεως ἢ ἐκδόσεως.

2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηθῆ κατὰ τὸ δυνατόν συντομώτερον και εις γλῶσσαν τὴν οὐοίαν ἐννοεῖ, τοὺς λόγους τῆς συλλήψεώς του ως και πᾶσαν διατυπωμένην ἐναντίον τοῦ κατηγορίαν.
3. Παν πρόσωπον συλληφθέν ἢ κρατηθέν, ὑπὸ τας προβλεπομένας ἐν παραγράφῳ 1γ τοῦ παρόντος ἀρθροῦ συνθήκας οφείλει να παραπεμφθῆ συντόμως ἐνώπιον δικαστοῦ ἢ ἐτέρου δικαστικοῦ λειτουργοῦ νομίμως ἐντεταλμένου ὅπως ἐκτελή δικαστικὰ καθήκοντα, ἔχει δε τὸ δικαίωμα να δικασθῆ ἐντὸς λογικῆς προθεσμίας ἢ ἀπολυθῆ κατὰ τὴν διαδικασίαν. Ἡ ἀπόλυσις δύναται να ἐξαρτηθῆ ἀπὸ ἐγγύησιν ἐξασφαλίζουσας τὴν παράστασιν τοῦ ἐνδιαφερομένου εις τὴν δικάσιμον.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προσθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.
5. Παν πρόσωπον θύμα συλλήψεως ή κρατήσεως υπό συνθήκας αντιθέτους προς τας ανωτέρω διατάξεις, έχει δικαίωμα επανορθώσεως.

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.
2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

Άρθρο 13

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.

Άρθρο 14

Απαγόρευση των διακρίσεων

Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

Πρώτο πρωτόκολλο, άρθρο 2

Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Ουδείς δύναται να στερηθή του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν Κράτος εν τη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων επί του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαίδευσως θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαίδευσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικάς και φιλοσοφικάς πεποιθήσεις.

Τέταρτο πρωτόκολλο, άρθρο 2

Ελευθερία μετακίνησης

1. Οποιοσδήποτε βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός Κράτους έχει δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας στο έδαφος αυτού του Κράτους.

2. Κάθε πρόσωπο είναι ελεύθερο να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της δικής του.
3. Η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων δεν υπόκειται σε άλλους περιορισμούς εκτός εκείνων που, προβλεπόμενοι από το νόμο, συνιστούν αναγκαία μέτρα, σε μια δημοκρατική κοινωνία, για την εθνική και δημόσια ασφάλεια, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.
4. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παράγραφο 1 δύνανται επίσης, σε καθορισμένες περιοχές, να υπόκεινται σε περιορισμούς οι οποίοι, προβλεπόμενοι από το νόμο, δικαιολογούνται από το δημόσιο συμφέρον σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων

Άρθρο 3 Ισότης μεταχείρισεως

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα εφαρμόζουν τας διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης επί των προσφύγων άνευ διακρίσεως ως προς την φυλήν, την θρησκείαν και την χώραν της καταγωγής αυτών.

Άρθρο 17 Μισθωτά επαγγέλματα

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα επιφυλάσσουν εις πάντα πρόσφυγα, νομίμως διαμένοντα επί του εδάφους αυτών, την ευνοϊκώτεραν, υπό τας αυτάς συνθήκας, επιφυλασσομένην εις τους υπηκόους αλλοδαπού Κράτους μεταχείρισιν όσον αφορά την άσκησιν μισθωτής επαγγελματικής απασχολήσεως.
2. Οπωσδήποτε, τα εις τους αλλοδαπούς ή εις την εργασίαν των αλλοδαπών, χάριν της προστασίας των ημεδαπών εργαζομένων, επιβαλλόμενα περιοριστικά μέτρα δεν θα εφαρμόζονται επί Προσφύγων οίτινες είχαν ήδη, καθ' ην στιγμήν η Σύμβασις αύτη ετέθη εν ισχύι, εξαιρεθή της εφαρμογής αυτών υπό της ενδιαφερομένης Χώρας, ή οίτινες εκπληρούν έναν εκ των κατωτέρω όρων:
 - α) Εάν έχουν συμπληρώσει τριετή διαμονήν εντός της Χώρας·
 - β) Εάν ο έτερος των συζύγων είναι πρόσωπον κεκτημένον την εθνικότητα της χώρας της διαμονής. Ουδείς πρόσφυξ δύναται να επικαλεσθή το εκ της περιπτώσεως ταύτης απορρέον ευεργέτημα, εάν έχη παύσει συμβιών μετά του ετέρου των συζύγων·
 - γ) Εάν έχουν εν3 ή πλείονα τέκνα κεκτημένα την εθνικότητα της χώρας της διαμονής.
3. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εξετάσουν ευμενώς την υιοθέτησιν μέτρων προς εξομοίωσιν των σχετικών προς την άσκησιν μισθωτών επαγγελμάτων δικαιωμάτων των προσφύγων προς τα δικαιώματα των υπηκόων αυτών και ειδικώτερον των προσφύγων οίτινες έχουν εισέλθει εις το έδαφος αυτών κατ' εφαρμογήν προγράμματος μεταναστεύσεως ή προσελκύσεως εργατικών χειρών.

Άρθρο 18 **Μη μισθωτά επαγγέλματα**

Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι θα επιφυλάσσουν, εις τους νομίμως επί του εδάφους αυτών ευρισκομένους πρόσφυγας, μεταχειρίσιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας αυτάς συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης, όσον αφορά την άσκησιν μη μισθωτού αγροτικού, βιομηχανικού, χειροτεχνικού ή εμπορικού επαγγέλματος, ως και την σύστασιν εμπορικών και βιομηχανικών εταιρειών.

Άρθρο 19 **Ελεύθερα επαγγέλματα**

1. Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσση εις τους νομίμως επί του εδάφους αυτής διαμένοντας πρόσφυγας, οίτινες κέκτηνται διπλώματα ανεγνωρισμένα υπό των αρμοδίων αρχών της ειρημένης χώρας και προτίθενται όπως ασκήσουν ελεύθερον επάγγελμα, μεταχειρίσιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας ίδιας συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης.
2. Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι θα πράξουν ό,τι είναι δυνατόν, συμφώνως προς το Σύνταγμα και τους Νόμους αυτών, ίνα εξασφαλίσουν την εγκατάστασιν τοιούτων προσφύγων επί των εκτός του μητροπολιτικού εδάφους περιοχών, ών διαχειρίζονται τας διεθνείς σχέσεις.

Άρθρο 20 **Σύστημα δελτίου**

Εν ή περιπτώσει ισχύει το σύστημα δελτίου, διέπον τον εφοδιασμόν του πληθυσμού εν τω συνόλω αυτού, και ρυθμίζον την γενικήν κατανομήν των εν ανεπαρκεία προϊόντων, οι πρόσφυγες θα τύχουν υπό των Συμβαλλομένων Χωρών της αυτής μεταχειρίσεως ως και οι υπήκοοι αυτών.

Άρθρο 22 **Δημοσία εκπαίδευσις**

1. Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι θα επιφυλάσσουν εις τους πρόσφυγας οίαν και εις τους υπηκόους αυτών μεταχειρίσιν όσον αφορά την στοιχειώδη εκπαίδευσιν.
2. Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι θα επιφυλάσσουν εις τους Πρόσφυγας μεταχειρίσιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας ίδιας συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης, όσον αφορά την λοιπήν εκπαίδευσιν και ειδικώτερον την εισδοχήν εις εκπαιδευτικά ιδρύματα, την αναγνώρισιν αλλοδαπών σχολικών πιστοποιητικών, διπλωμάτων και πανεπιστημιακών τίτλων, την καταβολήν ηλαττωμένων διδάκτρων και τελών και την χορήγησιν υποτροφιών.

Άρθρο 26 **Ελευθέρα κυκλοφορία**

Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσση εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτής πρόσφυγας, το δικαίωμα τόσον εκλογής του τόπου διαμονής αυτών όσον και ελευθέρας κυκλοφορίας, υπό την επιφύλαξιν τυχόν υπάρξεως κανόνων εφαρμοζομένων, υπό τας ίδιας συνθήκας, εις αλλοδαπούς εν γένει.

Άρθρο 31**Πρόσφυγες παρανόμως διαμένοντες επί του εδάφους της χώρας της εισδοχής**

1. Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι δεν θα επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις εις πρόσφυγας λόγω παρανόμου εισόδου ή διαμονής, εάν ούτοι προερχόμενοι απ' ευθείας εκ χώρας ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών ηπειλείτο, εν τη εννοία του άρθρου 1, εισέρχωνται ή ευρίσκωνται ήδη επί του εδάφους αυτών άνευ αδειάς, υπό την επιφύλαξιν πάντως ότι ούτοι αφ' ενός μεν θα παρουσιαστούν αμελλητί εις τας αρχάς αφ' ετέρου δε θα δώσουν επαρκείς εξηγήσεις περί της παρανόμου αυτών εισόδου ή διαμονής.
2. Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι θα εφαρμόζουν επί των κινήσεων των προσφύγων τούτων μόνον τα απαραίτητα περιοριστικά μέτρα. Τα περιοριστικά μέτρα θα εφαρμόζονται μόνον μέχρις ότου ρυθμισθή το Καθεστώς των επί του εδάφους της χώρας της εισδοχής ευρισκομένων προσφύγων ή αποκτήσουν ούτοι άδειαν εισόδου εις ετέραν χώραν. Προς λήψιν της τοιαύτης αδειάς, αι Συμβαλλόμενοι Χώραι θα παράσχουν εις τους πρόσφυγας λογικές προθεσμίας ως και άπασας τας αναγκαίας διευκολύνσεις.

Άρθρο 33**Απαγόρευσις απελάσεως ή επαναπροωθήσεως**

1. Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, Πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.
2. Το εκ της παρούσης διατάξεως απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλήται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδικώς καταδικασθή δι' ιδιαίτέρως σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την Χώραν.

Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού**Άρθρο 3**

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνοι γι' αυτό, και παίρνουν για το σκοπό αυτόν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ό,τι αφορά

τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Άρθρο 6

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μέρη εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 20

1. Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ μέρους του Κράτους.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προβλέπουν γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.
3. Αυτή η επιμέλεια μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης σε μία οικογένεια, της ΚΑΦΑΛΗ του ισλαμικού δικαίου, της υιοθεσίας ή, σε περίπτωση ανάγκης της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την κατάσταση ίδρυμα για παιδιά. Κατά την επιλογή ανάμεσα σ' αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού, καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή.

Άρθρο 22

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη.

[...]

Άρθρο 28

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών:

α) καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν για όλους,

[...]

Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα

Άρθρο 12

1. Οποιοσδήποτε βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός Κράτους έχει δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας στο έδαφος αυτού του Κράτους.

[...]

Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα

Άρθρο 11

1. Τα συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε προσώπου για ένα επίπεδο διαβίωσης ανεκτό για τον ίδιο και την οικογένειά του, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης διατροφής, ενδυμασίας και κατοικίας, συγχρόνως δε και το δικαίωμα της συνεχούς βελτιώσεως των συνθηκών διαβίωσής του. Τα κράτη θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση του δικαιώματος αυτού, αναγνωρίζοντας στην περίπτωση αυτή την ουσιώδη σημασία της διεθνούς συνεργασίας, που βασίζεται στην ελεύθερη συναίνεση.
2. Τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν το βασικό δικαίωμα κάθε προσώπου για την προστασία του από την πείνα και θα θεσπίσουν μόνα τους ή με τη διεθνή συνεργασία τα απαιτούμενα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και των συγκεκριμένων προγραμμάτων:
 - α) για τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής, διατήρησης και διανομής τροφίμων, με την πλήρη χρησιμοποίηση όλων των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων, με τη μετάδοση γνώσεων σχετικών με τις αρχές που διέπουν τη διατροφή και με την ανάπτυξη ή αναμόρφωση των αγροτικών συστημάτων με τρόπο που διασφαλίζει την καλύτερη αξιοποίηση και χρήση των φυσικών πόρων·
 - β) για τη διασφάλιση της δίκαιης κατανομής των παγκόσμιων αποθεμάτων τροφίμων ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν κάθε φορά, λαμβανομένων υπόψη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα κράτη εισαγωγής καθώς και τα κράτη εξαγωγής τροφίμων.

Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (οδηγία 2011/95/ΕΕ)

Άρθρο 2 Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

- η) «αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας», η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να

θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας, μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς·

[...]

Άρθρο 26 **Πρόσβαση στην απασχόληση**

1. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας να ασκούν μισθωτή ή ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα σύμφωνα με τους κανόνες που εφαρμόζονται γενικά στο επάγγελμα και στη δημόσια διοίκηση, αμέσως μετά τη χορήγηση προστασίας.
2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να παρέχονται στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας δυνατότητες να συμμετέχουν σε ορισμένες δραστηριότητες, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες τα οποία σχετίζονται με την απασχόληση, επαγγελματική κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων κατάρτισης για την αναβάθμιση δεξιοτήτων, πρακτική εξάσκηση σε χώρους εργασίας και παροχή συμβουλών από υπηρεσίες απασχόλησης, υπό όρους ισοδύναμους με τους ισχύοντες για τους υπηκόους τους.
3. Τα κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθειες για να διευκολύνουν την πλήρη πρόσβαση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στις δραστηριότητες που αναφέρονται στην παράγραφο 2.
4. Εφαρμόζεται το ισχύον δίκαιο των κρατών μελών σχετικά με την αμοιβή, την πρόσβαση στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά τη μισθωτή ή ανεξάρτητη δραστηριότητα καθώς και άλλους όρους εργασίας.

Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (οδηγία 2013/32/ΕΕ)

Αιτιολογική σκέψη 27. Δεδομένου ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών και οι ανιθαγενείς που έχουν εκφράσει την επιθυμία να αιτηθούν διεθνή προστασία είναι αιτούντες διεθνή προστασία, θα πρέπει να τηρούν τις υποχρεώσεις και να απολαύουν των δικαιωμάτων κατά την παρούσα οδηγία και την οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία. Προς τούτο, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταχωρίζουν το γεγονός ότι τα εν λόγω πρόσωπα αποτελούν αιτούντες διεθνή προστασία το ταχύτερο δυνατό.

Αιτιολογική σκέψη 29. Ορισμένοι αιτούντες ενδέχεται να χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας, φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, αναπηρίας, σοβαρής ασθένειας, ψυχικών διαταραχών ή ως συνέπεια βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσπαθούν να εντοπίζουν ποιοι αιτούντες χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων πριν από τη λήψη απόφασης σε πρώτο βαθμό. Στους εν λόγω αιτούντες θα πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη στήριξη, μεταξύ άλλων, αρκετός χρόνος,

ούτως ώστε να δημιουργούνται οι συνθήκες που είναι αναγκαίες για την πραγματική πρόσβασή τους στις διαδικασίες και για την επίκληση των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησής τους διεθνούς προστασίας.

Άρθρο 2 **Ορισμοί**

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[...]

- β) «αίτηση διεθνούς προστασίας» ή «αίτηση»: η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς·
- γ) «αιτών»: ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί ακόμη τελεσίδικη απόφαση·

[...]

- ε) «τελεσίδικη απόφαση»: η απόφαση που ορίζει κατά πόσον χορηγείται στον υπήκοο τρίτης χώρας ή στον ανιθαγενή καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95/ΕΕ και η οποία δεν υπόκειται πλέον σε άσκηση ένδικου μέσου στο πλαίσιο του κεφαλαίου V της παρούσας οδηγίας, ασχέτως εάν με την άσκηση τέτοιου ένδικου μέσου οι αιτούντες αποκτούν τη δυνατότητα να παραμένουν στα εν λόγω κράτη μέλη μέχρις ότου εκδοθεί η σχετική απόφαση·

[...]

- στ) «μεταγενέστερη αίτηση»: η περαιτέρω αίτηση διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται μετά τη λήψη τελεσίδικης απόφασης επί προηγούμενης αίτησης, περιλαμβανομένων περιπτώσεων όπου ο αιτών ρητά ανακάλεσε την αίτησή του και περιπτώσεων όπου η αποφαινόμενη αρχή απέρριψε αίτηση μετά από τη σιωπηρή της ανάκληση σύμφωνα με το άρθρο 28 παράγραφος 1.

Άρθρο 3 **Πεδίο εφαρμογής**

1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλες τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας που υποβάλλονται στο έδαφος, περιλαμβανομένων των συνόρων, στα χωρικά ύδατα ή στις ζώνες διέλευσης των κρατών μελών, καθώς και στην ανάκληση διεθνούς προστασίας.
2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται επί αιτήσεων διπλωματικού ή εδαφικού ασύλου που υποβάλλονται σε αντιπροσωπείες των κρατών μελών.
3. Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν την παρούσα οδηγία σε διαδικασίες για την έκδοση αποφάσεων όσον αφορά αιτήσεις παροχής οποιασδήποτε μορφής προστασίας που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95/ΕΕ.

Άρθρο 22

Δικαίωμα νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης σε όλα τα στάδια της διαδικασίας

1. Στους αιτούντες παρέχεται η δυνατότητα, να συμβουλευούνται, ιδία δαπάνη και κατά τρόπο ουσιαστικό, νομικό ή άλλο σύμβουλο, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου, σε θέματα σχετικά με τις οικείες αιτήσεις διεθνούς προστασίας, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, ακόμα και μετά από αρνητική απόφαση.
2. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν σε μη κυβερνητικές οργανώσεις να παράσχουν νομική συνδρομή και/ή εκπροσώπηση σε αιτούντες στο πλαίσιο των διαδικασιών που προβλέπονται στο κεφάλαιο III και στο κεφάλαιο V σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

Άρθρο 23

Πεδίο εφαρμογής της νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας και που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση σε αιτούντα βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί απόφαση.

Τα κράτη μέλη δύνανται να κάνουν εξαίρεση όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, την ασφάλεια των οργανισμών ή προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες ή την ασφάλεια των προσώπων τα οποία αφορούν οι πληροφορίες ή εάν θίγονται οι έρευνες σχετικά με την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ή οι διεθνείς σχέσεις των κρατών μελών. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κράτη μέλη:

- α) καθιστούν προσβάσιμες στις αρχές που αναφέρονται στο κεφάλαιο V τις εν λόγω πληροφορίες ή πηγές και
- β) θεσπίζουν στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αιτούντος.

Όσον αφορά το στοιχείο β), τα κράτη μέλη μπορούν, ιδίως, να παρέχουν σε νομικό ή άλλο σύμβουλο, ο οποίος έχει υποβληθεί σε έλεγχο ασφαλείας, πρόσβαση στις συγκεκριμένες πληροφορίες ή πηγές, εφόσον οι πληροφορίες έχουν σημασία για την εξέταση της αίτησης ή για τη λήψη απόφασης περί ανάκλησης της διεθνούς προστασίας.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση στον αιτούντα να έχει πρόσβαση σε κλειστές ζώνες, όπως χώρους κράτησης και ζώνες διέλευσης, για να συνεννοείται με τον αιτούντα, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4 και το άρθρο 18 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) της οδηγίας 2013/33/ΕΕ.
3. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν στον αιτούντα να προσέλθει στην προσωπική συνέντευξη συνοδευόμενος από νομικό ή άλλο σύμβουλο που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου.

Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι ο νομικός ή άλλος σύμβουλος μπορεί να παρεμβαίνει μόνο στο τέλος της προσωπικής συνέντευξης.

4. Με την επιφύλαξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 25 παράγραφος 1 στοιχείο β), τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν κανόνες για την παράσταση των νομικών ή άλλων συμβούλων σε όλες τις συνεντεύξεις κατά τη διαδικασία.

Τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν την παρουσία του αιτούντος στην προσωπική συνέντευξη έστω κι αν αυτός εκπροσωπείται βάσει της εθνικής νομοθεσίας από νομικό ή άλλο σύμβουλο και μπορούν να ζητήσουν από τον αιτούντα να απαντήσει αυτοπροσώπως στις υποβαλλόμενες ερωτήσεις.

Με την επιφύλαξη του άρθρου 25 παράγραφος 1 στοιχείο β), η απουσία νομικού ή άλλου συμβούλου δεν εμποδίζει την αρμόδια αρχή να διεξαγάγει προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα.

Άρθρο 27

Διαδικασία σε περίπτωση ανάκλησης της αίτησης

1. Εφόσον τα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα ρητής ανάκλησης της αίτησης στην εθνική τους νομοθεσία, όταν ένας αιτών ανακαλέσει ρητά την αίτησή του για διεθνή προστασία, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η αποφαινόμενη αρχή να αποφασίσει είτε να σταματήσει την εξέταση είτε να απορρίψει την αίτηση.
2. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να προβλέψουν ότι η αποφαινόμενη αρχή μπορεί να αποφασίσει να σταματήσει την εξέταση χωρίς λήψη απόφασης. Σε αυτήν την περίπτωση, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η αποφαινόμενη αρχή να συμπεριλάβει σχετικό σημείωμα στο φάκελο του αιτούντος.

Άρθρο 46

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των ακόλουθων αποφάσεων:
 - α) απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, περιλαμβανομένων των αποφάσεων:
 - i) με τις οποίες κρίνουν αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα και/ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας·
 - ii) με τις οποίες η αίτηση κρίνεται ως απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2·
 - iii) που λαμβάνονται στα σύνορα ή τις ζώνες διέλευσης κράτους μέλους όπως περιγράφεται στο άρθρο 43 παράγραφος 1·
 - iv) να μη διεξαχθεί εξέταση σύμφωνα με το άρθρο 39·

β) άρνηση να αρχίσει εκ νέου η εξέταση της αίτησης η οποία σταμάτησε σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 28·

γ) απόφαση ανάκλησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 45.

[...]

3. Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. [...]

Προσάρτημα Β — Δενδροδιάγραμμα αποφάσεων

Επισημαίνεται ότι το άρθρο 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) επιτρέπει στα κράτη μέλη:

«[...] να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων και άλλων στενών συγγενών του αιτούντος που ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος όταν εξαρτώνται από αυτόν ή για ανθρωπιστικούς λόγους, υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές συμβιβάζονται με την παρούσα οδηγία».

Δεδομένων των ποικίλων ατομικών περιστάσεων που ενδέχεται να προκύψουν σε επίπεδο προσφυγής στον τομέα των συνθηκών υποδοχής, επισημαίνεται ότι σκοπός του παρόντος δενδροδιαγράμματος αποφάσεων είναι η απαρίθμηση των συχνότερων από αυτές.

A. Ο αιτών είναι (ή ήταν κατά το εξεταζόμενο διάστημα) αιτών διεθνή προστασία;

Στον όρο «μέλος της οικογένειας» αιτούντος περιλαμβάνονται τα ακόλουθα [άρθρο 2 στοιχείο γ) της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)].

- **Ο/Η σύζυγος ή ο εκτός γάμου συμβιών με τον αιτούντα στα πλαίσια σταθερής σχέσης**

Για τα άγαμα ζεύγη:

A2.1.α. η σχέση τους είναι σταθερή;

A2.1.β. ο νόμος ή η πρακτική του οικείου κράτους μέλους αντιμετωπίζει τα άγαμα ζεύγη κατά τρόπο συγκρίσιμο προς τα έγγαμα, δυνάμει της περί υπηκόων τρίτων χωρών νομοθεσίας του;

- **Ανήλικα άγαμα τέκνα.**
- **Ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικας που έχει την ευθύνη για άγαμο ανήλικο (ως ανήλικος νοείται ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών).**

B. Ο αιτών έχει ενημερωθεί σχετικά με τις παροχές υποδοχής και τις υποχρεώσεις προς τις οποίες πρέπει να συμμορφώνεται [άρθρο 5 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

Γ. Παρασχέθηκε ενημέρωση [άρθρο 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)]:

- ... εντός 15 ημερών από την υποβολή της αίτησης;
- ... γραπτώς;
- ... σε γλώσσα που κατανοεί ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοεί ο αιτών;

Δ. Ζητήθηκε από τον αιτούντα να παραμείνει σε οριζόμενη περιοχή και, εάν ναι, θίγει η οριζόμενη περιοχή την αναπαλλοτρίωτη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής του και αφήνει αρκετά περιθώρια για την εξασφάλιση της πρόσβασής του σε όλα τα πλεονεκτήματα στο πλαίσιο της ΟΣΥ [άρθρο 7 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

Η απόφαση σχετικά με τη διαμονή του αιτούντος βασιζόταν σε ένα από τα κριτήρια του άρθρου 7 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και ήταν αναγκαία;

Ε. Είναι ο αιτών ευάλωτο πρόσωπο [άρθρο 21 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

ΣΤ. Εάν ναι, ο αιτών έχει ειδικές ανάγκες υποδοχής [άρθρο 22 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

- Εκτιμήθηκαν αυτές οι ειδικές ανάγκες υποδοχής εντός εύλογου χρονικού διαστήματος;
- Αντιμετωπίστηκαν αυτές οι ειδικές ανάγκες υποδοχής καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου [άρθρο 22 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

Ζ. Οι συνθήκες υποδοχής που παρασχέθηκαν στον αιτούντα ήταν επαρκείς για να του εξασφαλίσουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη [άρθρο 17 παράγραφος 2 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

Η. Η απόφαση περιορισμού ή ανάκλησης των υλικών συνθηκών υποδοχής βασίστηκε σε έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο άρθρο 20 παράγραφος 1 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση);

Θ. Η απόφαση περιορισμού ή ανάκλησης των υλικών συνθηκών υποδοχής ή επιβολής κυρώσεων που ισχύουν για σοβαρές παραβάσεις των κανόνων των κέντρων φιλοξενίας ή για την επίδειξη ιδιαίτερα βίαιης συμπεριφοράς [άρθρο 20 παράγραφος 5 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

- ... αιτιολογήθηκε;
- ... λήφθηκε σε ατομική, αντικειμενική και αμερόληπτη βάση;
- ... βασίστηκε στην ειδική κατάσταση του συγκεκριμένου προσώπου, ιδίως όσον αφορά τα ευάλωτα πρόσωπα, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας;

Κατά τη λήψη αποφάσεων περιορισμού ή ανάκλησης των υλικών συνθηκών υποδοχής, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν υπό οποιοσδήποτε συνθήκες πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σύμφωνα με το άρθρο 19 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση) και εξασφαλίζουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους τους αιτούντες.

Ι. Ο αιτών απέκρυψε οικονομικούς πόρους και, κατά συνέπεια, επωφελήθηκε με τρόπο αθέμιτο από τις υλικές συνθήκες υποδοχής [άρθρο 17 παράγραφοι 3 και 4 της ΟΣΥ (αναδιατύπωση)];

Ενημερώθηκε ο αιτών σχετικά με την υποχρέωσή του να δηλώσει τους πόρους του;

Προσάρτημα Γ — Μεθοδολογία

Μεθοδολογία της ΕΑΣΟ για τις δραστηριότητες επαγγελματικής επιμόρφωσης των δικαστικών λειτουργιών.

Ιστορικό και εισαγωγή

Το άρθρο 6 του ιδρυτικού κανονισμού της ΕΑΣΟ ⁽²³⁵⁾ (στο εξής «ο **κανονισμός**») ορίζει ότι η Υπηρεσία καταρτίζει και αναπτύσσει την κατάρτιση που διατίθεται για τα μέλη των δικαστηρίων στα κράτη μέλη. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΑΣΟ επωφελείται της εμπειρογνωσίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και άλλων συναφών οργανώσεων και λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη συνεργασία της Ένωσης στον τομέα αυτό με πλήρη σεβασμό στην ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων.

Με σκοπό να υποστηρίξει τη βελτίωση των προτύπων ποιότητας και την εναρμόνιση των αποφάσεων σε ολόκληρη την ΕΕ, και σύμφωνα με τη νόμιμη εντολή της, η ΕΑΣΟ παρέχει διττή εκπαιδευτική στήριξη: ανάπτυξη και δημοσίευση υλικού επαγγελματικής επιμόρφωσης και διοργάνωση δραστηριοτήτων επαγγελματικής επιμόρφωσης. Με την έκδοση της μεθοδολογίας αυτής, η ΕΑΣΟ αποσκοπεί να περιγράψει τις διαδικασίες που θα ακολουθήσει για την υλοποίηση της σειράς εκδόσεων για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών λειτουργιών (στο εξής «**ΣΕΕΕ της ΕΑΣΟ**»).

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών, η ΕΑΣΟ δεσμεύεται να εφαρμόζει την προσέγγιση και τις αρχές που περιγράφονται στον τομέα της συνεργασίας της ΕΑΣΟ με τα δικαστήρια, οι οποίες εγκρίθηκαν το 2013 ⁽²³⁶⁾. Η πρώτη έκδοση της μεθοδολογίας καταρτίστηκε το 2015 ⁽²³⁷⁾. Κατόπιν διαβούλευσης με το δίκτυο δικαστικών της ΕΑΣΟ (στο εξής «**το δίκτυο της ΕΑΣΟ**»), η εν λόγω μεθοδολογία τροποποιήθηκε ώστε να αντικατοπτρίζει καλύτερα τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα στο μεταξύ.

Σειρά εκδόσεων επαγγελματικής εξέλιξης

Περιεχόμενο και αντικείμενο. Σύμφωνα με τη νόμιμη εντολή που της παρέχει ο κανονισμός και σε συνεργασία με τα δικαστήρια, αποφασίστηκε ότι η ΕΑΣΟ θα εγκρίνει μια «**ΣΕΕΕ της ΕΑΣΟ**» με στόχο να παράσχει στους δικαστικούς πλήρη επισκόπηση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (στο εξής «**ΚΕΣΑ**»). Η σειρά περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, **δικαστικές αναλύσεις και συλλογές νομολογίας**, οι οποίες θα συνοδεύονται με τη σειρά τους από **σημειώματα καθοδήγησης δικαστικών εκπαιδευτών**. Στις δικαστικές αναλύσεις θα εξετάζονται διεξοδικά ουσιαστικές πτυχές του θέματος από δικαστική άποψη, ενώ τα σημειώματα καθοδήγησης θα αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για όσους είναι επιφορτισμένοι με την οργάνωση και τη διεξαγωγή σεμιναρίων επαγγελματικής επιμόρφωσης.

⁽²³⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΕ L 132 της 29.5.2010, σ. 11).

⁽²³⁶⁾ ΕΑΣΟ, «Σημείωμα σχετικά με τη συνεργασία της ΕΑΣΟ με τα δικαστήρια των κρατών μελών», 21 Αυγούστου 2013.

⁽²³⁷⁾ ΕΑΣΟ και δίκτυο δικαστικών της ΕΑΣΟ, Μεθοδολογία για τις δραστηριότητες επαγγελματικής επιμόρφωσης των δικαστικών λειτουργιών, εγκρίθηκε στις 29 Οκτωβρίου 2015.

Το αναλυτικό περιεχόμενο της ΣΕΕΕ της ΕΑΣΟ καθώς και η σειρά ανάπτυξης των θεμάτων καθορίστηκαν έπειτα από αξιολόγηση αναγκών σε συνεργασία με το δίκτυο της ΕΑΣΟ, το οποίο περιλαμβάνει επί του παρόντος εθνικά σημεία επαφής της ΕΑΣΟ στα δικαστήρια των κρατών μελών, στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στους δύο δικαστικούς οργανισμούς με τους οποίους η ΕΑΣΟ έχει επίσημη ανταλλαγή επιστολών: τη Διεθνή Ένωση Δικαστών Προσφυγικού Δικαίου και Μετανάστευσης (IARMJ) και την Ένωση Ευρωπαίων Διοικητικών Δικαστών. Επιπλέον, θα ζητηθεί, κατά περίπτωση, η γνώμη και άλλων εταίρων, μεταξύ άλλων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA), του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κατάρτισης Δικαστικών (ΕΔΚΔ) και της Ακαδημίας Ευρωπαϊκού Δικαίου. Το αποτέλεσμα του εγχειρήματος αυτού αποτυπώνεται επίσης στο ετήσιο πρόγραμμα εργασίας που εγκρίνει η ΕΑΣΟ στο πλαίσιο των συνεδριάσεων προγραμματισμού και συντονισμού της. Λαμβανομένων υπόψη των αναγκών που γνωστοποίησε το δίκτυο της ΕΑΣΟ, των εξελίξεων της νομολογίας σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, του βαθμού απόκλισης στην ερμηνεία των σχετικών διατάξεων, καθώς και των εξελίξεων στον τομέα, θα εκπονηθεί υλικό επαγγελματικής επιμόρφωσης, το οποίο θα ακολουθεί την δομή που συμφωνήθηκε με τους ενδιαφερόμενους.

Στο μεταξύ, ορισμένα γεγονότα κατέστησαν αναγκαία την επανεξέταση τόσο του καταλόγου των θεμάτων όσο και της σειράς με την οποία θα εκπονηθούν τα τεύχη. Μεταξύ άλλων, ξεκίνησαν —και σε ορισμένες περιπτώσεις ολοκληρώθηκαν— εργασίες σε σχέση με ορισμένα τεύχη (επικουρική προστασία: άρθρο 15 στοιχείο γ) της ΟΕΑΑ· αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της ΟΕΑΑ· τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της ΟΕΑΑ· δικαστικός πρακτικός οδηγός σχετικά με τις πληροφορίες για τις χώρες καταγωγής· και κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία). Επιπλέον, άλλα τεύχη τα οποία περιλαμβάνονταν στον αρχικό κατάλογο παρατέμφθηκαν προκειμένου να ολοκληρωθούν στο πλαίσιο σύμβασης που συνάφθηκε μεταξύ της ΕΑΣΟ και της IARMJ-Europe με σκοπό την παροχή υλικού επαγγελματικής επιμόρφωσης για ορισμένα βασικά θέματα (εισαγωγή στο ΚΕΣΑ· προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας· αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ· και διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης). Αυτό έγινε με σκοπό να επιταχυνθεί η διαδικασία εκπόνησης του υλικού, στην οποία συμμετείχαν τα μέλη του δικτύου της ΕΑΣΟ. Στο πλαίσιο αυτό, τα μέλη του δικτύου είχαν την ευκαιρία να υποβάλουν παρατηρήσεις επί των σχεδίων του εκπονούμενου υλικού. Βάσει των εξελίξεων αυτών, απαιτείται επανεξέταση της μεθοδολογίας. Προκειμένου να καταστεί πιο προβλέψιμος ο τρόπος χειρισμού των τευχών που απομένουν και να εκπονηθεί ένας πιο αξιόπιστος χάρτης πορείας για το μέλλον, πραγματοποιήθηκε επανεξέταση το φθινόπωρο του 2015, στο πλαίσιο της οποίας μέλη του δικτύου της ΕΑΣΟ διατύπωσαν γνώμη σχετικά με τη σειρά εκπόνησης των τευχών.

Έως τώρα έχουν ολοκληρωθεί τα εξής:

- Άρθρο 15 στοιχείο γ) της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση [BG] [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT].
- Αποκλεισμός: άρθρα 12 και 17 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση [BG] [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT] [RU].
- Τερματισμός διεθνούς προστασίας: άρθρα 11, 14, 16 και 19 της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση [BG] [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT].

- *Judicial Practical Guide on Country of Origin Information* [DE] [EN] [ES] [FR] [IT].
- *Κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου — Δικαστική ανάλυση* [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT].

Έχουν εκπονηθεί μέχρι στιγμής από την IARMJ-Europe βάσει σύμβασης με την EASO:

- *Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια — Δικαστική ανάλυση* [BG] [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT].
- *Προϋποθέσεις χορήγησης διεθνούς προστασίας (οδηγία 2011/95/ΕΕ) — Δικαστική ανάλυση* [BG] [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT] [RU].
- *Αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και αξιοπιστίας στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου — Δικαστική ανάλυση* [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT].
- *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση* [DE] [EL] [EN] [ES] [FR] [IT].

Τεύχη που δεν έχουν ακόμη εκπονηθεί

- Η ευαλωτότητα στις υποθέσεις διεθνούς προστασίας.
- Το ουσιαστικό περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε δικαιώματα και σε πραγματική προσφυγή καθώς και στα θεμελιώδη δικαιώματα.
- Προσδιορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας, κανονισμός Δουβλίνο III (604/2013).

Συμμετοχή εμπειρογνομόνων

Συντακτικές ομάδες. Η ΣΕΕΕ της EASO θα εκπονηθεί από την EASO σε συνεργασία με το δίκτυο της EASO μέσω της σύστασης ειδικών ομάδων εργασίας (συντακτικές ομάδες) για την εκπόνηση κάθε τεύχους της ΣΕΕΕ, εκτός εκείνων που εκπονούνται στο πλαίσιο της σύμβασης που συνάφθηκε με την IARMJ. Οι συντακτικές ομάδες θα απαρτίζονται από εμπειρογνώμονες που θα οριστούν μέσω του δικτύου της EASO. Σύμφωνα με το πρόγραμμα εργασίας της EASO και το συγκεκριμένο σχέδιο που εγκρίνεται στις ετήσιες συνεδριάσεις προγραμματισμού και συντονισμού, η EASO προκηρύσσει προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εμπειρογνώμονες για την εκπόνηση κάθε τεύχους.

Οι προσκλήσεις διαβιβάζονται στο δίκτυο της EASO διευκρινίζοντας το αντικείμενο του τεύχους που θα εκπονηθεί, το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα και τον απαιτούμενο αριθμό εμπειρογνομόνων. Στη συνέχεια, τα εθνικά σημεία επαφής της EASO για τους δικαστικούς καλούνται να επικοινωνήσουν με τα εθνικά δικαστήρια για τον εντοπισμό εμπειρογνομόνων οι οποίοι ενδιαφέρονται και είναι διαθέσιμοι να συνεισφέρουν στην εκπόνηση του τεύχους.

Βάσει των προτεινόμενων υποψηφίων, η EASO κοινοποιεί στο δίκτυο της EASO πρόταση για τη σύσταση της συντακτικής ομάδας. Η EASO θα συντάσσει την εν λόγω πρόταση σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:

1. Εάν ο αριθμός των προτεινόμενων υποψηφίων είναι ίσος ή μικρότερος από τον απαιτούμενο αριθμό εμπειρογνομόνων, όλοι οι προτεινόμενοι εμπειρογνώμονες θα καλούνται αυτομάτως να λάβουν μέρος στη συντακτική ομάδα.
2. Εάν ο αριθμός των προτεινόμενων υποψηφίων υπερβαίνει τον απαιτούμενο αριθμό εμπειρογνομόνων, η EASO θα προβαίνει σε αιτιολογημένη προεπιλογή εμπειρογνομόνων. Η προεπιλογή θα πραγματοποιείται ως εξής:
 - Η EASO θα δίνει προτεραιότητα στην επιλογή εμπειρογνομόνων οι οποίοι είναι διαθέσιμοι να συμμετάσχουν σε ολόκληρη τη διαδικασία, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε όλες τις συνεδριάσεις εμπειρογνομόνων.
 - Εάν προταθούν περισσότεροι του ενός εμπειρογνώμονες από το ίδιο κράτος μέλος, η EASO θα επικοινωνήσει με το σημείο επαφής και θα ζητήσει από αυτό να επιλέξει έναν εμπειρογνώμονα. Με τον τρόπο αυτό, θα εξασφαλιστεί ευρύτερη εκπροσώπηση των κρατών μελών στην ομάδα.
 - Η EASO θα προτείνει ακολούθως να δοθεί προτεραιότητα σε δικαστικούς έναντι δικαστικών υπαλλήλων ή εισηγητών.
 - Εάν οι προτεινόμενοι υποψήφιοι εξακολουθούν να υπερβαίνουν τον απαιτούμενο αριθμό εμπειρογνομόνων, η EASO θα διατυπώσει αιτιολογημένη πρόταση επιλογής, η οποία θα λαμβάνει υπόψη την ημερομηνία παραλαβής των υποψηφιοτήτων (θα δοθεί προτεραιότητα σε αυτές που παραλήφθηκαν πρώτες) καθώς και το μέλημα της EASO για τη διασφάλιση ευρείας περιφερειακής εκπροσώπησης.

Η EASO θα καλεί επίσης τη UNHCR να ορίσει εκπρόσωπο για να συμμετάσχει στη συντακτική ομάδα.

Το δίκτυο της EASO θα καλείται να διατυπώσει την άποψή του και/ή να υποβάλει προτάσεις σχετικά με την προτεινόμενη επιλογή εμπειρογνομόνων εντός μέγιστης προθεσμίας 10 ημερών. Για την τελική επιλογή θα λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις του δικτύου της EASO και θα επιβεβαιώνεται η σύνθεση της συντακτικής ομάδας.

Συμβουλευτική ομάδα. Σύμφωνα με τον κανονισμό, η EASO θα επιδιώξει για κάθε εκπονούμενο υλικό της ΣΕΕΑ τη συμμετοχή συμβουλευτικής ομάδας, η οποία θα αποτελείται από εκπροσώπους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ακαδημαϊκών φορέων.

Για τη συγκρότηση της συμβουλευτικής ομάδας, η EASO προκηρύσσει προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος απευθυνόμενες στα μέλη του συμβουλευτικού φόρουμ της EASO και σε άλλους σχετικούς φορείς, εμπειρογνώμονες ή ακαδημαϊκούς που συστήνονται από το δίκτυο της EASO.

Η EASO, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρογνωσία και την εξοικείωση με τον δικαστικό τομέα που διαθέτουν οι εμπειρογνώμονες και οι φορείς που θα ανταποκριθούν στην πρόσκληση, καθώς και τα κριτήρια επιλογής του συμβουλευτικού φόρουμ της, θα διατυπώνει αιτιολογημένη πρόταση προς το δίκτυο της EASO, το οποίο θα επιβεβαιώνει εντέλει τη σύνθεση της ομάδας για κάθε τεύχος.

Στη συμβουλευτική ομάδα θα κληθεί να συμμετάσχει και ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA).

Εκπόνηση της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών

Προπαρασκευαστικό στάδιο. Πριν από την έναρξη της διαδικασίας σύνταξης, η EASO θα εκπονήει υλικό, το οποίο θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία, χωρίς να περιορίζεται σε αυτά:

1. βιβλιογραφία των σχετικών πηγών και του υλικού που είναι διαθέσιμα σχετικά με το θέμα·
2. συλλογή ευρωπαϊκής και εθνικής νομολογίας για το θέμα, η οποία δημοσιεύεται ως χωριστό έγγραφο: *Συλλογή νομολογίας της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών.*

Μαζί με το δίκτυο της EASO ⁽²³⁸⁾, η συμβουλευτική ομάδα θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο προπαρασκευαστικό στάδιο. Για τον σκοπό αυτό, η EASO θα ενημερώνει τη συμβουλευτική ομάδα και το δίκτυο της EASO σχετικά με το αντικείμενο του τεύχους και θα διανέμει σχέδιο του προπαρασκευαστικού υλικού μαζί με πρόσκληση για την υποβολή πρόσθετων πληροφοριών, οι οποίες θεωρούνται χρήσιμες για την εκπόνηση. Οι πληροφορίες αυτές θα περιλαμβάνονται στο υλικό, το οποίο θα διανέμεται στη συνέχεια στην αντίστοιχη συντακτική ομάδα.

Διαδικασία σύνταξης. Η EASO θα διοργανώνει τουλάχιστον δύο (και πιθανόν περισσότερες αν χρειαστεί) συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας για την εκπόνηση κάθε τεύχους της ΣΕΕΕ. Κατά την πρώτη συνεδρίαση, η συντακτική ομάδα:

- θα ορίσει έναν ή περισσότερους συντονιστές για τη διαδικασία της σύνταξης,
- θα καταρτίζει τη διάρθρωση του τεύχους και θα εγκρίνει τη μεθοδολογία εργασίας,
- θα κατανέμει καθήκοντα για τη διαδικασία σύνταξης,
- θα καταρτίζει το βασικό σχεδιάγραμμα του περιεχομένου του τεύχους.

Υπό την καθοδήγηση του συντονιστή της ομάδας και σε στενή συνεργασία με την EASO, η ομάδα θα προβαίνει στην εκπόνηση προσχεδίου του αντίστοιχου τεύχους.

Κατά τη δεύτερη συνάντηση, η ομάδα:

- θα εξετάζει το προσχέδιο και θα συμφωνεί επί του περιεχομένου,
- θα διασφαλίζει τη συνέπεια όλων των μερών και των εισηγήσεων για το σχέδιο του τεύχους,
- θα εξετάζει το σχέδιο από διδακτική άποψη.

Ανάλογα με τις ανάγκες, η ομάδα μπορεί να προτείνει στην EASO τη διοργάνωση πρόσθετων συναντήσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη του σχεδίου. Μετά την ολοκλήρωσή του το σχέδιο θα κοινοποιείται στην EASO.

⁽²³⁸⁾ Θα ζητείται επίσης η γνώμη της UNHCR.

Έλεγχος ποιότητας. Η EASO θα διανέμει το πρώτο σχέδιο που θα έχει ολοκληρώσει η συντακτική ομάδα στο δίκτυο της EASO, στη UNHCR και στη συμβουλευτική ομάδα, που θα καλούνται να ελέγξουν το υλικό με σκοπό να βοηθήσουν την ομάδα εργασίας να βελτιώσει την ποιότητα του τελικού σχεδίου.

Όλες οι υποβαλλόμενες προτάσεις θα κοινοποιούνται στον συντονιστή της συντακτικής ομάδας, ο οποίος θα επικοινωνεί με τη συντακτική ομάδα για την εξέταση των προτάσεων και την εκπόνηση του τελικού σχεδίου. Εναλλακτικά, όταν οι προτάσεις είναι ιδιαίτερα μακροσκελείς ή εάν πρόκειται να επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό τη δομή και το περιεχόμενο του τεύχους, ο συντονιστής μπορεί να προτείνει τη διοργάνωση πρόσθετης συνάντησης για την εξέτασή τους.

Στη συνέχεια, ο συντονιστής θα κοινοποιεί το τεύχος στην EASO για λογαριασμό της συντακτικής ομάδας.

Διαδικασία επικαιροποίησης. Η EASO θα αναθέσει σε πάροχο υπηρεσιών τη διενέργεια τακτικής επανεξέτασης, δικαστικού χαρακτήρα, της υφιστάμενης σειράς ΣΕΕΕ της EASO. Ο πάροχος υπηρεσιών θα προτείνει επίσης τις επικαιροποιήσεις που τυχόν απαιτούνται, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τον εξειδικευμένο χαρακτήρα των παρεχόμενων πληροφοριών και την ανάγκη να διασφαλιστεί ο υπέρτατος σεβασμός προς την ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων.

Εφαρμογή της σειράς εκδόσεων της EASO για την επαγγελματική εξέλιξη των δικαστικών

Σε συνεργασία με τα μέλη του δικτύου της EASO και το ΕΔΚΔ, η EASO θα στηρίξει τη χρήση της ΣΕΕΕ της EASO από τα εθνικά δικαστήρια και τα εθνικά ιδρύματα κατάρτισης. Η στήριξη της EASO στο πλαίσιο αυτό θα περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

Σημειώματα καθοδήγησης δικαστικών εκπαιδευτών. Τα σημειώματα καθοδήγησης χρησιμεύουν ως πρακτικό εργαλείο αναφοράς για τους δικαστικούς εκπαιδευτές και βοηθούν στην οργάνωση και την υλοποίηση πρακτικών σεμιναρίων σχετικά με τη ΣΕΕΕ της EASO. Σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται ανωτέρω για την εκπόνηση των διαφόρων τευχών που συνθέτουν τη ΣΕΕΕ της EASO, η EASO θα συγκροτήσει συντακτικές ομάδες για την εκπόνηση *σημειωμάτων καθοδήγησης δικαστικών εκπαιδευτών*. Κατά πάγια πρακτική, οι συγκεκριμένες συντακτικές ομάδες μπορούν να περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα μέλη της συντακτικής ομάδας που ήταν υπεύθυνη για τη σύνταξη της δικαστικής ανάλυσης στην οποία θα βασίζεται το σημείωμα καθοδήγησης.

Σεμινάρια για εθνικούς δικαστικούς εκπαιδευτές. Επιπλέον, μετά την εκπόνηση κάθε τεύχους της ΣΕΕΕ της EASO, η EASO θα διοργανώνει σεμινάρια για εθνικούς δικαστικούς εκπαιδευτές, στα οποία θα παρέχεται διεξοδική επισκόπηση τόσο του τεύχους όσο και της προτεινόμενης μεθοδολογίας για τη διοργάνωση σεμιναρίων σε εθνικό επίπεδο.

Πρόταση υποψήφιων εθνικών δικαστικών εκπαιδευτών και προετοιμασία του σεμιναρίου. Η EASO θα ζητεί τη στήριξη τουλάχιστον δύο μελών της συντακτικής ομάδας για την προετοιμασία και τη διεξαγωγή του σεμιναρίου. Η EASO θα επιλέγει τους δικαστικούς εκπαιδευτές από την ομάδα υποψήφιων δικαστικών εκπαιδευτών του δικτύου της EASO, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις επιτροπής επιλογής.

Επιλογή συμμετεχόντων. Η EASO θα αποστέλλει στη συνέχεια πρόσκληση στο δίκτυο της EASO για την εξεύρεση πιθανών δικαστικών εκπαιδευτών με ειδική εμπειρογνώσια στον τομέα οι οποίοι ενδιαφέρονται να διοργανώσουν σεμινάρια σχετικά με τη ΣΕΕΕ της EASO σε εθνικό επίπεδο. Εάν οι υποψήφιοι υπερβαίνουν τον αριθμό που προσδιορίζεται στην πρόσκληση, η EASO θα προβαίνει σε επιλογή δίνοντας προτεραιότητα στην ευρεία γεωγραφική εκπροσώπηση καθώς και στην επιλογή των δικαστικών εκπαιδευτών που είναι πιθανότερο να διευκολύνουν την εφαρμογή της ΣΕΕΕ της EASO σε εθνικό επίπεδο. Η EASO, ανάλογα με τις ανάγκες και σύμφωνα με το ετήσιο πρόγραμμα εργασίας της, όπως εγκρίνεται στο πλαίσιο των συνεδριάσεων προγραμματισμού και συντονισμού της, μπορεί να εξετάζει το ενδεχόμενο διοργάνωσης πρόσθετων σεμιναρίων για δικαστικούς εκπαιδευτές.

Πιλοτικό σεμινάριο επαγγελματικής επιμόρφωσης. Αφού εκπονηθεί το υλικό για ένα νέο θέμα, η EASO θα διοργανώνει ένα πιλοτικό σεμινάριο επαγγελματικής επιμόρφωσης για το θέμα αυτό με σκοπό την επικαιροποίηση, όταν είναι απαραίτητο, του σχετικού **σημειώματος καθοδήγησης δικαστικών εκπαιδευτών** πριν την αποστολή του προς δημοσίευση.

Εθνικά σεμινάρια. Σε στενή συνεργασία με το δίκτυο της EASO και σχετικά ιδρύματα κατάρτισης δικαστικών σε εθνικό επίπεδο, η EASO θα προωθήσει τη διοργάνωση σεμιναρίων σε εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, η EASO θα στηρίζει επίσης τη συμμετοχή δικαστικών που συνέβαλαν στην εκπόνηση της ΣΕΕΕ της EASO ή έλαβαν μέρος στα σεμινάρια της EASO για δικαστικούς εκπαιδευτές.

Σεμινάρια ανώτερου επιπέδου της EASO

Η EASO θα διοργανώνει επίσης σεμινάρια ανώτερου επιπέδου σε ετήσια βάση σχετικά με επιλεγμένες πτυχές του ΚΕΣΑ με σκοπό την προώθηση της πρακτικής συνεργασίας και του διαλόγου μεταξύ δικαστικών. Επιπλέον, ανά διετία η EASO θα διοργανώνει εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου σε συνεργασία με ευρωπαϊκά δικαστήρια και ενώσεις δικαστικών.

Προσδιορισμός σχετικών τομέων. Τα σεμινάρια ανώτερου επιπέδου της EASO θα επικεντρώνονται σε τομείς όπου παρατηρείται υψηλός βαθμός απόκλισης στην εθνική ερμηνεία ή σε τομείς στους οποίους η ανάπτυξη νομολογίας κρίνεται ενδιαφέρουσα από το δίκτυο της EASO. Στο πλαίσιο των ετήσιων συνεδριάσεων προγραμματισμού και συντονισμού, η EASO θα καλεί το δίκτυο της EASO καθώς και τη UNHCR και μέλη της συμβουλευτικής ομάδας να διατυπώσουν προτάσεις για δυνητικούς τομείς ενδιαφέροντος. Βάσει των εισηγήσεων αυτών, η EASO θα υποβάλλει πρόταση στο δίκτυο της EASO, το οποίο θα αποφασίζει τελικά για τον τομέα που θα εξεταστεί στο επόμενο σεμινάριο. Όταν κρίνεται σκόπιμο, τα σεμινάρια θα οδηγούν στην εκπόνηση τεύχους με ειδικό αντικείμενο στο πλαίσιο της ΣΕΕΕ της EASO.

Μεθοδολογία. Για την προετοιμασία των σεμιναρίων, η EASO θα επιδιώκει τη στήριξη του δικτύου της EASO, το οποίο θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της μεθοδολογίας των σεμιναρίων (π.χ. συζητήσεις υποθέσεων, εικονικές δίκες κ.λπ.) και στην προετοιμασία του υλικού. Η μεθοδολογία που θα εφαρμόζεται θα καθορίζει τον μέγιστο αριθμό συμμετεχόντων σε κάθε σεμινάριο.

Συμμετοχή στα σεμινάρια ανώτερου επιπέδου της EASO. Βάσει της μεθοδολογίας και κατόπιν διαβούλευσης με τις ενώσεις δικαστικών, η EASO θα καθορίζει τον μέγιστο αριθμό συμμετεχόντων σε κάθε σεμινάριο. Το σεμινάριο θα είναι ανοικτό στα μέλη ευρωπαϊκών και εθνικών δικαστηρίων, στο δίκτυο της EASO, στο ΕΔΚΔ, στον FRA και στη UNHCR.

Πριν από τη διοργάνωση κάθε σεμιναρίου, η EASO θα απευθύνει ανοικτή πρόσκληση στο δίκτυο της EASO και στους προαναφερθέντες οργανισμούς προσδιορίζοντας το αντικείμενο του σεμιναρίου, τη μεθοδολογία, τον μέγιστο αριθμό συμμετεχόντων και την καταληκτική προθεσμία εγγραφής. Ο κατάλογος των συμμετεχόντων θα διασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο εκπροσώπησης δικαστικών και θα δίνει προτεραιότητα στο πρώτο αίτημα εγγραφής που λαμβάνεται από κάθε κράτος μέλος.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Κατά την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της, η EASO θα προαγάγει ανοικτό και διαφανή διάλογο με το δίκτυο της EASO, τους δικαστικούς σε μεμονωμένη βάση, τη UNHCR, τα μέλη της συμβουλευτικής ομάδας και τους συμμετέχοντες στις δραστηριότητες της EASO, οι οποίοι θα κληθούν να ανταλλάξουν με την EASO απόψεις ή προτάσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να βελτιώσουν την ποιότητα των δραστηριοτήτων της.

Επιπλέον, η EASO θα καταρτίσει ερωτηματολόγια αξιολόγησης, τα οποία θα διανέμονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων επαγγελματικής επιμόρφωσης. Οι απλές προτάσεις βελτίωσης θα ενσωματώνονται απευθείας από την EASO, η οποία θα ενημερώνει το δίκτυο της EASO για τη γενική αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της στο πλαίσιο της ετήσιας συνεδρίασης προγραμματισμού και συντονισμού.

Η EASO θα παρέχει επίσης στο δίκτυο της EASO επισκόπηση των δραστηριοτήτων της σε ετήσια βάση, καθώς και σχετικές συστάσεις τις οποίες λαμβάνει για την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της και οι οποίες θα εξετάζονται στις ετήσιες συνεδριάσεις προγραμματισμού και συντονισμού.

Αρχές υλοποίησης

- Κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων επαγγελματικής επιμόρφωσης, η EASO θα λαμβάνει υπόψη τις υποχρεώσεις λογοδοσίας που υπέχει και τις αρχές που διέπουν τις δημόσιες δαπάνες.
- Η EASO και τα δικαστήρια των κρατών της EE+ θα έχουν από κοινού την ευθύνη της ΣΕΕΕ της EASO. Οι δύο εταίροι θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια ώστε να επιτυγχάνεται συμφωνία μεταξύ τους σχετικά με το περιεχόμενο κάθε τεύχους προκειμένου να διασφαλίζεται η «δικαστική επικύρωση» του τελικού προϊόντος.
- Το τεύχος που θα προκύπτει θα είναι μέρος της ΣΕΕΕ της EASO, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών δικαιωμάτων δημιουργού και όλων των άλλων συγγενικών δικαιωμάτων. Η EASO θα επικαιροποιεί το πρόγραμμα όταν απαιτείται και θα εξασφαλίζει την πλήρη συμμετοχή των δικαστηρίων των χωρών της EE+ στη σχετική διαδικασία.
- Κάθε απόφαση σχετικά με την υλοποίηση της ΣΕΕΕ της EASO και την επιλογή εμπειρογνομόνων θα λαμβάνεται με τη σύμφωνη γνώμη όλων των εταίρων.
- Η σύνταξη, η έγκριση και η υλοποίηση της ΣΕΕΕ της EASO θα πραγματοποιούνται σύμφωνα με τη μεθοδολογία για τις δραστηριότητες επαγγελματικής επιμόρφωσης που είναι διαθέσιμες στους δικαστικούς λειτουργούς.

Προσάρτημα Δ — Βιβλιογραφία

Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ L 31 της 6.2.2003, σ. 18).

Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών (ΕΕ L 158 της 30.4.2004, σ. 77).

Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ C 306 της 17.12.2007, σ. 1).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΕ L 132 της 29.5.2010, σ. 11).

Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 47).

Πρωτόκολλο (αριθ. 21) για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας όσον αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, το οποίο προσαρτάται στη ΣΛΕΕ (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 295).

Πρωτόκολλο (αριθ. 22) σχετικά με τη θέση της Δανίας, το οποίο προσαρτάται στη ΣΛΕΕ (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 295).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 31 — κανονισμός Δουβλίνο III).

Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 60).

Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 96).

Διεθνείς συνθήκες

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1950.

Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 189, 28 Ιουλίου 1951.

Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 993, 16 Δεκεμβρίου 1966.

Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 999, 16 Δεκεμβρίου 1966.

Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων, Ηνωμένα Έθνη, Σειρά Συνθηκών, τ. 606, 31 Ιανουαρίου 1967.

Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συνθηκών, τ. 1577, 20 Νοεμβρίου 1989.

Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, Ηνωμένα Έθνη, 13 Δεκεμβρίου 2006.

Διεθνής σύμβαση για την προστασία όλων των προσώπων από αναγκαστική εξαφάνιση, Ηνωμένα Έθνη, 20 Δεκεμβρίου 2006.

Εθνικό δίκαιο

Ιρλανδία, νομοθετική πράξη S.I. 230 του 2018, κανονισμοί των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (συνθήκες υποδοχής) 2018.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 – C8-0323/2016 – 2016/0222(COD), 10 Μαΐου 2017.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, SN 200/99.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Το πρόγραμμα της Χάγης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (ΕΕ C 53 της 3.3.2005, σ. 1).

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες» (ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1).

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2008.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης — Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη στην υπηρεσία των πολιτών», 16 Οκτωβρίου 2009.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 2003/9/ΕΚ, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, COM(2007) 745 της 26ης Νοεμβρίου 2007.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο πολιτικής για το άσυλο — Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της προστασίας σε όλη την ΕΕ, COM(2008) 360 της 17ης Ιουνίου 2008.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (αναδιατύπωση), COM(2008) 815 της 3ης Δεκεμβρίου 2008.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη — Σύνοψη της εκτίμησης των επιπτώσεων, SEC(2008) 2945 της 3ης Δεκεμβρίου 2008.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (αναδιατύπωση), COM(2011) 320 της 1ης Ιουνίου 2011.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση, COM(2015) 240 της 13ης Μαΐου 2015.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ειδική ομάδα για τις σχέσεις με το Ηνωμένο Βασίλειο».

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση), COM(2016) 465 της 13ης Ιουλίου 2016.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Κοινοποίηση του Ηνωμένου Βασιλείου σύμφωνα με το άρθρο 50 της ΣΕΕ», 29 Μαρτίου 2017.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Migration and asylum: Commission takes further steps in infringement procedures against Hungary», 19 Ιουλίου 2018.

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO)

EASO και Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, *Πρακτικός οδηγός: Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου*, 2016.

EASO, *Κατευθυντήριες γραμμές της EASO για τις συνθήκες υποδοχής: πρότυπα διαδικασιών και δείκτες*, 2016.

EASO, *Διαδικασίες ασύλου και η αρχή της μη επαναπροώθησης — Δικαστική ανάλυση*, 2018.

EASO, *Κατευθυντήριες γραμμές για τις συνθήκες υποδοχής ασυνόδευτων παιδιών: επιχειρησιακά πρότυπα και δείκτες*, 2018.

EASO, *Πρακτικός οδηγός της EASO σχετικά με τον υπολογισμό της ηλικίας*, 2018.

EASO, *Κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου — Δικαστική ανάλυση*, 2019.

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA)

FRA, *Current Migration Situation in the EU: Education*, Μάιος 2017.

FRA, *Current Migration Situation in the EU: Oversight of reception facilities*, Σεπτέμβριος 2017.

Ηνωμένα Έθνη

Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, «General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)», 29 Μαΐου 2013.

Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, «Question of Diplomatic Asylum — Report of the Secretary-General», 22 Σεπτεμβρίου 1975.

Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)

UNHCR, απόφαση 428 (ν) της Γενικής Συνέλευσης της 14ης Δεκεμβρίου 1959, Καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Εκτελεστική Επιτροπή UNHCR, Συμπέρασμα αριθ. 58, 1989.

UNHCR, *Κατευθυντήριες αρχές για την πολιτική και τη διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών*, 1997.

UNHCR, *Reception Standards for Asylum Seekers in the European Union*, 2000.

UNHCR, «Global Consultations on International Protection/Third Track — Reception of asylum-seekers, including standards of treatment, in the context of individual asylum systems», 2001.

UNHCR, *UNHCR Comments on the European Commission’s Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted*, 2010.

UNHCR, «UNHCR statement on the reception conditions of asylum-seekers under the Dublin procedure», 2011.

UNHCR, *UNHCR comments on the European Commission’s amended recast proposal for a directive of the European Parliament and the Council laying down standards for the reception of asylum-seekers*, 2012.

UNHCR, *Κατευθυντήριες οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία Ν. 9:για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 2012.

UNHCR, *UNHCR annotated comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015.

UNHCR και International Detention Coalition, *Vulnerability Screening Tool — Identifying and addressing vulnerability: a tool for asylum and migration systems*, 2016.

UNHCR, *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, 2019.

Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος

Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος, *Global Report on Trafficking in Persons 2018*, 2018.

Κοινωνία των πολιτών

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE) / Ευρωπαϊκό Νομικό Δίκτυο για το Άσυλο (ELENA) / Βάση δεδομένων ασύλου (AIDA)

ECRE, *Comments from the European Council on Refugees and Exiles on the Amended Commission Proposal to recast the Asylum Procedures Directive COM(2011) 319 final*, 2011.

ECRE, *An examination of the Reception Conditions Directive and its recast in light of Article 41 and 47 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 2013.

ECRE / Ολλανδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, *The application of the EU Charter of Fundamental Rights to asylum procedural law*, 2014.

ECRE, *Information note on Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*, 2015.

ECRE, *Reception and detention conditions of applicants for international protection in light of the Charter of Fundamental Rights of the EU*, 2015.

ECRE/ELENA, *ECRE/ELENA legal note on access to legal aid in Europe*, 2017.

ECRE/AIDA, *The Concept of Vulnerability in European Asylum Procedures*, 2017.

ECRE/AIDA, *Withdrawal of Reception Conditions of Asylum Seekers — An appropriate, effective or legal sanction?*, 2018.

Ερυθρός Σταυρός

Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, *Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children*, 2004.

Ερυθρός Σταυρός — Γραφείο ΕΕ, *Perilous Journeys — Vulnerabilities along migratory routes to the EU*, 2015.

Ερυθρός Σταυρός — Γραφείο ΕΕ, *Reforming the Common European Asylum System in a spirit of humanity and solidarity*, 2016.

Άλλες δημοσιεύσεις

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, *The organisation of reception facilities for asylum seekers in different Member States*, 2014.

Ουγγρική Επιτροπή Ελσίνκι, Global Detention Project et al., *Crossing a Red Line — How EU countries undermine the right to liberty by expanding the use of detention of asylum seekers upon entry: Case studies on Bulgaria, Greece, Hungary, and Italy*, 2019.

Ακαδημαϊκή βιβλιογραφία

Noll, G., «Article 31 (Refugees unlawfully in the country of refuge)», στο Zimmermann, A. (επιμ.), *The 1951 Convention Relating to the Status of the Refugees and its 1967 Protocol — A commentary*, Oxford University Press, 2011, σ. 1243-1276.

Thornton, L., «Law, dignity & socio-economic rights: the case of asylum seekers in Europe», UCD Sutherland School of Law, 2014.

Tsourdi, E., «EU reception conditions: a dignified standard of living for asylum seekers?», στο Chetail, V., De Bruycker, P. και Maiani, F. (επιμ.), *Reforming the Common European Asylum System — The new European refugee law*, Brill Nijhoff, Boston, 2016.

Devon Law Centre, *Asylum Appellate Project — Final Report*, 2010.

Velluti, S., «The revised Reception Conditions Directive and adequate and dignified material reception conditions for those seeking international protection», *International Journal of Migration and Border Studies*, τόμος 2, αριθ. 3, 2016, σ. 6.

Επικοινωνήστε με την ΕΕ

Αυτοπροσώπως

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν εκατοντάδες κέντρα Europe Direct. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σ' εσάς κέντρου στο διαδίκτυο (europa.eu/european-union/contact/meet-us_el).

Τηλεφωνικώς ή γραπτώς

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτή την υπηρεσία:

- καλώντας ατελώς τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (ορισμένα δίκτυα τηλεφωνίας ενδέχεται να χρεώνουν τις κλήσεις αυτές),
- καλώντας τον αριθμό +32 22999696,
- συμπληρώνοντας το ακόλουθο ηλεκτρονικό έντυπο: europa.eu/european-union/contact/write-to-us_el.

Βρείτε πληροφορίες σχετικά με την ΕΕ

Στο διαδίκτυο

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο Europa (europa.eu).

Στις εκδόσεις της ΕΕ

Μπορείτε να δείτε ή να παραγγείλετε εκδόσεις της ΕΕ στη διεύθυνση op.europa.eu/el/publications. Μπορείτε να ζητήσετε πολλαπλά αντίγραφα δωρεάν εκδόσεων επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct ή με το τοπικό σας κέντρο τεκμηρίωσης (europa.eu/european-union/contact/meet-us_el).

Στη νομοθεσία της ΕΕ και σε σχετικά έγγραφα

Για πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας από το 1952 σε όλες τις επίσημες γλώσσες, μεταβείτε στον ιστότοπο EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Στα ανοιχτά δεδομένα από την ΕΕ

Η πύλη data.europa.eu παρέχει πρόσβαση σε σύνολα ανοιχτών δεδομένων από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ. Τα εν λόγω δεδομένα μπορούν να καταφορτωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν δωρεάν, τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς.

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης